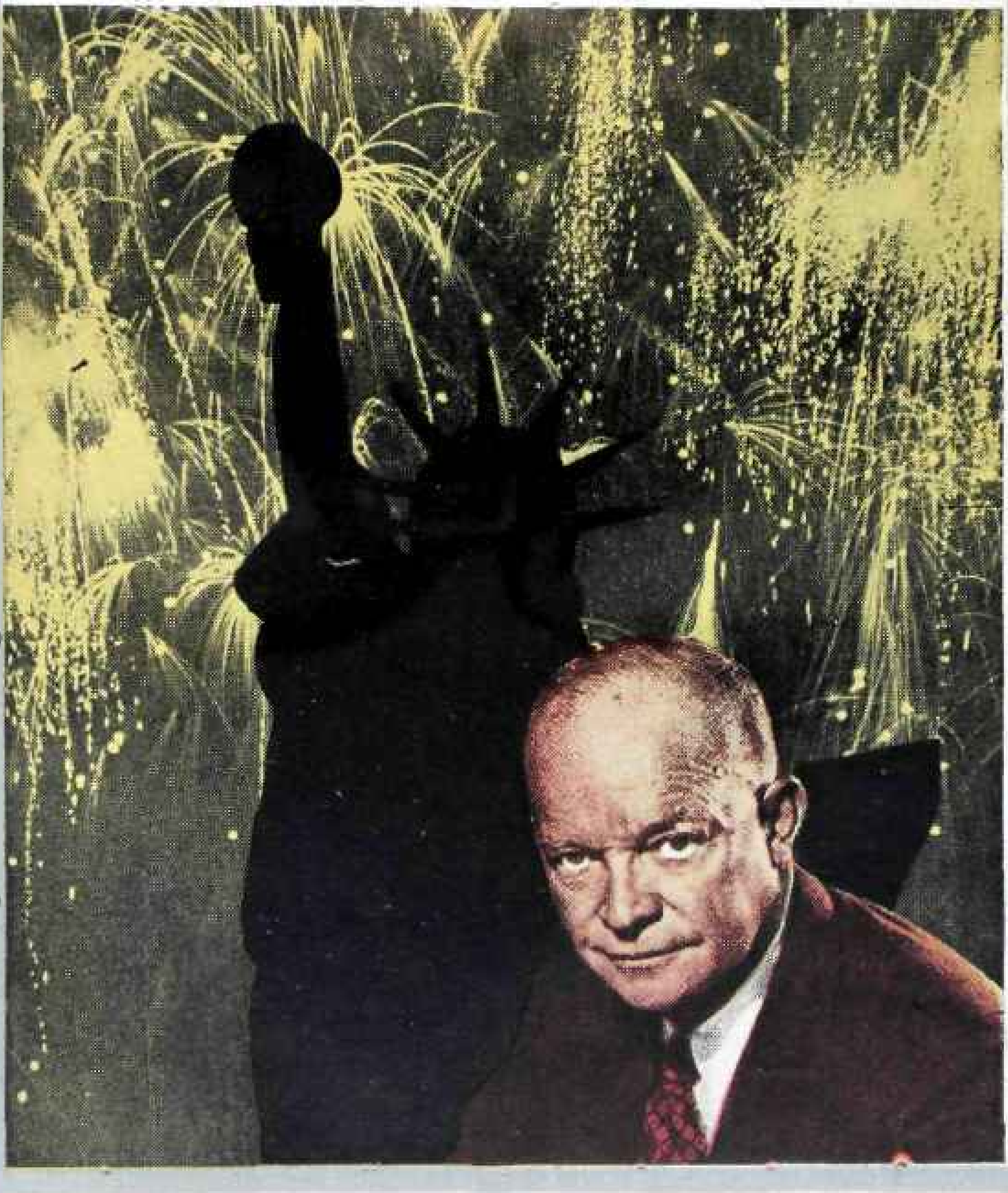
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

P. K. 582 — *Ankara*

Fiyatı: 60 kuruş

* *

AKİS Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve . *yazı islerini fiilen idare* eden;

Metin TOKER

*

* *

Bu *nüshaya yazı yazanlar:*

Fatin Rüştü ZORLU — Cihad BABAN — Mücahid TOPALAK — Orhan Remzi YÜREĞİR — Dr. Esad EĞİLMEZ — Refika ESMER — Nermin ABADAN — Yavuz ABADAN — Cenah YAKAR — Türkân BAYDAR — Turhan DİLLİGİL — Melih BAŞAR — Eşfak AYKAÇ — Tevfik ÜNSİ — Haydar ÖZAKMAN

Karikatür

TURHAN

Ressam:

İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğrafi

Mehmet SÜRENKÖK — Turhan VANDEMİR

Klişe:

Kemal ONGAN

*

Abone Şartları;

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira

6 aylık (25 nüsha) : 12 lira

1 senelik (52 nüsha): 24 lira

*

* *

Dizildiği *ve* basıldığı yer

Güzel Sanatlar Matbaası

Kapak Resmimiz

BAŞKAN EİSENHOVER

Bir istiklâlin yıldönümünde

Kendi aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

vak'a Ankarada, Ankara Palas Otelinin . salonunda geçer.

Birinci Perde

Eşhas: Cihad Baban — Metin Taker.

Cihad Baban Demokrat Partinin İzmir Milletvekili ve Son Saat gazetesinin Başmuharriridir. İyi bir politakacı, ondan da iyi bir gazetecidir. Metin Tokerle ahbaplıkları eskidir. (Şöyle böyle on sene) ne düşündüklerini birbirlerine açıkça söyleyecek kadar samimîdirler.

AKİS'ten bahsedilir. Cihad Baban mecmuayı çok beğendiğini, güzel çıktığını, tam mânasiyle Avrupaî bir hava ve mahiyet taşıyan ilk yerli mecmua olduğunu söyler. AKİS'te kendisini en ziyade alâkadar eden ve cezbeden kısmın "Yurtta Olup Bitenler" sayfalarının teşkil ettiğini bildirir ve ilâve eder:

— Yalnız, bir şey söyleyeyim. Bize (Demokrat Parti'ye) biraz fazla vuruyorsunuz. Ortadan gitmek istediğiniz muhakkak, hâdiseleri çok güzel naklediyor, çok ustalıkla da tefsir ediyorsunuz. Ama, gene de, seziliyor ki, Halk Partisini kolluyorsunuz.

Nasıl söyleyeyim? Hem bize, hem onlara dokunuyorsunuz. Fakat bize dokunduğunuz darbe, onlara dokunduğunuz fiske oluyor!

İkinci Perde

Eşhas : Evvelkiler — Cevdet Perin.

Cevdet Perin, İstanbul Üniversitesi tedris heyetindendir ve Demokrat Partiyi tutan İstanbul Ekspres gazetesinin başmuharrirlerindendir. Cihad Baban ve Metin Tokerle dostluğu eskidir; birinin sınıf arkadaşıdır, diğerinin İstanbul Üniversitesinden hocası. Zaten her üçü de, tahsillerini aynı lisede yapmışlar, "Galatasaraylılık" lariyle de bağlanmışlardır. Her üçü de, düşündüklerini birbirlerine olduğu gibi söyleyebilirler.

Cevdet Perin de AKİS'i ne kadar beğendiğini anlatır. Onun kanaatince de AKİS tam mânasile Avrupai bir hava ve mahiyet taşıyan ilk yerli mecmuadır; onun kanaatince de en alâka uyandırıcı ve cazip kısım "Yurtta Olup Bitenler" sayfalarıdır. Bunları söyler ve ilâve eder:

— Yalnız bir şey söyleyeyim. Banâ öyle geliyor ki, biraz D, Partiyi tutuyorsunuz. Hani bir, "frenlenmiş övme" hissediliyor. Ortadan gitmek istediğiniz muhakkak, hadiseleri çok güzel naklediyor, çok ustalıkla da tefsir ediyorsunuz. Ama, gene de seziliyor ki Demokrat Partiyi konuyorsunuz.

Nasıl söyleyeyim? Hem birine, hem ötekine dokunuyorsunuz. Fakat Cumhuriyet Halk Partisine dokunduğunuz darbe, Demokrat Partiye dokunduğunuz fiske oluyor!

Üçüncü Perde

Eşhas : Evvelküer.

Metin Toker, Cihad Babana bakar.

Bu neviden fikirlere her gün rastlıyoruz. Hiç olmazsa bunlar fikirdir. Bir de, iddialar vardır: Meselâ Zühtü Hilmi Velibeşe (D. P. Isparta Mebusu ve eski Ticaret Vekili)ye göre AKİS, Halk Partisinin bütün iddialarım ağzına sakız yapan "muhaliflerin en müfriti" dir. Nihad Erim (kronik C. H. P. adayı ve Halkçı gazetesinin Sahibi) e göre ise AKİS, Adnan Menderesin yeni bir oyunudur ye bu bakımdan "çok tehlikeli" dir.

Bunların bizi pek memnun ettiğini ve doğru yolda bulunduğumuzun delillerini verdiğini hemen söylemek isteriz.

Hakikat şudur ki AKİS, mahiyet itibariyle memleketimizde "ilk nümune" dir. Bu bakımdan zihinlerde yarattığı tereddütlerin daha bir müddet devam etmesini beklemiyor değiliz. Ama her şey, elbette yoluna girecek, hakikî mahiyetimiz anlaşılacaktır.

Bu mahiyet nedir?

AKİS, ilk satırından son satırına kadar siyasî bir hüviyet taşır. AKİS-te her meselede fikir vardır, kanaat vardır. Bazı yazıları polemik kokusu taşır, bazılarına "hücum" adı verilebilir, bazıları bir tezi müdafaa eder. Ama, taraf yoktur. Daha doğrusu bir tek taraf vardır: Aklı selim. Biz AKİS'in, daha ilk sayısından itibaren bütün yurtta uyandırdığı geniş alâkanın sebebi hikmetini bunda buluruz.

Hâdisenin, tâ kulislerde cereyan eden kısımlarına kadar nakledilişinde nasıl, ölçü olarak "objektif kalmak" gayesi tutuluyorsa, tefsirlerde de aklı selim — sadece aklı selim rehber olarak alınmaktadır.

İşte bu yüzdendir ki partilerin, gözleri bağlı olmayan elemanları, taraftarları da en hararetli okuyucularımız arasındadır. .

Ama Zühtü Hilmi Velibeşe veya Nihad Erim AKİS'i "Müfrit" (!) buluyorlarmış...

Başvekilin pek sevdiği bir tâbirle söyleyelim: Ne gam!

Saygılarımızla

AKİS

Demokrasi

Seçim Kanununda tadilât

Mehmed Ali Sebük (İzmir . D.P.) nin iddiası, Demokrat Parti tarafından kendisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi âzalığına sırf, Anayasa üzerindeki "derin bilgi ve vukuf" u dolayısiyle namzet gösterildiği yolunda" dır. Hattâ müşarünileyh, bu vaziyetten Anayasanın tâdili cihetine gidileceği neticesini bile çıkarmıştır. Elbette ki tâdil, böyle bir mütehassıs çalışmalara katılmaksızın yapılmazdı.

Mehmed Ali Sebük hakikaten Meclise girdi, Mehmed Ali Sebük Hakikaten Anayasa Komisyonunda yer aldı, Mehmed Ali Sebük teklif bile yaptı: 35 inci maddenin, tasarıdan çıkarıl. masına karar verilen ilk tadil fıkrasının "takriri müzakeresi" ni istiyordu. Bu karışık cümlenin ifade ettiği mânayı izah edelim:

Anayasa Komisyonu "Milletvekilleri seçimi kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddeterinin kaldırılmasına dair" kanun lâyihasını görüşüyordu. Lâyiha Meclise, hükümet tarafından getirilmişti. Üste. lik, mutlaka kabul edilmesi gerektiği gibi bir de hava yaratılmıştı.

Hükümet, Seçim kanununun "Adaylık Koyma" başlığını taşıyan bu 35 inci maddesinin, bundan böyle, şöyle olmasını istiyordu;

Adaylık koyma

Madde 35 — Seçilme yeterliğine sahip *her vatandaş milletvekilliğine adaylığını koyabilir. Siyasî partilerin genel merkezlerindeki yetkili organlan bu partilerin teşkilâtı bulunan seçim çevreleri için, o çevrenin seçebileceği milletvekili sayını geçmemek üzere aday* gösterebilirler.

Mensup olduğu siyasî partinin aday listesine girmiş *bulunan kimse, diğer bir siyasi partiye intisabı olmıyan kim senin her hangi bir siyasî parti tarafından aday gösterilmesi kendisinin yazılı muvafakatimi bağlıdır.*

Bir siyasî partinin adaylık yoklamasına girip de muvaffak olamıyan veya yoklamayı kazanıp da nizamnamelerine göre partilerin yetkili organları tarafından adaylıkları kabul edilmiyen kimseler hiçbir seçim çevresinden müstakillen adaylıklarını koyamıyacakları gibi başka bir parti tarafından da aday gösterilemezler ve seçilemez. 1ST.

*Elli seçmenin oturdukları yer muhtarllğınca tasdikli imzalarını taşı*yan *yazılı müracaatları ile bir kimse*nin *aday gösterilmesi mümkündür. Bu takdirde aday gösterilen kimsenin de bu hususta yazılı ve noterden tasdikli olarak muvafakatini bildirmesi şarttır.*

Vilâyet ve kaza seçim kurullarında vazife kabul eden hâkimlerin bu seçim *çevresinde* ve *yüksek seçim kuru.*

Türk - Amerikan Dostluğu

Fatin Rüştü Zorlu
(Başvekil Muavini)

Türkiye ile Amerika arasındaki münasebat, sulh ve demokrasi cephesinin karşılaştığı büyük tehlike muvacebesinde hür dünya devletleri müşterek dayanışma yoluna girdikleri andan itibaren gittikçe inkişaf etmeğe başlamış ve Truman Doktrini ve Marshall Yardım Plânı çerçevelerinden geçerek bugün, Kuzey Atlantik Anlaşması içinde bir ittifak halini almıştır.

Ancak Türkiye ile Amerika arasında mevcut işbirliği ve bunun tatbik sahaları tetkik edilecek olursa, bunların yukarıda anılan vesikalar hudutlarını aştığı derhal göze çarpar. Bu, her iki millet ve hükümette muhtelif dünya meseleleri karşısında mevcut görüş birliğinin ve karşılıklı sevgi, saygı ve derin itimadın tabiî bir neticesidir.

Filhakika, Türkiye de Amerika gibi sulhün bölünmezliğine, tecavüzün nereden gelirse gelsin önlenmesi lüzumuna kani bulunmakta ve tecavüz emelleri besleyenlerin tavizlerle değil, ancak kuvvet ve mütecellidane hareket sayesinde emellerinden vazgeçirilebileceklerine inanmaktadır.

Türk ve Amerikan milletleri, kendi murahhas ve mümessillerinin sulhün korunması için girişilen mücadelelerde ve müteaddit beynelmilel toplantılarda, bilhassa Birleşmiş Milletler Teşkilâtında, bu f kirleri ne derecede bir* birine muvazi bir şekilde ve aynı kuvvet ve imanla müdafaa ettiklerini sık sık müşahede etmek imkânına ve fırsatına malik olmuşlardır.

Her iki memleket de bu husustaki mücadelelerini sadece fikir sahasında yapmakla kalmamışlar, inandıkları davayi, Kore'ye bilfiil asker göndermek suretiyle evlâtlarının kanları ile de müdafaa etmek yoluna girmişler ve ilk ittifaklarını orada bilfiil imzalamışlardır.

Türkiye uzun senelerdir Amerikanın iktisadî ve askerî sahada yardımım görmekte ve bu sebeple âlicenap Amerikan milletine karşı büyük şükran hisleri beslemektedir.

Fakat derhal şunu söylemeliyiz ki, Türk milletinin Amerikan dostluğuna bağlılığı ve Amerikaya karşı olan sevgisi, bu yardımlardan ziyade, Amerikan millet ve hükümetlerinin İnsanlığın hürriyet ve adalet içinde inkişaf ve tealisini temin etmek hususunda besledikleri fikirlerden ve bu yolda açtıkları mücadelelerden ileri gelmektedir.

Türkiye gördüğü yardımları, kendi müdafaasını gittikçe daha fazla kuvvetlendirmek ve iktisadî bünyesini millî savunma gücünü taşıyabilecek bir seviyeye çıkarmağa azami surette gayret etmek suretiyle ödemek karарındadır ve bu yolda azamî gayret sarfetmektedir.

Diğer taraftan Türk milleti de tıpkı Amerikan milleti gibi, kendi gücünün yettiği nisbette, kendi muhitinde bulunan müdafaa sahalarının gittikçe daha ziyade teşkilâtlanmasına ve taazzuvuna gayret etmekte ve bu politikasını NATO içinde olduğu kadar NATO dışında da sulh cephesinin nef'ine olarak inkişaf ettirmeğe çalışmaktadır.

Türkiyenin bu gayretlerinin Amerika Hükümeti tarafından sempati ve anlayışla karşılanması hem Türk . Amerikan dostluğunu bir kat daha takviye etmekte, hem de Türkiye'yi sulh cephesinin daha ziyade kuvvetlenmesi hususunda sarfettiği bu faaliyetlere müsbet bir şekilde devam etmesini teşvik ve teşci etmektedir.

Türk ve Amerikan milletlerinin bu suretle gerek Birleşmiş Milletler içinde gerek NATO dahilinde ve onun haricinde, kâh müştereken kâh birbirlerini destekliyerek takip ettikleri bu siyaset, iki memleket arasındaki sevgi ve işbirliği zihniyetini gittikçe arttırmış ve Kore muharebelerinde teessüs eden silâh arkadaşlığı ve karşılıklı sarsılmaz güven ve saygı hisleri bu dostluğu ananevi bir hale getirmiştir.

Muhterem Reisicumhurumuzun Birleşik Amerika Hükümetinin daveti üzerine yaptıkları ziyarette karşılaştıkları büyük sevgi ve saygı tezahüratı, bu dostluğun, Türk milletinin kal. binde perçinleşmesine sebebiyet verdiği gibi, bunu takiben Sayın Baş. vekilimizin yaptığı son ziyaret de, bu işbirliği ve dostluğun fiilî neticelerini en mütekâsif ve verimli bir devreye ulaştırmıştır.

Türkiyeye yapılmış ve yapılmakta olan askeri ve iktisadî Amerikan yardunları, hayatiyetini kaybetmeye yüz tutmuş bir bünyeyi canlandırmağa matuf değildir. Bu yardımlar, hayatiyetini mükerreren isbat eden sağlam ve azimli bir milleti dünya sulh ve emiyetinin korunması için lüzumlu olan seviye ve kudrete eriştirmeğe matuftur.

Türkiye, müteşekkiri bulunduğu bu yardımları bu şekilde telâkki ederek onları azamî randıman verecek surette kullanmağa sarfı gayret etmektedr. Türk_Amerikan münasebetleri yukarıda da bildirdiğimiz gibi Sayın Reisicumhurumuz Bayar ve Başvekilimiz Menderes'in ziyaretlerinden sonra, öyle mesut bir devreye girmiş bulunmaktadır ki bundan sonra bu münasebetleri ancak kardeşlik mefhumuyla vasıflandırmak kabildir

lunda vazife kabul eden Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası mensuplarının bütün seçim çevrelerinde ikinci dereceye kadar (ikinci derece dahil) kan ve sihrî hısımları adaylıklarını kovdukları veya aday gösterildikleri takdirde, bunlar seçim kurullarındaki vazifelerinden istinkafa ve keyfiyeti derhal Adliye Vekâletine bildirmeye mecburdurlar.

Devlet, vülâyet, özel idare ve belediyelerde memur veya hizmetli olarak çalışanlarla hâkim ve hâkim sınıfından sayılanların genel ve ara seçimlerin başlangıcından altı ay önce, secimin yenilenmesine veya ara seçimlerinin vaktinden evvel yapılmasına karar verilmesi halinde ise yenilenmenin ve kararın ilânından başlıyarak yedi gün içinde istifa etmedikçe hiçbir seçim çevresinden namzetliklerini koyamazlar, namzet gösterilemezler ve seçile. metler.

Belediye reisleri, genel veya ara secimlerin başlangıcından iki ay önce; secimin yenilenmesine veya ara seçimlerinin vaktinden evvel yapılmasına karar verilmesi halinde ise yenilenmenin ve kararın ilânından başlıyarak yedi gün içinde istifa etmedikçe vazifede bulundukları seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Her sınıftan muvazzaf subaylarla askerî memur, askerî adlî hâkim ve gedikli subay ve gedikli erbaşlardan ordudan ayrılma hakkını kazanmış bulunanlar:

Genel ve ara seçimlerin başlangıcından altı ay önce, seçimin yenilenmesine veya ara seçimlerin vaktinden evvel yapılmasına karar verilmesi halinde yenilenmenin veya kararın ilântndan başlıyarak yedi gün içinde ayrılma isteğinde bulunmadıkça hiçbir seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Ayrılma isteği en yakın âmire verilecek bir dilekçe ile yapılır. Dilekçedeki imzanın sahibine ait olduğu âmir tarafından tasdik edilir ve derhal doğruca vekâlete gönderilir.

Dilekçe sahibine dilekçenin alındığına dair bir makbuz ve mertebeler silsilesi yoluyla Amirlere de bilgi verilir. Aynı esaslar dairesinde telgrafla da müracaat caizdir.

Dilekçelerin vekâlete geldiği tarihten itibaren nihayet on gün içinde ayrılma isteğinin kabul edilip edilmediği dilekçiye ve âmirlerine tebliğ olunur.

Ordudan ayrılma hakkını kazanmamis olduklarından dolayı ayrılma istekleri reddedilmiş bulunanlar aday listesine giremezler. Ayrılma istekleri kabul edilenler sonradan milletvekili seçilmemiş olsalar dahi ayrılma istedinden feragat edemezler. Bu istek mutlaka yerine getirilir.

Namzetlik için müracaat varakalar puldan muaftır.

Anayasa Komisyonu, daha müzakerelerin başında, tâdil tasarısına, daha doğrusu onun ifade ettiği zihniyete aleyhtar bir cephe aldı. İtiraz edenlerin arasında — işin tuhafı — Mehmed Ali Sebük de vardı.

Hükümetin de bir talihsizliği olmuştu; tasarıyı, daha doğrusu onun ifade ettiği zihniyeti müdafaa için Adliye Vekili Osman Şevki Çiçekdağ gönderilmişti.

Demokrat hatipler aleyhte konuştukça (Kâmil Gündeş, Turan Güneş, İhsan Aktürel, Kemal Özçoban vs...) Çiçekdağın kızardığı, bozardığı görülüyor, müdahalede bulunmak istiyordu. Komisyon Reisi Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun — ki tamamiyle muhalifti — Vekile birçok defa:

— Osman Şevki Bey, sıranız gelince konuşursunuz, şeklinde hitaplarda bulunduğu görüldü.

Menderes • Ağaoğlu
Tefsir istemeyen bir bakış

İtirazlar neydi?

İtirazlar şuydu:

"35 inci maddenin ilk tâdil fıkrası. nın getirdiği hükmün namzedin hukukunu tahdit ettiği, memleket menfaatlerinin icap ettirebileceği bir koalisyona mâni olduğu, bu suretle partilerin haklarını da tahdit eylediği ve böylece Teşkilâtı Esasiye Kanununun 12 inci maddesinin hükümlerine bir tearuz teşkil eylediği" ortaya konuluyordu.

Encümen ekseriyeti, fıkranın tasa. rıdan çıkarılması hususunda mutabık kaldı. Tabii, Celâl Fuad Türkgeldi (istanbul — D.P.) Adliye Vekiliyle beraber pek üzüldü ama, üzüntüleri bir netice vermedi ve müteakip fıkralara geçildi.

Oralarda da kuvvetli itirazlar yükseliyor, Osman Şevki Çiçekdağ terlemekte devam ediyordu. Tasarıyı kuvvetle müdafaa edemiyeceği anlaşılınca, Başvekil Adnan Menderes komisyona geldi.

Komisyona geldi ve tam iki gün, müzakereleri gayet yakmadan takip etti. O zaman anlaşıldı ki Adnan Menderes parti içinde yedeği bulunmayan bir liderdir ve "ikna kuvveti" büyük, tür.

Müzakereler çok hararetli geçti. Bunları Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun büyük bir dirayetle idare ettiği görülüyordu. Söz düelloları oldu ve bunlardan en alâka uyandıranı Samed Ağaoğlu ile Adnan Menderes arasında geçti. Samed Ağaoğlu, Anayasa Komisyonuna dahil olmamakla beraber toplantılara gelmiş, bilhassa 35 inci maddenin partiler koalisyonuna mâni olduğu fikrini müdafaa etmişti.

Başvekil Adnan Menderes bu fikirden biraz müstehzi bahsettiği zaman Samed Ağaoğlu:

— Size yanlış nakletmişler, dedi. İhtimal ki hukukî bilgileri müsait değildi...

Sonra, kendi görüşünü bir defa da. ha anlattı.

Fakat görüldü ki Adnan Menderes pek çok kişiden ve pek çok kişinin topundan daha kuvvetlidir. Buna rağmen, ilk başta itiraz edenlerden ekserisi — bir kaç istisnasiyle — kanaatlerinin müdafaasında ısrar ettiler. Bilhassa Fevzi Lûtfi. Karaosmanoğlu, parti içindeki mevkiinin, şahsiyetinin ve tehdit edilemeyecek servetinin verdiği kuvvetle mukavemet ediyordu. Turan Güneş ve ihsan Aktürel kendisini, birincisi bilgi ve gençliği İle, ikincisi bilgi ve tecrübesi ile desteklediler. Fakat Adnan Menderesin karşısında mukavemet imkânı yoktu.

Yenildiler.

Tasarı Anayasa komisyonundan da geçti.

Ancak, bir çok imzanın üstünde şerh vardır. Bu şerhler şunlardır:

Reis
Manisa

1 — 35, 109, 110 uncu maddelerdeki tadiller, intihap etmek serbestisini ve kolaylığını tahdit ettiğinden, siyasî ahlâkı müdafaa endişesiyle de olsa, kanun yolu ile müdahalenin bu noktalara kadar teşmiline aleyhtar bulunuyorum.

2 — 45, 46 ncı maddelerin ilgasına da muhalifim.

F. L. Karaosmanoğlu

Afyon

Kısmen muhalifim, söz hakkım mahfuzdur.

K. Özçoban

Kars

Muhalifim.

S. Atalay

YURTTA OLUP BİTENLER

Kayseri

Kısmen muhalifim, söz hakkım mahfuzdur.

K. Gündeş

Kocaeli

Kısmen muhalifim, söz hakkım mahfuzdur,

T. Güneş

Seyhan

Söz hakkım mahfuzdur.

C. *Oral*

Yozgad

Söz hakkım mahfuz kalmak kaydîyle.

İ. Aktürel

Bu şerhlerin, hükümet tasarısı için bir kuvvet teşkil etmediği muhakkaktır.

Dahiliye komisyonunda

Tasarı, Dahiliye Komisyonunda da itirazlara yol açmıştı. Orada Reisvekili olarak bulunan Atıf Benderlioğlu (Ankara — D.P.) hükümet teklifinin koyu bir müdafiiydi ama, gene Demokrat mebuslar arasından Pertev A" rat (Izmir D.P.) bilhassa 35 ve 45 nci maddelere muhalif, bunların çıkarılması için çok ısrar etmişti.

Hükümetin istediği — ve pek çok kişi tarafından tenkid edilen — 45 inci maddenin şekli şudur:

Madde 45. — 35 nci maddede yazılı hâkim ve hâkim sınıfından sayılanlarla memur ve hizmetliler ve askerî şahısların her hangi bir partinin prog. ram ve nizamnamelerini övmek veya bunları iyi gördüklerini söylemek veya bu hususta başkasına söz veya her hangi bir fiil ve hareketle telkinde bu. lunmak suretiyle siyasî faaliyet göstermeleri yasaktır.

Pertev Arat bu maddeye de muhalif kalmıştı ama, ne o maddenin kabulüne ne de encümen mazbatalarına şu garip fıkranın yazılmasına mâni ola. bilmişti:

71 nci maddeye memurların sandık kurulu başkanlığına seçilemiyeceklerine dair ilâvesi teklif edilen hüküm de aynı prensibin zarurî bir neticesidir. Tatbikatta sandık kurulu başka-Mi olan memurların bir tarafı tutar şekilde hareket ettikleri veya en aşağı bununla itham edildikleri görülmüştür. Memurların haklı veya haksız böyle bir şaibe ve töhmet altında hu rakilmalarını külliyen önliyecek olan ve bu bakımdan memuru Himaye eder mahiyette bulunan hükümet teklifi encümenimizce tamamen yerinde görülmüştür.

Aman Yarabbi, memurları ne de çok düşünüyorlar!

Adalet Komisyonunda

Tasarı son olarak Adalet Komisyonuna gitti. Reis Hail Özyörüktü. Adliye Vekili Osman Şevki Çiçekdağ, bu sefer şansını orada deniyordu.

Gene itirazlar yükseldi.

Muhalif milletvekülerinden başka Burdur Mebusu B. Kayaalp, Çanakkale Mebusu S. Sezgin, Erzurum Mebus" lan Z. Çavuşoğlu ve A. Eryurt, İzmir Mebusu A. Güngören tasarının muhtelif kısımlarına itiraz ettiler ve bunları, imzalarının üstüne, şerh olarak koydular.

İbrahim Us (Kars — C.H.P.) ise, muhalefet şerhinde şöyle diyordu:

Tasarı Teşkilâtı Esasiye Kanununa muhalif bulunup secim emniyetini ve secimde eşitliği ortadan kaldırmaktadır. Vatandasın serbest reyini istimale mâni olduğu gibi tecelli eden iradesi de bazı ahvalde nazarı itibara alınmıyacaktır.

Radyoda konuşma münhasıran iktidar partisine ait olacak, rey sahibi vatandaş muhalefetin fikrini ve sesini asla ve bir gûna duymıyacaktır Böylelikle bu kanun teklifi tam mânasiyle antidemokratik olup vatandaş hak ve hürriyetlerini kökünden yıktığı için bütün varlığım ve ideallerimle bu tasarıya muhalifim.

Meclisten, Notlar

Kazıklı Voyvoda

Mebusların en meşhuru, — nesile? —, Sinan Tekelioğlu kürsüye çıktı ve gür sesinin en dokunaklı ***tonu ile haykırdı:***

— Verilen ceza azdır arkadaşlar!..

Salondan sedalar yükseldi:

— Daha ne cezası olsun...

Onları, kahkahalar takip etti.

Meclis o gün katil Emirza Ergün'e verilen idam cezasını tasdik ediyordu.

Komisyondaki turunu tamamlayan tasarı, Meclis Umumi Heyetine "Ter. cihan ve takdimen" görüşülmek üzere sevkedilmiştir.

Tercihan ve takdimen?

Bu ne acele?

Önümüzdeki seçimler, 1958'de değil nü?

Bunun mânası, Büyük Millet Meclisinin İç Tüzüğü okununca anlaşılır.

İdare

Kırşehir tasarısı

Seçim Kanunundaki tâdillere ait tasarı komisyonlarda dolaşırken, bir başka tasarı daha aynı isi yapıyordu. Bu, Kırşehir ilini ilçe, Nevşehir ilçesini il yapan tasarıydı.

Bilindiği gibi Kırşehir, 954 genel seçimlerinde Demokrat Partinin aleyhinde rey vererek Meclise Osman Bölükbaşı ve arkadaşlarını göndermiş, bu yüzden tecziyesi münasip görülmüştü.

Tasarı Dahiliye ve Bütçe komisyonlarından geçecekti. Her iki komisyondaki müzakerelerin pek de hararetli olmadığı, itirazların, yüksek perdeye çıkmadığı müşahede edildi, O kadar, "ikna kudreti" ile Başvekil n müzakereleri takibine bile lüzum hâsıl olmadı

Dahiliye komisyonunun mazbatasında, gerçi, muhal f mebusların yanında Demokrat Partiye mensup mebusların da şerhleri mevcuttur. Bunlar şudur:

Çoruh

Mucip sebepler noksan tetkikata müstenit olmasından söz hakkım mahtuzdur.

Z. *Ural*

Samsun ve Konya

Üçe, il mevzularının prensip olarak teşkilâtı mülkiyenin umumi revizyona tâbi tutulmak suretiyle toptan halli lâzımdır kanaatindeyiz.

M. Özkefeli ve M. R. Özal

Lâkin tasarı, Bütçe komisyonuna geldiği zaman, orada büsbütün sükûnetle geçti. Sesini yükselten tek Demokrat mebus Kocaeliden Ekrem Ali" can oldu.

Ekrem Alican, heyecanlı bir konuşma yaptı ve işin açıkcasını ortaya koymaktan çekinmedi. Nevşehir il olmaya lâyıkmış, o il olunca Kırşehir üçe haline gelirmiş... Bunlar lâftı. Ha. k kat şuydu ki bundan sonra, bilhassa Anadoludaki il ve ilçeler halkı sandık başına, gözlerinin önünde Kırşehirin başına gelenler bulunduğu halde gidecekti. Bir kılıç, tepelerinde sallanıp duracaktı. Propagandaya çıkmış Demokrat adaylar, temayüllerine göre, bazan üstü kapalı, bazan açık açık "unutmayınız, bize rey vermezseniz Kırşehirin uğradığı âkibete siz de uğrarsınız!" diye tehditlerde bulunabileceklerdi. Bu ise, rey serbestisini tehdit etmektedir.

Ekrem Alican, daha bir ay kadar evvel Meclis kürsüsünden yaptıkları yemini hatırlattı. Ama, yeminin metni pek çok kimsenin hafızasından silinmiş olmalıydı ki, üzerinde durmadılar. Dahiliye Vekili genç — maalesef — Dr. Namık Gedik, tasarıyı hararetle müdafaa etti; Kenan Akmanlar (Antalya — D.P.) de — tabiatile — onu destekledi. Zaten Abidin Potuoğlu veya Hüseyin Balık, dünden hazırdılar.

Mazbataya bir Ekrem Alicanın "muhalifim" şerhi geçti ve tasarı gene "müstacelen ve tercihan" görüşülmek üzere Umumi Heyete sevkedildi.

Nuri Sertoğlu (Sinop — C.H.P.), aşağıdaki şerhi yazdı.

Bu tasarı ile derpiş olunan değişiklik gerekçede ele alınan esbabı mucibe ile tezat halindedir. Amme hizmetlerini vatandaşa yaklaştırmak gayesinin hâkim olması lâzım geldiğine göre, şimdiki Kırşehir Vilâyetine bağlı kazalardan ikisini Ankara ve Yozgat vilâyetlerine bağlamak buna mu-

kabil Kayseri, Niğde vilâyetlerinden birer kaza almak suretiyle sadece Mr merkez değişikliğine yani vilâyet merkezini Nevşehire nakletmek, ileri sürülen mucip sebeplere ve gayeye uygun düşmemektedir.

Lazımsa ve bir vilâyet olma karakterini haiz ise. Nevşehirde bir vilâyet kurulabilir. Fakat, bu kuruluş Kırşehirin durumunda bir değişikliğe vesile olmamalıdır, '

Coğrafî ve iktisadî şartların da böyle bir tatbikata müsait olmadığı kanaatindeyim. Bu itibarla komisyonca kabul edilmiş olan bu tasarıya muhalifim.

Hakikaten tasarının hükümet tarafından yazılan esbabı mucibe lâyihasında şöyle denil yordu:

Demokratik mânası İle, devletin hikmeti vücudu iyi ve verimli bir şekilde halka hizmet olduğuna göre iktisadî alâka ve münasebetleri bir merkez etrafında toplanmış olan mülkî teşkilât ve idarî taksimat kademelerinin daha faydalı olduğu ve hizmetlerin daha yakından arzına imkân verdiği müşahedelerimiz cümlesindendir. Köylerden kaza ve vilâyet merkezine gelen vatandaş, resmî ve husussî işini gördükten sonra, aynı günde tekrar köyüne dönebilmek imkânına kavuştuğunda, günlük masraflardan vareste kalır ve bu da hizmetlerin İktisadî ve müsmir olmasını sağlar. Yakınına getirilen umumî hizmetlerden suhuletle ve az masraf ihtiyari ile faydalanan ve süratle köyüne, aile ve isinin başına dönen vatandaş memnuniyet ve devlete karşı haklı bir muhabbet duvar.

Eğer köylerden kaza ve vilâyet merkezine gelen vatandaşın, resmî ve hususî işini gördükten sonra aynı günde tekrar köyüne dönebilmesi imkânım sağlamayı hükümet bir prensip olarak kararlaştırdıysa pek yakında bir 'il ve üçe — furya" sını beklemek lâzımdır.

Zira böyle bir şeyi Türkiyede tahakkuk ettirebilmek içle binlerle kaza ve yüzlerle ü kurmak gerekir.

Herhalde "esbabı mucibe" lâyihası, pek çok kimseyi — başka türlü de rey verseler — tatmin etmemiştir.

Nitekim, imzalarının üstünde şerh bulunmayan Demokrat mebusların içinde dahi, tatmin olmamışlar çoktur.

AKİS, 6 ncı sayısında, Demokrat Partinin aydın ileri gelenlerinden bir zatın şu fikrini açıklıyordu:

"Demokrat Parti içinde, demokratik rejimimiz için tehlikeli bir takım temayüller besleyen kimseler yok değildir. Fakat bunlar, partinin eskeriyeti tarafından mâni olunabilir. Eğer Başvekil Adnan Menderes çok ısrar etmezse..."

Başvekil Adnan Menderes, bu sefer çok ısrar etmiştir.

Meclis

Bir murakabe organı

1950 seçimlerini müteakip teşekkül eden Meclisin komisyonlarından biri vardı ki, hükümete "kök söktürüyordu". Bu, Bütçe komisyonuydu. Bilhassa devrenin ilk yıllarında, "tehlikeli temayüller" e karşı Bütçe komisyonu âdeta tek bir vücut halinde dikiliyor, hükümet bu komisyonu kaale almak mecburiyetini hissediyordu.

Gerçi Adnan Menderes tek başına, kuvvet ve kudret ve "ikna kabiliyeti" ile komisyonun heyeti umumiyesinden bir kaç gömlek yukardaydı ama, Bütçe Komisyonu ne zaman hükümetten bir sözcü istese Adnan Menderes bizzat geliyordu. Yanındaki bir takım kimselerin de o komisyondan bir kaç gömlek aşağıda olduğunun, Başvekil pekâlâ farkındaydı. Fakat ne yapsın ki siyasî parti denilen şey, bir kombinezonlar manzumesidir.

Mamafih Başvekil Adnan Menderes, usta bir cerrah meharetiyle Bütçe komisyonunun azı dişlerini, arasından bir kaç sene geçince söktü. Buna rağmen komisyon, teşriî devrenin sonuna kadar, İzzet Akçalın başkanlığında ciddi bir murakabe organı olarak faaliyetine — zayıflatılmış da bulunsa — devam etti.

Bu devre böyle bir işi gene Bütçe Komisyonundan beklemenin, hayal sukutlarına sebep olacağı anlaşılıyor. Kırşehire ait tasarıda, Ekrem Alican sonuna kadar gitmek "cesareti medeniyesi" ni göstermiş, İ. Hakkı Akyüz (Tekirdağ — D.P.) şerh vermemekle beraber bazı itirazlarda bulunmuş, fakat komisyon heyeti umumiyesi öyle bir celâdet gösterememiştir. Belki celâdeti gösteren Çanakkale Mebusu i. ken orada yoklamayı kemali afiyetle kaybedip Genel Merkez tarafından an. cak Antalyadan namzet gösterilmek suretiyle Meclise tekrar gelen Kenan Akmanlar olmuştur. O da, Kırşehir tasarısını müdafaa zımmında...

Buna mukabil, geçen devre uyukla yan bir komisyon başını kaldırmış bulunuyor: Bu: Anayasa Komisyonudur.

Komisyonun başında Fevzi Lûtfi

AMERİKAN MODASI

— Kırşehir kaza, Nevşehir vilâyet olsun.

F. *Lütfi Karaosmanoğlu*
Fikrîni söyleyen adam

Karaosmanoğlu (Manisa — D.P.) bulunuyor. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu "4 kurucu" dan sonra parti teşkilâtı içinde en ziyade tutulan şahsiyettir ve bilhassa Ege bölgesinde çok kuvvetlidir. Doğru bildiğine doğru, eğri bildiğine eğri der — yani yanılması, doğruyu eğri, eğriyi doğru bilmesi olur —; bu kanaatini de saklamaz. Nitekim tâ Norveç ten, Başvekil Adnan Menderese, kabinesini beğenmediğini mektupla bildirmekten geri kalmamıştır.

Şimdi, onun başkanlığında bulunan ve Kâmil Gündeş, Turan Güneş, İhsan Aktürel gibi hem bigili, hem de sözlerini esirgemez cinsten azalarla takviye edilmiş Anayasa Komisyonunun, bir çok meselede, rejim için tehlikeli göreceği temayüller sezdi mi hükümetin karşısına dikileceği ve hakiki bir murakabe organı olacağı anlaşılmaktadır.

Zira Demokratik rejimlerde murakabe, geçen sayımızdaki makalesinde Prof. Bahri Savcının gayet güzel izah ettiği gibi muhalefet partisinden ziyade, iktidar partisinin bünyesinden gelebilir. Meclisin heyeti umumiyesinin murakabesi de — iktidar partisi men. suplarının da iştirakiyle —, sadece muhalefetin murakabesinden çok daha kuvvetlidir.

Meclis, bir meselede Osman Bölübağının yapacağı tenkide başka reaksiyon gösterir, aynı meselede Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun yapacağı tenkide başka reaksiyon...

Ama, meselâ Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun yahut Samed Ağaoğlunun tenkidlerini Meclisin açık celselerinde sık sık beklemek abestir. Ortada — parti disiplini olmasa bile — parti prestiji vardır, muhalefetin propagandası, hükümete atılacak taşları istismarı vardır. Bunlar, politikada dikkate alınması gerekli faktörlerdir.

Fakat kapalı — daha doğrusu aralık — kapıların arkasında hükümetin, bütün arzularını kolaylıkla yürütemediğini, bir takım unsurları hesaba katmak, onların frenleme tesirlerine maruz kaldığını bilmek seçmene emniyet verir.

Ancak gene bilmek gerekir ki bütün bu işler, Demokrat Parti içinde "Adnan Menderes çok ısrar etmezse" olabilir.

Tıpkı Cumhuriyet Halk Partisi içinde işlerin, "İnönü çok ısrar etmezse" olacağı gibi...

Bu da demokrasimizin bir hususiyetidir.

Asayiş

Hararetin tesiri

Adliye Vekili Osman Şevki Çiçekdağ Seçim kanundaki tadilât meselesini, Dahiliye Vekili Dr. Namık Gedik Kırşehiri üçe yapan tasarıyı Meclis komisyonlarında var güçleriyle müdafaa ederken Anadolu gazeteleri aynen şu haberleri neşrediyorlardı:

"Germencik kazasında Mesudiye mahallesinde oturan Mehmet Avunduk adında bir şahıs aynı semtte oturan 2 yaslarında Zühre adında bir kız çocuğuna tecavüzde bulunmuştur. Bilâhare vaziyet anlaşılınca sanık, kaza. dan firar etmiş, fakat kısa bir zamanda yakalanmıştır.

Halk, mütecavizi linç etmek iste. misse de zabıtanın müdahalesi ile kurtulmuştur. Sanık tevkif edilmiştir"

Yeni Asır (İzmir)
27.6.2954

Pazar bucağına bağlı Abayıl ovacığı köyünde çirkin bir ırza tecavüz hâdisesi olmuş ve 7 yasında bir kız kirletilmiştir. Hâdise sudur:

Abayıl köyünden Abdullah oğlu Eyüp. Eker adında bir cani, ayni köyden Mehmet Özcanın 7 yaşındaki kızı Saliha Özcan, tarlaya eşek üzerinde yemek götürürken 23.6 1954 çarşamba günü saat 11 sıralarında Eyüp Eker tarafından ırzına tecavüz edilerek vahşice kirletilmiştir.

Mütecaviz suçunu müteakip kaçmışşa da jandarmamızın sıkı takibi sonunda çok kısa bir zamanda yakalanarak adalete teslim edilmiş ve İlk sorgusunu müteakip tevkif edilmiştir.

Mağdur Salih Özcan ilk tedavisi ve raporu için jandarma komutanlığının jipi ile kazamıza getirilmiştir.

Bu hâdiseye son derece ilgi gösteren ve her vazifesinde çalışkanlığı İle muhitimizde çok sevilen jandarma komutanımız Ömer Lûtfi Onar'a ve arkadaşlarına vazifelerinde gösterdikleri titizlik ve başarıdan dolayı gazetemiz adına teşekkürü bir borç biliriz.

Demokrat Turhal (Turhal
26.6.1954

"Sarıgüzel köyünün Çakıl Obasında bir kadının, evine bacasından girilmek suretiyle hunharca ırzına tecavüz edilmiştir. Öğrendiğimize göre hâdise şöyle olmuştur:

Aynı köyün muhtarı Mehmet Çiçek ve kardeşi Ali Çiçek ile Hamza Kır. Duran Karacanın evine bacadan girmişler ve kendisini bayıltıncaya kadar dövdükten sonra 18 yaşındaki Döne'nin ırzına tecavüz etmişler ve bilâhe de kadının tenasül uzvunu kesmişlerdir.

Hâdise hakkında gerekli soruşturma bizzat C. ***Savcısı,*** *hükümet tabibi ile jandarma bölük komutanı Vahit Ferdiğ tarafından mahallinde yapılmıştır. Yakalanan sanıklar tevkif edilerek cezaevine tıkılmışlardır.*

Suçlu muhtar hakkında ruhsatsız mavzer ve tabanca taşımak suçlarından dolayı da daha önce gerekli takt. bata geçilmiştir.

Demokrasiye **Hizmet (Maraş)**
17.6.1954

**

Kayseri (B.Y.HA.) — Merkeze bağlı Ayranlı köyü civarında 12 yaşındaki Halime, Mağara köyünden Be. kir ve arkadaşı Halim tarafından zor. la kaçırılmıştır. Mütecavizler henüz bulunamamıştır.

Yeni Bingöl (Bingöl)
16.6.1954

**

Evvelki gün saat 26 sıralarında Düzcenin Burhaniye mahallesinde oturan Halice Bayraktarın iki buçuk yaşındaki kızı Saniyenin ayni mahalleden 25 yaslarında Hasan Aydın, tarafından kirletildiği iddia ve şikâyet edilmis ve yakalanan sanık meşhuden adliyeye verilmiştir.

Bolu Ekspres (Bolu):
23.6.1954

Evvelki gün Sarıyakup mahallesin. de 7 Maşında bir kız çocuğuna türlü şekillerde tasallut ettiğinden dolayı mahalle halkı tarafından yakalanarak karakola teslim edilen ruhî kapik ve tanınmış sabıkalı Abdullah Ballı'nın yapılan sorgusunu müteakip tevkif edilmiş olduğunu dünkü nüshamızda teferruatiyle bildirmiştik.

Öğrendiğimize göre ahlâksız genç hapishanede bu sucunu inkâr etmekte ve böyle bir şey yapmadığını söylemektedir. Evvelki mahkûmiyetinin ne olduğunu soran bir arkadaşımıza da onun başka bir suçtan olduğunu ifade etmiştir.

Diğer taraftan AbduIIahın yine aynı ahlâksızca suçtan hapishaneye girmesi, buradaki kader kurbanları mahkûm vatandaşlar tarafından asabiyetle karşılanmıştır. Ruh hastası Ballı'nın bir hücuma maruz kalmaması için, hapishane idaresi önceden sıkı tedbirler almak zaruretini hissetmiş ve muhakkak olan bir hâdise böylece önlenilmistir.

Bu ahlâksızın şehrimizde ikinci defa da ayni melanetlerine devam etmesinden husule gelmiş olan nefret dünde şiddetini kaybetmemiştir. Çocuk Vampiri ismi verilen Abdullah Ballının yüzünü görmek için dün bir çok kimseler sureti mahsusada adliye sarayına giderek, beklemişlerdir.

Demokrat (Aydın)
20.6.1954

Şehrimizin Yeni mahallesinde 14 yaşında bir kızın ırzına geçilmeye teşebbüs edilmiştir.

Zabıtadan aldığımız malûmat şöyledir:

l8 haziran günü Yeni mahallede oturan Hasan Adalı isminde bir şahıs, mezkûr mahallede oturan 14 yatlarında Leylâ isminde bir kızın ırzına geçmeye teşebbüs etmiştir.

Mütecaviz, zabıta tarafından yakalanarak adlî mercilere verilmiştir.

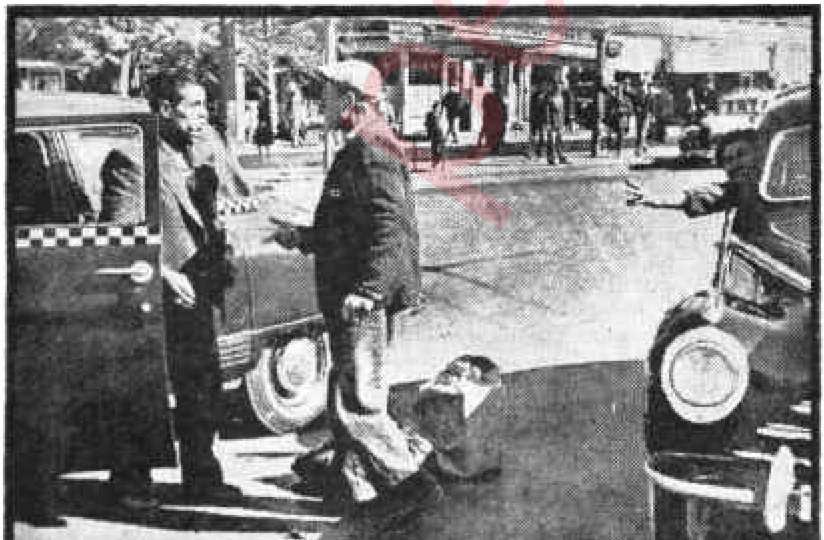
Demokrat Eskişehir (Eskişehir)
21.6.1954

Millet, Türkiye Büyük Millet Meclisinen bütün politika tasarılarının dışında bu hususta bir kanun teklifi yapacak mebusu bekliyor.

Dikkat edilmesi gereken nokta, bu hâdiselerin sadece 10 gün içinde yurtta olup bitenlerin bir küçük kısmını teşkil ettiğidir. İstanbul gazetelerinde ise, aynı nevi vakalardan geçilmiyor.

Seçim tasarılarım seçimlerden 4 sene evvel "tercihan ve müstacelen" geçirmek iyi.

Ama insana öyle geliyor ki, "tercihan ve müstacelen" kabul edilmesi gereken kanun, asıl budur.

Ankaradan bir görünüş
Vallahi bir Belediye vardır

Memurlara karşı savaş

Demokrat Parti Meclis Grubunda, particilik yapan memurlara karşı alınacak tedbirler hakkında hükümetin ne düşündüğüne dair Pertev Ara. tın sualini Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol cevaplandırdıktan sonra, hatipler hep "Anayasa" nın üzerinde durdular.

Yalnız, bu duruş biraz tuhaf oldu.

Âdet, Anayasanın vatandaşa tamdığı hakların muhafaza edilip edilmediğini münakaşa etmektir. Bir kanun çıktığı zaman, onun Anayasaya mugayir olup olmadığının araştırılması bu hakları çember içine alıp almadığım gözden geçirmek mânasına gelir,

D. P. Meclis Grubunda ise, "Anayasa" lâfı tam aksi gayeyle ortaya âtıldı.

Başta Pertev Arat, onunla beraber Mehmed Ali Sebük, Himmet Ölçmen, Natık Poyrazoğlu v.s... hep hükümete memurları azletmek selâhiyetinin tanınmasını istiyorlardı. İşte bunu isterken, diyorlardı ki:

— Hükümete bu selâhiyeti vermek, Anayasaya katiyen aykırı değildir.

Anayasaya aykırı olmayan — tabiî

Dr. Sarol Kabinede
Başvekilin iç sözcüsü

ruhundan çok, maddelerine — pek çok hak, pek çok selâhiyet vardır. Hatipler öyle konuşuyorlardı ki, sanki iste. dilekleri şuydu:

— Anayasaya aykırı düşmeyen ne kadar selâhiyet varsa, hepsini hükümete tanıyalım. Ondan sonra, sen sağ ben selâmet...

Hem bu işin de derhal yapılması lâzımdı. Vakit geçirmemek gerekiyordu. Ancak konuşmalar esnasında bir husus unutuldu.

Hükümet azil selâhiyetini alınca, "politikayla uğraşmak" tâbirinden ne anlayacaktı? İktidarın, iktidarda bulunan partiye sempati gösteren memuru işinden çıkaracağım ummak insanları tanımamak mânasına gelir.

Bir seçim düşününüz.

İktidardaki partiye mensup bir a. day, propaganda için şu veya bu vilâyete gidiyor. Orada, partisine sempati besleyen bir memur var. Kendisine elinden gelen yardımı yapıyor. Hattâ, araba tahsis ediyor (diyelim ki kendi hususî arabası), ziyafete çağırıyor (diyelim ki evinde ziyafete çağınıyor), ona fikir veriyor, nasihat veriyor. Aday seçimleri kazanıyor, An. karaya dönüyor.

Zanneder misiniz ki ilk işi gidip, "bu memur particidir, bizim partiyi tutuyor" diye alâkalı makamlara fikâyette bulunmak olacaktır?

Evet ise, kusura bakmayınız, çok safsınız!

Başvekil Menderes
Söz Düellosu Şampiyonu

Son Haber

Kanunların kabulü

Çarşamba günü Başvekil Adnan Menderes İstanbuldan Ankaraya geldiği zaman, Büyük Millet Meclisinde muhalefetin alt edileceğinden hiç kimsenin şüphesi kalmamıştı. Elbette ki kanunları bizzat kendisi müdafaa edecek, karşı partilerin hatipleri ise bu düelloda mağlûp olacaklardı.

Nitekim, öğleden sonra celse açıldığında, tâ geç vakte kadar hep Adnan Menderes cevap verdi ve muhalefet partileri adına kürsüye çıkan hatiplerden hele bazılarını yerin dibine soktu.

Halbuki, müdafaa ettiği dava da, öyle kolay müdafaa edilebilir dava değildi! Meselâ Adnan Menderes dedi ki:

"— Bir kimsenin bir partiden namzetliğini istiyebilmesi için o partinin nizamnamesini benimsemesi ve o partide bir müddet ikamet etmesi lâzımdır."

İyi ki, Başvekilin bahsettiği namzetlüc milletvekilliği için namzetlik idi. Yoksa, Vekillik için namzetlikten bahsedilseydi, maazallah Sağlık Vekilligine adam ne kadar güçlükle bulunabilirdi...

Fakat Adnan Menderes "Söz düellosu" denilen sporda o kadar mahirdir — ve daha mühimi — ağzı lâf yapan tek mebusu Server Somuncuoğlunu da kaybeden Cumhuriyet Halk Partisi hatip bakımından öyle fıkaradır, Osman Bölükbaşı da aynı şeyleri o kadar tekrarlamıştır ki bitaraf dinleyicilerin üzerinde bile Demokrat Parti haklıymış intibaı uyandı gitti.

Meclisin bu içtimai bir hakikati ortaya koydu. Muhalefet partileri sadece adet olarak değil, keyfiyet itibarile de son derece zayıf bir şekilde temsil edilmektedir. Adnan Menderes, her söz alışta, karşı tarafın hatiplerini, hattâ tamamiyle haklı olmaktan uzak bile bulunsa kolaylıkla alt edebilir.

Nitekim etmiştir de...

Bunun hem zararı, hem faydası ola. bilir. Eğer iktidar partisinin mensupları hakikî murakabenin, kendi yapacakları murakabe olduğunu unuturlarsa, eğer Meclis çalışmalarında 1946 dan evvel hâkim olan zihniyeti gene mevcut zannederek kanaatlerini, fikirlerini müdafaadan çekinirlerse rejim için çok zararlıdır.

Adnan Menderes de, hele şu kanunları da çıkardıktan sonra muhalefetle uğraşmayı bir kenara bırakırsa işlerin çelmesiz yürütülmesi için faydalı olur.

Reisicumhur Celâl Bayar, yaz dolayısiyle hükümet merkezinden uzakta bulunuyor. Şimdi Floryada istirahat etmektedir.

Devlet reisi, yurt içinde yaptığı bütün seyahatlerde coşkun tezahüratla karşılanmaktadır. Bu, kendisine karşı milletçe gösterilen sadece saygının değil, sevginin de ifadesidir Celâl Bayarı her yerde halk "Babamız" diye selâmlamaktadır.

Reisicumhurun son Karadeniz seyahatinde gireceği bir binanın yoluna güller döşenmiş olduğu görülmüştür. Celâl Bayara bu çiçeklerin üzerinden geçmesi için çok ısrar edilmiş, fakat Reisicumhur "kıyamayacağından" dolayı kenardan dolaşmayı tercih etmiştir.

Yukarıdaki resim bu sırada alınmıştır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Amerika

Bir istiklâlin yıldönümü

Birleşik Amerika 178 yıl evvel 4 haziran 1776 da istiklâlini ilân etmişti. Daha evvel Avrupalıların sömürgesi iken, o tarihten sonra dost ve müttefik büyük milletin ne büyük bir hızla yükselmiş olduğunu bugünün hür, demokrat ve demokrasi müdafii Amerikası kâfi vuzuhla anlatmaktadır.

Hürriyet ve istiklâlden bu yana Amerikanın tarihi herkesin malûmudur. Biz burada yalnız, bu istiklâl gününün mutluluğu şerefine, Amerikan istiklâl mücadelesinin kısa bir tarihçesini veriyoruz:

Bidayette Birleşik Amerikanın tarihi Avrupalı memleketler tarafından sömürülen bir müstemlekenin tarihin. den başka bir şey değildir. İskandinav memleketleri, İspanyollar, Fransızlar, İngilizler ve Hollândalılar zaman zaman, sömürge idareleri kurmuşlardır. Bu ilk sömürge idareleri, ileride birligin ilk devletlerini teşkil edecektir.

Fransız Kanadasının İngilterenin eline geçmesine müncer olan yedi sene harbinden ve bilhassa 1763 Paris sulhundan sonra, bir federasyon projesi incelenmeğe başlandı. Bilhassa İngiltere bu meseleye çok fazla önem veriyordu. Zira, Amerika sömürgelerinde endüstri hamlesi kendisini hissettiriyor ve anavatan bundan endişeleniyordu. İngiltere bu inkişafı malî yükler ve iktisadî tazyiklerle frenlemeğe çalışmağa mahalli meclislerin protestolarile karşılaşmağa başladı.

Bu mücadele 1774 e kadar hukukî sahada kaldı, fakat bu tarihte ayrılık gizlenemez bir hal almıştı. 19 Nisan 1775 de Massachusetts milis kuvvetleri Lexington'da İngiliz askerleriyle tutuştuklan savaşı kazandılar. Bir kıta kongresi, 1774 yılı 5 eylülden 26 ekime kadar çalışarak bir hukuk beyanname* si hazırladı ve İngiltere ile, bütün ti. cari münasebatın kesilmesine karar verdi.

Kongre 1775'de tekrar toplanarak, o zamana kadar yalnız esasları münakaşa edilmekte olan birliği fiilen tahakkuk ettirdi. Harbin idaresini eline aldı ve 15 haziranda Washingtonu başkumandan tayin etti.

Kongre muntazam bir ordu tesis ve 4 haziran 1667 da sömürgelerin istiklâlini ilân etti.

İstiklâl savaşı, kötü şartlar içinde başlıyordu. Kanadaya sevkedilen ilk bir heyeti seferiye başarısızlığa uğradı. Washington 27 Ağustos 1776 da Brooklyn'de mağlûp oldu. İngiliz donanması Nevyork Sülünde göründü. Şehir boşaltıldı. Fakat kongre ümitsizliğe kapılmadı. Washington'a bir nevi diktatörlük bahşetti.

Philadelphie'yi acele olarak terketmek lâzım geliyordu . Burası da kısa zamanda İngilizlerin eline geçti. Bu sırada Fransa Amerikaya, silâh, cephane ve pek çok gönüllü göndermeğe başlamıştı.

Nihayet Amerikalılara talih gülümsemeğe başladı. General Burgoyne kumandasındaki bir İngiliz ordusu birbirini takip eden mağlûbiyetlerden sonra 7 Ekim 177 de Saratoga'da teslim oldu, Fransa, Amerika ile 1778 de bir ticaret ve savunma andlaşması imzaladı. Bunun üzerine bir Fransız filosu, bir sene sonra da bir tümen asker gön. derdi. Cornwallis, Yorktown'da sıkıştırılarak teslim olmaya mecbur bırakıldı. (19 Ekim 1781). Bu felâketten sonra İngilterenin bütün mukavemet takati kırıldı ve İngilizler müzakere yolları aramağa başladılar. Versailles muahedesi Birleşik Amerikanın estiklâlini teyit ediyor ve Mississipi ile Alleghanys arasında uzanan bütün topraklar Birleşik Amerikanın oluyordu (20 Ocak 1783).

Amerikalılar artık kurtuluş mücadelesini kazanmışlardı. Fakat önlerinde daha az çetin olmayan bir teşkilâtlanma mücadelesi vardı. Bunu da müşterek bir federal hükümet tesis etmekle hallettiler, (1787 Anayasası). Bu federal hükümetin, karakterleri ve menşeleri itibariyle çok farklı olan devletleri bir araya topluyordu.

Türk Amerikan İşbirliği ve Orta doğu

Cihad Baban
(Dışişleri Komisyonu Reisi)

Bu işbirliğinin birbirinden ayrı iki noktai nazara, iki açıya göre gözden geçirmek lâzım olduğuna kaniiz Biri doğrudan doğruya Türkiye ile Amerika'nın dostlukları, bir ittifak manzumesi içinde yekdiğerine karşı olan taahhüt ve vecibeleri, diğeri de, bu dostluk ve müşterek görüş dolayısiyle, dünya meseleleri karşısında, üçüncü devletlere karşı beraberce takip ettikleri politikadır.

Dikkat edilecek olursa 1950 de harp görmüş memleketlere yardım elini uzatan Amerika için Türkiye "üçüncü" bir memleket idi. Harbe girmemiş, harpten zarar görmemiş (!), kan akıtmamıştı. Bundan dolayı da yardıma müstahak değildi, daha doğrusu yardım statüsünün himayesine mazhar olamıyordu. Bugün, birçok memleketlerin yardımı kesildiği halde, Türkiye gittikçe artan bir hızla yardım görmektedir.

Türk - Amerikan işbirliği bilhassa Menderes'in Vaşington seyahatinden sonra, çok daha kuvvetli bir hal almıştır. Foster Dulles idareyi eline aldıktan bir müddet sonra, 13 memleket arasında Türkiyeyi de ziyaret ettiği zaman, devlet adamlarımızla uzun görüşmeler yapmış ve Amerika'ya döndüğü zaman, (orta Doğu) meselelerini ancak -Türkiye'-de öğrenip kavrayabildim!" demişti. İşte Türkiye' ile Amerika arasındaki sıkı işbirliği ve anlayış, Orta Doğuda sulhu tahkim ve medeniyet dünyasının politikasını yürütmek yolunda da işbirliğinin ikinci hususiyeti olarak ortaya çıktı. Türkiye artık "üçüncü" bir devlet değil, Amerika ile beraber, onun samimî dostu ve ortağı olarak, üçüncü devletler nezdinde medeniyet ve insanlık namına müessir olma vazifesini üzerine alan bir memleket oldu.

Türk . Pakistan dostluğu, Türk - Amerikan işbirliğinin eseridir, Ankara Paktı, kuvvetini ve menşeini yine Türk . Amerikan işbirliğinden almaktadır. Libya Hükümeti ile Türkiye arasında bir emrivaki halinde olan işbirliği de gıdasını yine Türk Amerikan dostluğunda bulacaktır. Garp dünyası ile bileri koparmış olan Tito'ya, Türkiye istikbali parlak bir yol açmaktadır.

Birleşik Amerika ile Türkiye'nin politikalarım birbirine bağlayan halkanın ash, "Humanisme" dir Dikkat edilecek olursa, dünyadaki klâsik ittifak ve anlaşmaların kökü karşılıklı menfaatlerdir. Halbuki Türkiye ile Amerika, harbi durdurmak, insanlığa hizmet mevzuunda, tamamiyle diğergâm bir zihniyetle el ele vermişlerdir. Aralarında alıp veremedikleri hiçbir mesele mevcut olmadığı için arada çatışmalar yoktur, iki taraf bu dosluk tatbikatında ihtilâfa düşmemektedir.

Bu işbirliğinin meyvalarını verebilmesi ve Türk - Amerikan müşterek politikasının, alâkadar üçüncü devletler tarafından iyice kavranabilmesi için geçecek olan zaman, belki üzüntülü olacaktır, Fakat, haki. katlar ve iyi niyet karşısında şüphelerin çözüldüğünü de mutlaka göreceğimizden eminiz,, Irak, Arap dost larının, hissî kalan temayülleri ile realitenin sert çehresi arasında bocalamaktadır. Suriye istikrara kavuştuğu gün, şarkın bütün şüpheci mantıka rağmen bu yele girecektir. Bu takdirde Mısırın da beşerî sulh endişelerine kulaklarını fazla tıkamıyacağını ummak fazla nikbinlik sayılmaz.

Lincoln' un önünde Kore Gazilerimiz
Kahramanlardan kahramana selâm

Amerikalılar, mücadelelerinin bu safhasında, yeni bir savaşa göğüs germek zorunda kaldılar. İngilterenin deniz hâkimiyeti hakkındaki iddiaları yüzünden çıkan harp 1812 den 1815 e kadar sürdü ve Amerikan istiklâl mücadelesinin son hâdisesini teşkil etti.

Güney Amerika

Guatemala'da savaş

Guatemala'ya demir, perde arkasından silâh gönderildiği hakkında yayılan haberlerle Orta Amerikada gerginleşen durum nihayet silâhlı ihtilâfa müncer oldu. 19 haziran cumartesi günü bütün dünya ajansları, Honduras'dan gelen bazı kuvvetlerin Guatemala'yı istilâya başladığım bildirdiler. Şehirler üzerinde hüviyeti meçhul uçaklar dolaşmağa ve bomba atmağa başlamışlardı.

Bu gelen kuvvetler ne kuvvetleri idi? Guatemala'lı Albay Armas'ın komünist aleyhtarı kuvvetleri, dendi. Bir izaha göre, bunlar, Guatemala'da teessüs eden komünist rejimden kaçıp komşu memleketlere sığman ve orada Albay Castillo Armas'ın etrafında toplamp Komünist aleyhtarı bir ordu teşkil eden Guatemala'lar idi. Başkan Arbenz hükümetini devirerek memleketkarini komünist nüfuz ve tahakkümün»' den kurtaracaklardı.

Bu kuvvetlerin ellerindeki silâhlar nereden tedârik edilmişti? Uçakları kim vermişti? Kimler kullanıyordu? Bunlar pek açıkça izah edilemiyordu, yalnız, bir müddet evvel Guatemala" dan kaçmış olan hava subayı Mendoz'un adamlarından bahsediliyordu.

Diğer bir izahı istilâya maruz kalan Guatemala'nın idarecileri verdiler: Bunlara göre, Albay Armas'ın etrafında toplanan kuvvetlerin arasında pek az sayıda Guatemala'lı milliyetçi vardır. Bu kuvvetler, ücretli askerlerden müteşekkildir. Silâhlar ve uçaklar, meşhur United Fruit Amerikan şirketinin delaletiyle Birleşik Amerikadan temin edilmiştir. Harekâtı idare eden Vaşington'dur. Uçakları da Amerikan pilotları kullanmaktadır.

Hakikaten, son günlerde Guatemala şehirlerini bombaladıktan sonra Meksika'ya mecburi iniş yapan bir uçağın personelinin Amerikalı olduğu Meksika hükümetince bildirildi.

Güvenlik Konseyinde Sovyet vetosu

uatemala hükümeti bir yandan komşuları Honduras ve Nikaragua'yi tecavüzü desteklemekle ve Birleşik Amerikayı istilâyı finanse etmekle itham ederken, diğer yandan güvenlik konşeyine başvurdu. Konseyin başkanlığını halen Amerikan Murahhası yaptığı için, müracaat üzerine konsey toplan* tısı biraz gecikti, fakat net cede konsey toplanınca Brezilya ve Kolombiya müşterek bir takrir sundular. Bu takrirde, Guatemla'nın müracaatının Amerikalılararası teşkilâta havalesi isteniyordu. Konseyin 1. üyesi takrir lehinde oy verdiler. Sovyet Rusya "veto!" deyince takrir kabul edilemedi.

Mesele şu idi: Guatemala meselesi dahilî bir ihtilâf mıdır? Yoksa hariçten gelen bir tecavüz müdür?

Guatemala'ya ve konseyde onu destekleyen Sovyet Rusyaya göre, bu, düpedüz haricî bir tecavüzdür. Diğer konsey üyelerine göre, komünist hükümete karşı dahili bir ayaklanmalıdır.

Konsey, Sovyet vetosu yüzünden mefluç kalınca, Fransız murahhası bir karar sureti sundu. Bu karar suretinde Guatemala'da kan akıtılmasına son verilmesi isteniyor ve birleşmiş milletler üyesi memleketler "kan akıtılmasına sebep olan bir faaliyete her türlü yardımı kesmeğe" davet olunuyorlardı. Takrir kabul edildi Fakat Guatemala'da çarpışmalar durmadı.

Guatemala mümessili ne diyor?

akrir kabul edilmeden evvel, Guatemala mümessili Dr. Castillo - Arriola, bazı iddialar ortaya attı. Mümessile "Guatemala'nın eski müstebit hükümetleri iki Amerikan şirketine

Guatemala hükümet konağı
Direğe hangi bayrak çekilecek?

Guatemala hâdiselerinin üç kahramanı

Nikaragua Reisicumhuru Somoza — Müstevlilerin *kumandanı Armas — Guatemala Hariciye Nazırı Toriello*

çok büyük imtiyazlar tanımışlardır. Bu şirketler de senelerce memleketi sömürmüşlerdir. Amerika Hariciye Vekaleti de maalesef bu şirketleri tutmaktadır,"

Mümessil, bundan sonra Başkan Eisenhower'in, Guatemala'da faaliyette bulunan United Fruit meyva şirketinin marifetlerinden haberdar olmadığını da söyledi.

Bütün bu iddialara ve bunlara ilâveten Guatemala hükümetinin her gün yenilediği ithamlar çok ağır bir hava yaratıyor ve Lâtin Amerika memleketlerinde yer yer kıpırdanmalar, bazı memleketlerde Guatemala lehinde gösterilere şahit olunuyordu.

Bu arada Amerika, Avrupa dan Guatemala'ya silâh getirilmesi ihtimaline binaen müttefik gemileri açık denizde kontrol ve aramaya tâbi tutmak niyetinde olduğunu bildirince Avrupada da bir huzursuzluk başladı. İngiltere, Amerikanın bu talebini kati bir ifade ile reddetti. Diğer memleketler de muhtelif ifadelerle ademi muvafakatlerini bildirdiler.

Bir komünist rejim nasıl sempatik olur?

aha dün, Amerika kıtasında beynelmilel komünizmin köprü başı olarak nefretle ve endişe ile karşılanan Guatemala hükümeti, bütün bu ihtiyatsız hareketler yüzünden âdeta sempatik bir hale geldi. Lâtin Amerikalılar arasında Birleşik Amerikaya karşı her zaman az çok duyulan çekingenlik, şimdi açık tenkidler ve Guatemala'ya karşı sempati ifadelerile tecelli etmeğe başladı. Arjantin gibi daima faşistlikle itham edilen bir memlekette bile millî meclis Guatemala lehinde bir takrir kabul etti. Uruguvay, Meksika ve daha diğer memleketlerde Guatemala lehinde tezahürat aldı yürüdü.

Dost bunu böyle yaparsa, düşman ne söyler? Komünist propagandası bu mesele üzerinde ne türlü duracak? Milletlerarası konferanslarda Ameri-

Şilide Amerikan bayrağı yakılıyor

Ateş yayılıyor mu?

kan mümessili millî hükümranlıklardan, milletlerin kendi idarelerini bizzat seçmek haklarından bahis açınca komünist murahhaslar buna ne cevap verecekler?...

Hakikat şudur ki, Guatemala işinin çok çabuk bitirileceği zannedilmiş ve hata edilmiştir. Albay Armas kuvvetleri memlekete girince, halkın tam müzaheretiyle karşılaşacağı ve Arbenz hükümetinin 38 saat içinde yok olacağı hesap edilmiştir.

Şimdi, Guatemala ikinci defa olarak güvenlik konseyine başvurmuş ve müracaatın tetkiki sonraya bırakılmış bulunuyor.

Savaş belki bitecek ve Arbenz hükümeti yıkılacaktır. Fakat usul o kadar kötü intihap edilmiştir ki, Guatemala hadisesi ne türlü biterse bitsin, bunun akisleri Lâtin Amerikada çok büyük olacak ve belki umumî bir kıta harbinin başlangıcını teşkil edecektir.

Beynelmilel -komünizmin de istedeği bu değil mi? Amerikanın kendi evinde yangın çıkararak onun dikkatini dünyanın geri kalan bölgelerinde za yıflatmak değil mi?

Uzak Doğu

Hindiçini'nin taksimine doğru

Geçen 16 hazirandanberi Hindicini meselesi mühim ve çözülmez bir dâva olmaktan çıkmış gibi görünüyor. Hele yeni Fransız Başvekilinin Komünist Çin Başvekil ve Hariciye Vekili ile görüşmesinden sonra, meselenin hal tarzına yaklaştığına dair bir intiba da var.

16 haziranda Hindicini ile ilgili olarak yine bir mahdut toplantı yapıldığı sırada Çu En Lai bir teklif ortaya attı: Laos ve Kamboç'dan hem Fransız kuvvetleri hem de Vietmin kıtaları geri çekilsin.

Komünist Hariciye Vekili buna muvazi olarak bir teklifte daha bulundu: Laos ve Kamboç'daki iki taraf kuvvetleri kumandanlarının buluşması.

Bu bir ferahlık vermişti. Mendes-France'in Çu En Lai ile görüşmesi işleri biraz daha ileri götürdü. Fransa Başvekili, Çu En Lai ile yaptığı görüşme hakkında Mecliste izahat verirken şu noktalar belirdi:

1 — Vietnam'da siyasî meselenin hailinden evvel mütarekenin akti hususunda mutabakata varılmıştır.

2 — Laos ve Kamboç'un bağımsızlıkları prensipi üzerinde anlaşılmıştır.

Laos ve Kamboç'dan her iki taraf kuvvetlerinin cekimlesi ve bu memleketlerin istiklâlleri ilk nazarda, bunların tarafsız hale getirilmeleri yoluna gidildiği intibaını uyandırıyor.

Vietnam'da siyasî meselenin hallinden evvel mütarekeye gidilmesi esasının kabul edilmesinden anlaşılan da şudur: Taksim.

Bir mütareke hattı tesis edildikten sonra, bu hat işine siyasî hal tarzının ta kendisi olarak devam edip gidecektir, Kore'deki gibi.

Laos ve Kamboç tarafsız, kendi başlarına kalacaklar. Bu ise, İki memleketin Fransa ile olan anlaşmalarının tekrar gözden geçirilmesi ve tarafsızlığın şu veya bu şekilde teminat altına alınması lüzumunu ortaya kor. Uzun iş... Fakat uzun da olsa, öyle görünüyor ki, Fransa için artık başka çare kalmamıştır. Vietnam'ın bir kısmı Fransa'da kalacak, diğer kısmı Vietmin'e geçecektir. Şimdi mesele taksimde pazarlığı ustalıkla yürütmekte kalıyor.

Pazarlığın nazik safhaları:

Vietmin, Hindiçinide çok avantajlı bir askerî duruma sahip olduğu halde pazarlığa girecek ve o da iyi kötü tavizde bulunacak mıdır? Mendes-France diyor ki: "Fransa'nın ne pahasına olursa olsun bir sulha razı olmıyacağını Çu En Lai'ye anlattım". O halde Fransa da muhatabından bazı fedakârlıklar isteyecek demektir. Komünistler bugünkü avantajlı durumda buna niçin razı olsunlar? Niçin bir pazarlığa girişsinler, niçin bir taksimi kabul etsinler?

Komünistler bir taksimi kabul edeceklerdir, zira her şeye rağmen, Hindicini ihtilâfının beynelmilel bir ihtilâf halini alması tehlikesi elan az da olsa mevcuttur.

Komünist Çin en azdan şimdilik bunu istemez. Ayrıca, Hindiçini savaşının durması, komünist Çininin tanınmasına ve birleşmiş milletlere kabulüne doğru bir yol açar. Bu ise Pekin hükümeti için çok mühümdir.

İngilizler halen Vaşington'da bu iş için, Pekin hükümetinin tanınması ve birleşmiş milletlere kabulü için uğraşıyorlar. Çu En Lai'nin ise Mendes-France ile konuşmalarında bunun bahis mevzuu etmiş olduğu besbelli... O kadar belli ki Fransız Başvekili bu görüşme hakkında Meclise izahat verirken mülakatta Hindiçini'den başka hiçbir şeyin konuşulmamış olduğuna etrafı inandırmak için nerede ise yemin edeçekti.

Girip de ne kazanacak?

Komünist Çin için birleşmiş milletlere girmek şu bakımdan mühim: Pekin hükümeti bu suretle her şeyden evvel Moskova'ya karşı nisbî bir hareket serbestisi kazanacaktır.

Bu böyle olunca Sovyet diplomatlarının Komünist Çini milletler camiasına kabul ettirmek için sarfettikleri aralıksız gayreti nasıl izah etmeli?

Bu işte Sovyet Rusya'nın da kendi zaviyesinden büyük menfaatleri vardır, zira Çini kabul ettirmekle, Rusya teşkilât dahilinde çok kuvvetli bir ortak daha kazanmış olacaktır. Yine bu işi sağlamak suretiyle, komünist Çini bir Asya lideri gibi ileri sürmek ve bu suretle Asya dâvasını emniyete alabilmek ümidi de vardır.

MANDACILIK SİYASETİ GÜDENLER MÜŞKÜL DURUMDA *(Gazeteler)*

Mendes- France evinde

Karısı, iyi olan koca rahat eder

Batılıların kazançları olur mu?

Kazançları da, kayıpları da olacaktır, şüphesiz. Fakat herhalde münakaşa edilemiyecek derecede açık olan bir kazançları şu olacaktır: Realiteyi görmek.

Öyle bir realite ki, 450 milyon nüfusa hükmeden bir rejim sıfatiyle Asyaya çöreklenmiş. Evvelden önlemek vardı, olmadı. Şimdi yapılacak iş harp edip bu rejimi devirmek olabilir. Buna yanaşılmıyor. Herhalde müzakere edilecek.

Siyasette iki hal vardır: Harp bir, müzakere ve uzlaşma iki: Bir üçüncü hal yoktur.

Batı Dünyası

Churcill'in Amerika seyahati

Sir Winston Churchill ile Anthony Eden'in bir hafta sonu geçirmek üzere 25 haziranda Vaşingtona davet edildikleri Avam Kamarasında açıklanınca ilk reaksiyon muhalefet sıralarından geldi: Clement Attlee, Başvekilin bu görüşmelerden faydalanarak yüksek kademede büyükler toplantısı fikrini bir kere daha ortaya atmasını ve hattâ, Malenkof da dahil olmak üzere büyükleri Londra'da toplantıya davet etmesini istedi.

Muvafakat sıralarından herhangi bir mütalâa, tavsiye veya itiraz yükselmedi. Tek bir hatip çıkıp da meselâ: "Amerika ile bugüne kadar devam eden görüş ayrılıklarımızı bertaraf etmenin saati gelmiştir. Bu görüşmenin iki memleket arasında tam bir mutabakat ile neticelenmesini temenni ediyoruz? kabilinden bir şey söylemedi, Churchill'in Vaşington seyahati hakkında tek yorum "büyükler" toplantısı tahminden ibaret kaldı.

Halbuki, hemen herkes Churchill'in seyaatinde bir "itirafı zünub" seyahati görmekte idi. İngiltere, uzun zaman komünistlerle nerede ise "demokrasinin bekâretini" tehlikeye düşürecek şekilde flört ettikten sonra, şimdi hatasını anlayarak Amerikan siyasetine iltihak etmeğe gidiyordu.

Hakikaten, bu tema üzerinde çok kalem oynatıldı.

Hindiçini'den sonra:

Aslında Churchill ve Eden'in Amerika seyahati Fransada Laniel hükümetinin sukutu üzerine kararlaştırılmıştır. Laniel hükümetinin düşürülmesi ise Cenevrede mütereddit de olsa bir mukavemet siyaseti takip etmeğe çalışan Bidault'nun düşürülmesidir. Bu suretle Hindicini'de bir neticeye değilse bir "sonun başlangıcına" vasıl olunmuştur. Mendes-France hükümeti, azamî fedakârlıkla Hindicini savaşını durdurmak prensibini bünyesinde taşımaktadır.

İşte bu netice üzerinedir ki Churchill şimdi, yani Hindiçini'nin elden çıkmasından sonra yapılacak işleri Amerikalılarla görüşmeğe gitmiştir.

Daha evvel de zaten Amerikalı devlet adamları, Hindicini olmadan da Güney Doğu Asya müdafaasının sağlanabileceğini söylemeğe başlamışlardı ve bir müdahale fikri çoktan terkedilmiş bulunuyordu.

Herhalde Uzak Doğu hakkındaki Vaşington görüşmeleri şimdi Amerikan plânı üzerinde değil, ingiliz mutaları üzerinde cereyan edecektir.

Locarno fikri:

Hariciye Vekili Eden, Vaşingtona hareketinden evvel bu mutaları az çok sarahatle belirtmiş bulunuyor: Güney-Doğu Asyada bir Locarno... Bu plân ilk bakışta vazıh görünmeyebilir. Fakat hiç olmazsa tereddüde mahal vermeyen bir nokta ihtiva ediyor. Muzakere gerçekten, bir Locarno fikri, müzakere esasına müstenittir. Bunun için de Komünist Çin muvacehesindeki Amerikan siyaseti değişmelidir.

Anthony Eden'in Cenevre konferansı boyunca sarfettiği gayretlerin istikameti daima bu olmuştur: Komünist Cinle müzakere etmeden Asyada halledilebilecek hiçbir mesele yoktur.

İşte, Vaşingtondaki gürültünün büyüğü bu noktada kopabilir.

İkinci mühim mesele, Eden'in Güney " Doğu Asya ve Pasifik Paktına vermek istediği şekildir. Buna tarafsız Asyalıların da iştiraki isteniyor. Başta Hindistan olmak üzere.

Tarafsız Asyalıların böyle bir pakta girmeleri için munzam bir teminat lâzımdır, ki bunu da Locarno fikrinde bulmak mümkün.

Hülâsa, İngilterenin tasarladığı sistem, dar kadrolu ve dinamik bir pakt değil, geniş kadrolu ve statik bir teminat sistemidir.

İkinci gürültünün bu noktada çıkması ihtimali vardır.

Avrupaya gelince:

Vaşington'da Avrupa meselelerinin de görüşüleceği şüphesizdir. Avrupa savunma camiası andlaşmasının Fransız Meclisinde tasdiki şansları azaldıkça, bunun yerine başka bir hal tarzı bulmak lüzumu da o derece bariz olarak meydana çıkmaktadır. Avrupa savunma camiası andlaşması yürürlüğe girmeden Bonn anlaşmaları da tat-

bik edilemediği için Batı Almanya hâlâ işgal statüsüne bağlı kalıyor. Bunun yarattığı hoşnutsuzluk ve tehlike büyüktür.

Başka bir hal tarzı... Fakat nasıl? Hiç şüphe yok ki Churchill bu noktada da yine müzakere esasını ileri sürecektir. Fakat tabi! dolayısiyle... Çünkü yaşlı Başvekilin yüreğinde eski tasan bütün tazeliği ile yaşamaktadır: Malenkof la bir masada oturup konuşmak, sonra ortada Eisenhower, sağda Churchill, solda Malenkof olmak üzere bir iki poz fotoğraf çektirmek. *Ay*nen Yaltadaki gibi... Yalnız Roosevelt-in yerine Eisenhower, Stalin'in yerine Malenkof olmak üzere Churchill yine aynen Churchill.

Churchill yaşlanıyor... yaşlandı, gitti gidiyor kabilinden sözlerin dolaşmağa başladığı tarih bir hayli eskidir. Geçenlerde bir toplantıda iki davetli, Başvekilin biraz ötesinde başbaşa vermişler konuşuyorlarmış.

— Churchill yaşlandı, değil mi?

— Evet çöktü artık...

— Hafızası da zayıflıyor...

Konuşmağa kulak kabartan Churchill lâfa karışıvermiş;

— Kulaklarım da ağır işitmeğe başladı...

aşvekilin hâlâ işe yaradığı aşikâr. B Fakat bir hal geldi ona... Belki o hal yaşlılığının eh büyük delili: Kendi kendisiyle dolu.

Geçenlerde, sayfiyesinin bahçesini süsleyen kuğu kuşlarından biri kay boldu: Bunu dünyaya haftalarca ilân ettiler: Churchill bu hâdiseye olağanüstü ehemmiyet veriyormuş. Churchill, purosunu kesecek aleti kaybettiği için bütün bir tayyare meydanı personelini haşladı...

Kendisi... Kendisi...

Avam Kamarasında, İngiltere'nin Foster Dulles'e uyup ta Güney - Doğu Asyada herhangi bir teşebbüse geçmeyecek olduğunu bir ilân ediş tarzı vardı ki... "Bunu ben önledim... Ben durdurdum... Ben..." diyen ifadesi kimsenin gözünden kaçmadı.

Churchill, herkesin anladığı mânada ihtiyarlamamıştır belki. Fakat bütün bu araz, uzun bir mesai bayatından sonra, yavaş yavaş dünya fiziğinden sıyrılıp kendi metafiziğina bürünen Churchill'in portresini tamamlamı yor mu?

Dünyanın Bahsettiği Adam

Dwigt D. Eisenhover

50 Milyonun seçtiği adam

General Elsenhover "Our Crusade in Europ" i. simli kitabının bir yerinde "1939 da bağımsız bir Filipin ordusunun tesisi eğitimi ile meşgul olan Mac Arthur'un kıdemli yardımcısı sıfa tiyle dört senelik hizmetimi ta. marnlamak üzere idim" der ve bundan sonra onu General Marshall vasıtasiyle ikinci cihan harbinin en mühim ve mesuliyetli vazifesini omuzlarına almış olarak görürüz. Müttefik orduları başkumandanı, zaferden sonra Amerika Genel Kurmay Başkam, Columbia Üniversitesi rektörü, Nato kuvvetleri baş kumandanı ve nihayet Amerika Cumhurbaşkanı.

Sırası ile askerlik ve sivillik onun bu hayat safhasında birbirini kovalamıştır. Kendisi henüz Genel Kurmay Başkam iken, bir gün Başkan Truman ile aralarında şöyle bir konuşma geçmişti:

"Generalim, sizin isteyip de benim yardım edemiyeceğim hiçbir şey yok" tur. Bunlara katî olarak cumhurbaşkanlığı seçimi de dahildir."

"Bay Başkan, gelecek cumhurbaşkanı seçiminde sizin rakibinizin kim olacağım bilmiyorum, fakat herhalde ben olmayacağım."

Halbuki Ike, cumhurbaşkanı seçiminde Trumanın partisinin rakibi oldu ve elli milyon Amerikalının reyi ile başkanlık makamına geldi. Eisenhower Birleşik Devletlerin 38 nci başkanı, general başkanların da onuncusudur. Eisenhowerin başkanlığından evvel dünyam sakin ve rahat bir halde bulunduğunu iddia etmek kimsenin aklından bile geçmez, ne var kî onun başkanlık seçimini kazanmasından sonra bu huzursuzluk bütün karakteri ile daha vazıh olarak ortaya çıkmıştır ve Eisenhower'in "dinamik dış politikası" dahi bu huzursuzluğu giderememiştir. Onun dünyanın böyle huzursuz ve karışık bir devrinde reisicumhur olmasını bir şansızlık ' eseri sayabiliriz. Eisenhower Amerikan halkının büyük bir çoğunluğunun ' rey vermesiyle ktidara gelmiştir. Diktatörlerin aksine olarak o halkına karşı değil halk için icrayı hükümet zorundadır ve ilk vazifesi de efkârı umumiyenin — Amerikan efkârının — parlâmentoda, dış politikada, iç idarede daimi bir itimadım kazanmasıdır. Seçildiği günden beri Başkan Eisenhower bu itimadı kaybetmemek için takdire şayan bir faaliyet göstermiş, ve Truman devrine nazaran fevkalâie cesaretli kararlar almıştır. Onun sulh ve dünya emniyeti hakkındaki nutukları, Amerikanun azimkâr tav tını belirten ikaz beyanları daima bir hâdise olmuştur. Eisenhower'in bir diğer vazifesi de soğuk harbe karşı halkının psikolojik mukavemet kudretini çoğaltmak ve askeri, iktisadî, politik kuvvetlerin prensiplerini seferber ederek mey. dana getirmiş olduğu bir muazzam savunma sistemini daimi surette kontrol etmektir. Ona "Amatör politikacı" ismini verenler, Eisenhower'in 1952 denberi politika sahasında bir hayli tecrübeli kararlar aldığını görerek fikirlerin! değiştirmiş olsalar gerektir. Fakat bütün bunlara rağmen, dünyanın bu huzursuzluğu Eisenhower'i ve partisini epeyce hırpalamıştır. İnsan bu arada ister istemez General Grant'ı hatırlamaktadır. İç harbin kahramanı General Grant'ın cumhurbaşkanı olduktan sonra şöhretinden bir hayli şeyler kaybettiği, hattâ cumhurbaşkanlığının son devresinde muhalifleri tarafından feci bir mağlûbiyete uğratıldığı bilinmektedir. General Grant iyi bir asker, yüksek bir komutandı; şimallileri muzaffer kıldı ve vatandaş kavgasını bu zaferle sona erdirdi, fakat başkanlıkta muvaffak olamadı. Acaba General Eisenhower için de böyle söylenebilir mi?

İKTİSADÎ ve MALİ SAHADA

Hasan Polatkan
Bir Cadillac meraklısı

Maliye

Döviz sıkıntısı diye haykırırken

Dünya gazetesinin 24 haziran 1954 tarihli sayısında, bir hastanın şu a. çık mektubu çıktı:

"Bizler ve binlerce şeker hastalığına müptelâ vatandaşlarınız, bile bile ölümü bekliyoruz. Memlekette hayatımızı idame ettirecek insülin mevcut değildir. Hiçbir eczahane ve depoda mevcudu yoktur. Bir vatandaş sıfatiyle bu maddenin memlekete ithaline mâni olanların şiddetle tecziyesini istiyoruz. Bu dünyadan göçersek, bu yazı bîr vesika olsun. Bizler ki hep çoluk çocuk sahibi vatandaşlarız."

Zafer gazetesinin 25 haziran 1954 tarihli sayısında, (4760) — (1744) sayı ile Maliye Vekâletinin şu ilânı çıktı;

"Resmî bir daire ihtiyacı için döviz ve ithal müsaadesi Vekaletimiz taralından verilmek ve bir ay içinde Ankara'da teslim edilmek şartiyle 1953 . 1954 modeli bir adet kullanılmamış Cadillac binek otomobilinin (5 kişilik normal ekipmanlariyle birlikte) satın alma işi 2490 sayılı kanunun 31 inci maddesi mucibince kavalı zarf usuliyle eksiltmeye çıkanlmıstır.

1 — Muhammen bedeli (22.000) liradır

2 — Muvakkat teminat (1.650) liradır.

3 — Şartnamesi Levazım ve Kıymetli Kâğıtlar Müdürlüğü ile İstanbul Defterdarlığı Milli Emlâk Müdürlügünde görülebilir.

4 — Eksiltmesi 28/6/1954 pazartesi günü saat 15.30 da Ankara'da Sümer. bank binası içinde Vekâlet Levazım ve Kıymetli Kâğıtlar Müdürlüğünde toplanacak komisyon tarafından yapılacaktır.

İsteklilerin 2490 sayılı kanunun 2 ve 3 üncü maddelerinde yazılı belgelerle muvakkat teminat mektubunu havi kanunun tarifatı dairesinde tanzim edecekleri teklif mektuplarını eksiltme saatimden bit saat evveline kadar komisyona vermeleri."

İnsaf!

Sanayi

Genişletilen fabrikalar

Romanyalı bir iktisatçı, Manoilescu, milletlerin kendi ekonomileri için lüzumlu olan sanayii kurması taraftarıdır. Çünkü ona göre ziraat sanayie kıyasla kısırdır. Ziraî mahsullerin sınaî maddelere nazaran elastikiyeti azdır, yani, fiyat tenezzüllerinde sürümleri artmaz, bu mallara karşı duyulan ihtiyaçların doyum noktalarına ulaşılır. Onun için eğer milletler muhtemel bir buhranda daha fazla sarsılmak istemiyorlarsa kendi bünyelerinin ihtiyaç hissettiği sanayii kurmalıdırlar, der ve bunu zarurî bulur.

Türkiye esas itibariyle bir ziraat memleketidir ve ziraatte son bir kaç sene zarfında büyük inkişaflar kaydetmiştir.Fakat tek yönlü bir ekonomi eksik bir ekonomidir. Onun için kendi bünyemize uyan bir sanayii de kurmak mecburiyetindeyiz. Pamuğu istihsal edip onu mamul madde olarak kullanmak mümkündür. Onun için niye avuçlar dolusu dövizi pamuklu emtia karşılığı olarak dışarıya ödiyelim. Hükümet bu hususu gözönünde bulundurmuş ve her sene, elindeki fabrikalar memleket ihtiyacını karşılamadığı için dışarıya döviz ihraç etmek zorunda kalmamızı önlemek istemiştir. Genişletilecek fabrikaları şunlardır:

1 — İzmir Basma Fabrikası :

Bu fabrika geçen sene kasım ayın. da işletilmeğe açılmıştır. Halen iplik ve dokuma kısımlarında çalışılmaktadır. Bu sene basma kombinası tamamlanırsa fabrika senede 25 milyon metre basma imal edecektir. Şimdi Nazilli Basma Fabrikasının senede 28 milyon metre basma imal ettiği hatırlanacak olursa senede 25 milyon metrelik bir imal artışının basma ihtiyacımn büyük bir kısmını karşılıyacağı şüphesizdir.

__*2 — Bursa Merinos* Fabrikası;__

İplikhane ve bina İnşaatı tamamlanmış vaziyette olan bu fabrikaya yeni gelecek olan tezgâhların montajı yapıldığı vakit fabrikanın yıllık imal kapasitesi senede 3 milyon metreye varaçaktır. Yeril, kumaşlarımızın kalitelerinin yüksek olduğu malûmdur. Şayet bazı teknik hususlarda (desen ve. saire) daha dikkatli hareket edilecek olursa, merinos kumaşları her türlü ihtiyacımıza cevap verecektir.

__*3.—Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları:*__

İki yüksek fırının tam kapasite ile çalışmasına imkân verilecek, memleket ihtiyaçlarının giderilmesine çalışılacaktır.

Memleket bir yandan kuruluş hainde olduğu, diğer yandan da bazı vatandaşların iktisadi gelişme neticesi refah seviyeleri yükseldiği için ihtiyaçları artmaktadır. Yerli sanayiin memleket ihtiyaçlarını karşılıyamayışı memleketimizde hayat pahalılığını meydana getiren sebeplerden biridir. Onun için bu teşebbüslerin en kısa bir zamanda memleket ekonomisinde tesirlerini göstermesi temenni olunur.

Ticaret

Almanya ile ticarî münasebetlerimiz

Almanyayla yürürlükte olan ticaret muahedesinin - müddetinin bitmesine rağmen anlaşma gereğince her iki devlet de hiç bir hususta müracaatta bulunmadığı için anlaşma kendiliğinden üç ay temdit edilmiş bulunmaktadır. Bu vaziyet karşısında Türk - Alman Ticaret Anlaşması Eylül ayında sona erecek ve eskisinin yerine kaim olmak üzere bir ticaret muahedesi imzalanacaktır. Bu müddet zarfında Almanya'ya birikmiş olan 120 milyon marklık borçlarımızın ödeneceği zannolunmaktadır. Türkiye, transferleri yapılamayan Alman firmalarının alacakları için faiz ödemeyi kabul etmiştir. Bu husus alacaklı Alman firmalarınca memnûniyetle karşılanmıştır. Ekonomi ve Ticaret Vekâleti Müsteşar Almanyaya yaptığı seyahatten dönmüştür.

Türkiye Berlin Kongresinden itibaren Almanyayla sıkı münesebetler tesis etmiştir. Almanya Türkiye'nin istihsal ettiği mallar için iyi bir pazar teşkil etmektedir. Türkiye de Almanya için aynı durumdadır. Onun için Almanyayla Türkiye arasında politik münasebetlerin daima kolaylıkla çözülmesinde iki memleket ekonomisinin birbirini tamamlamasının büyük rolü vardır Bugün Türkiye Almanya'ya buğday ,pamuk ,tütün ,üzüm satıyor; yani ihracat kalemlerimizin başta gelenleri... oradan da makine, tıbbı eşya ilâç, basma vesaire alıyor.

Otomatik tahsislerin faydaları

Mübrem memleket ihtiyaçlarına tez elden cevap vermek üzere ihdas edilmiş olan otomatik tahsisler müsbet

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

neticeler vermeğe başlamış ve piyasada çimentonun torbası 12 liradan 675 kuruşu düşmüştür; inşaat demirleri fiyatında da üçte bir tenezzül vardır. Ticaret Vekâleti 5000 tonu geçmemek üzere her firmaya ithalât müsaadesi vermektedir. Bu tahsis iki ey zarfında firmalarca kullanılacaktır.

Esnaf kefalet kooperatifleri Birliği kuruluyor

Memleketimizin muhtelif vilâyet ve kazalarında kurulmuş olan Esnaf Kefalet Kooperatifleri temsilcileriyle bütün Halk Bankası Müdürlerinin iştirak ettiği istişarî kongre Ankarada toplanıp dağılmıştır. Bu toplantıya İktisat ve Ticaret Vekiliyle, tanınmış banka müdürleri iştirak etmişlerdir. İstişarî kongre, kefalet kooperatiflerini bir birlik halinde toplamak için gereken statüyü hazırlamıştır.

Fiyat mekanizması ile iktisadî hayatın düzenlendiği ekonomilerde bir yandan müstehlikler» diğer yandan müstahsiller teşkilâtlanırlar. Gaye, iktisadî hayatın arzettiği zikzaklı seyirden ve piyasadaki temevvüçlerden kooperatif üyelerini hiç müteessir etmemek veya tesiri asgariye indirmektir, kooperatif meydana getirme bir bakima birleşme, menfaatlerde ahenk sağlama demektir. Kapitalist ekonominin doğup büyüdüğü, geliştiği yerlerde za--inanla müstahsillerin birleşerek istihsal kooperatifleri meydana getirmeleri Od bakımdan faydalı olmuştur. Cemiyette küçük sınıf müstahsilleri büyük sınıf toptancı tüccarın istismarından kurtarmış ve bu sınıfları müstakil (producteurs autonomes) olarak muhafaza etmiştir. Cemiyette iktisadî hayatın buhran geçirdiği devrelerde müstakil müstahsillerin de tekrar kendi işlernin başlarında kalabilmeleri, işsiz kalma tehlikesinin olmaması kooperatifleşmenin ikinci faydasını teşkil etmiştir ve etmektedir. Zamanımız ekonomilerinde bilhassa esnaf, cemiyetin en müstakar sınıfı olması hasebile çeşitli yönlerden korunmaktadır.. Bir yandan hükümet programında okuduğumuz gibi bu sınıf vatandaşların vergiden muafiyetini öğrenir, diğer yandan da bunların kooperatiflerini görürken sonsuz bir memnuniyet duyuyoruz. Teşebbüslerinde muvaffak olmalarını dileriz

Dış Piyasa

Geçen sene dünya

1945 senesinde dünyada barış ve güvenliği korumak, ihtilâfları dostane bir tarzda çözmek, bir nesil boyunca insanlığı iki defa korkunç felâketlere sürüklemiş olan harplere son vermek için meydana getirilen Birleşmiş Milletler Teşkilâtı siyasî meselelerin altında yatan ekonomik meselelere de büyük bir ehemmiyet atfetmektedir. Sırf bu işlerle iştigal etmek üzere "ekonomik ve sosyal konsey" diye bir müessese teşkil etmiştir. İşte şimdi bu müessese, yeni olarak, 1953 senesi dünya iktisadî durumu hakkında bir rapor yayınlamıştır. Bu rapora göre 195S senesi, harp sonrası yıllarının iktisadî bakımından en iyi yılı olmuştur: İstihsal ve istihlâk birbirine muvazi olarak artmış, işsizlik azalmış, bazı memleketlerde göze çarpmakta olan enflâsyonist gidiş biraz durgunlaşmağa başlamış, milletlerarası mübadelelerde. ki muvazenesizlik azalmış, dolayısiyle, milletlerin tediye imkânları gelişmiştir.

Mezkûr rapor başlıca iki kısımdan terekküp etmektedir:

1 — Hususî teşebbüse dayanan sınaî memleketlerin, plânlı ekonomiye dayanan memleketlerin ve iktisaden az gelişmiş memleketlerin iç ekonomik durumları,

2 — Milletlerarası mübadelelerin ve milletlerarası tediye meselelerinin tetkiki.

Rapor hususî teşebbüse istinat eden sınai memleketlerin ekonomik durumları hakkında güzel şeyler söyledikten ve istikbale dair iyi temennilerde bulunduktan sonra Sovyet Rusya ve Komünist Çin ekonomisi hakkında şunları ihtiva etmektedir:

Rusya

Doğu - Avrupa memleketlerinin çoğunda husule gelmiş olan durumun aksine olarak Sovyet Rusyada, zirai istisaldeki kıtlığa rağmen istihlâk malları ve istihsal vasıtaları istihsali bir. birine muvazi olarak artmıştır. 1953 te Stalinin ölümünden itibaren sanayileşme temposu ağırlaştırılmış, ziraî istihsale ve istihlâk maddeleri istihsaline daha fazla önem verilmiş, uzun vadeli ağır işlere girişmekten sakınılmış ve ziraati teşvik zımnında çiftçi mahsullerine yüksek bir fiyat baremi tesbit edilmiştir.

Komünist Çin

Komünist Çin 1953-1957 seneleri için beş yıllık bir plân tatbik etmektedir. Bu plânı Doğu Avrupa'da uygulanmakta olan beş yıllık plânlardan ayıran bariz farklar şu iki nokta üzerinde toplanmaktadır:

1 — İstihsal vasıtaları istihsaline ve istihlâk malları İstihsaline ehemmiyet vermek,

2 — Sermaye yatırımlarını ağır endüstriye, akaryakıt istihsaline, nakliye vasıtalarına, enerji kaynaklarına tahsis etmek, 953 senesi ekonomisinin harp sonu devresinin en sıhhatli ekonomisi olarak görmek memnuniyet verici bir durumdur. İktisadî hayatın felce uğradığı devreler daima dünyâ sulbünün kriz geçirdiği ânlar olmuştur. Nitekim dünya ekonomisinin 1953 te arzetmiş olduğu " sıhhatli durum milletlerarası münasebetlerde de tezahürünü göstermiş, Kore'de mütareke imzalanmış, Hindiçini'de yedi senedir devam etmekte olan nahoş duruma son vermek için siyasî konferanslar tertip edilmiştir Bu yumuşama hareketleri müsbet netice vermemiş olabilirler. Fakat durumun daha fazla gerginlik arzetmemiş olması, dünya sulhu için sevinilecek bir husustur.

Avrupa

Tediye Birliğinin temdidi

Bilindiği üzere Avrupalılararası mübadeleleri geliştirmek üzere teşkil olan Avrupa Tediye Birliğinin müddeti 30 Haziran günü sona ermektedir. Avrupa Tediye Birliğinin temdidi Avrupa İşbirliği Teşkilâtı Bakanlar toplantısında kararlaştırılmıştır. Bu toplantıda borçlu memleketlerin alacaklı memleketlere borçlarını nasıl ödiyecekleri meselesi uzun münakaşalara mevzu olmuş ve İngiltere Maliye Nazırı Mr. Butler Avrupa Tediye Birliği anlaşmasının aşağıdaki hususlara riayet etmek şartiyle iki taraflı anlaşmalara mâni olmadığım söylemiştir:

1 — Bu iki taraflı anlaşmalar iki memleket n 30 Nisan 1954 teki alacak ve borç meblâğları üzerinde olmalıdır.

2 — Bütün borcun yüzde yirmibeşi derhal altın olarak ödenmelidir.

3 — Bakiye kalan borçların memleketlere göre her sene ne kadarının ödeneceği tesbit edilmiş olmalıdır.

Avrupa Tediye Birliği memleketler n dış ödeme imkânlarının mahdut olduğu yıllarda Avrupalılararası mübadeleyi hakikaten geliştirmiştir. Yalnız bazı milletlerin yorganlarına göre ayaklarını uzatmamış olmaları liberasyon sisteminde kendilerini borçlu duruma düşürmüştür. Bu vaziyet karşısında teşkilâtın açtığı kota kredileri bir müddet mübadelelerin inkişafına yardım etmiştir. Fakat alacaklı devletlerin de iyi alacaklı olarak hareket etmemiş olmaları, ortaya tediye güçlükleri diye bir mesele çıkarmıştır. Bu da teşkilâtın artık vazifesini ifa etmiş olduğu tarzında kanaatlerin izharına yol açmıştır.

Biz, ne derlerse desinler, Avrupa Tediye Birliğinin temdit edilmesinden dolayı memnuniyet duyuyoruz. Zira aksi halde karşılıklı ticaret anlaşmalarına gidilecek, bu halde de Avrupalılararası mübadele kısmen azalacak ve mark'a, sterling'e, dolar'a göre ticaret sahaları teessüs edecektir. Bu ise zararlıdır. Çünkü modern ekonomi belli pazarlara göre belli malların istihsal edildiği ekonomi değil, belki tam tersine, bilinmeyen pazarlar için bilinmiyen malların istihsal edildiği ekonomidir.

Konvertibilite meselesi

Son günlerin üzerinde en fazla münakaşa edilen meselelerinden biri de bazı paraların dolara tahvil edilip edilemiyeceği meselesidir. Bilhassa bu mevzuda İngiltere ve Almanya birbirleriyle yarışır durumdadır. Bilindiği üzere Almanya, Avrupa Tediye Birliğinde en fazla alacaklı olan memlekettir. Eğer mark'a tahvil kabiliyeti tanınacak olursa Almanya dolar ticaret sahasına girebileceğini ummaktadır. Geçenlerme Almanya Maliye Vekili Erdhardt, mark'ın dolara tahvil edilebileceği günlerin arifesinde bulunulduğunu söylemiş ve bunun akabinde İngiltere Maliye Nazırı Butler, Bonn'u ziyaret etmiştir. Görülüyor ki mesele çok ehemmiyetlidir.. İşte bu ehemmiyetli meselenin tetkiki için Avrupa İktisadî İşbirliği Bakanlar tetkik grupu 15 Temmuz 1954 te Londra'da toplanacaktır. Bu toplantıya Avrupa İktisadi İşbirliği Konsey Başkanı, Almanya, Fransa, İtalya Yunanistan temsücileriyle Benelux ve İskandinav memleketlerinin birer temsilcileri iştirâk edecektir. Bu toplantıda Avrupa İktisadî Işbirliğine üye memleketlerden birinin veya bazılarının paralarım konvertibl hale getirdikleri vakit bundan Avrupalılararası münasebetlerin mutazarrır olmaması hususu görüşülecek ve tetkik gurupu Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı Konseyine bir rapor verecektir. Bu rapor Eylül ayı zarfında toplanacak olan milletlerarası para fonu konferansında Avrupa memleketlerinin müşterek tezini teşkil edecek ve muhtemelen karar Avrupa'da konvertibilite'ye dönme üzerinde olacaktır.

Uzak Doğu

Japon - Amerikan ticari ve malî münasebetleri

Japonya ile Amerika arasında ehemmiyetli ticari ve malî müzakereler cereyan etmektedir. Japon heyetine eski Maliye Nazırı Tadaharu Nukai başkanlık etmektedir. Japon heyeti bilhassa Milletlerarası Kalkınma ve İmar Bankası idarecileriyle görüşecektir. Japonlar Amerikaya gönderdikle-

ri heyetten üç önemli meselenin hallini beklemektedirler: İstikraz temini, Hususî Amerikan sermayesinin Japonyaya yatırım yapmasını temin(Japon mallarına karşı Amerikan gümrük resimlerinin indirilmesi.

Amerika Birleşik Devletleri gerçi İkinci Cihan Harbinde Japonya'ya karşı çarpışmıştır ve Çinin müttefiki idi. Fakat harbin sonunda Çin kıtasında rejim değişmesi, yeni Çin Hükümeti Amerika'ya karşı cephe almıştır. Bu vaziyet karşısında uzak-doğu politikasında eskiden Amerika Birleşik Devletleri Japonya'ya karşı ve Çin'e müzahir bir politika takip ederken bu politikanın tam tersini takip etmeğe başlamıştır. Bugün Amerikanın Japon yayla imzalamış olduğu sulh paktından gayrı imzaladığı iki taraflı bir anlaşma da vardır.

İkinci Cihan Harbi Japonya'yı sarsmıştır. Japonya tabiî pazarlarından mahrum kalmıştır. Çin'i, Mançurya'yı, Kore'yi kaybetmiştir. Uzak . Doğu pazar bulamamaktadır. Japonya'da balıkçılık sanayii sönmüştür, Japon ticaret bilançosu açık vermektedir. Bu açık, geçen sene 1 milyar dolar civarındaydı. Japonlar bu vaziyet karşısında maişetlerini güç temin eder duruma düşmüşlerdir. Kore'de harbin durması Japonya için kötü olmuştur. Elhasıl, Japonya yardıma muhtaçtır. Halbuki nasıl Avrupa'da Almanyasız bir güvenden bahsetmek imkansızsa, aynı şekilde Japonyasız bir Uzak . Doğu emniyetinden bahsedilemez. Japonya dün Amerika'ya karşıydı, fakat bu gün Amerika'dan yanadır. Bunu böyle bilmeli ve ona yardım eli uzatılmalıdır. Eğer Japon heyeti Amerika'dan eli boş dönecek olursa bu, Japonya için kütü neticelere yol açabileceği gibi hür âlem için de iyi sonuçlar vermiyecektir.

TIB SAHASINDA

İlaçlar

Antibiyotikler çoğalıyor

enisülin, streptomisin, aureomisin, P kloromisetin, terramisin, neomisin, polimiksin ve eritromisin'in ne kadar kuvvetli tedavi vasıtaları olduğu artık anlaşılmış bulunmaktadır. Hekimlik sanatının yorulmaz araştırıcıları bunlara her gün yenilerini eklemektedirler. Yeryüzünde mevcut çeşitli küfler icelenmekte, müessir maddeleri ayrılmakta ve yeni yeni isimlerle hekimin eline verilmektdir. ilâcın, başka antibiyotiklere dayanıklı olan stafilokok cinsleriyle, birçok mikropların bir arada rol oynadığı hastalıklarda faydalı olduğu kanaati vardır.

Ehrlichine: Waksman tarafından bulunan bu antibiyotik bakteriyostatik ve mikrobisid değildir. Viruslar üzerine ise belirli bir tesiri vardır. Şimdiye kadar bulunmuş olan antibiyotikler daha çok bakterilere dokunmakta idi. Virus hastalıkları ve mantarlar için kullanılabilecek bir antibiyotik yoktu. Bu yeni madde bu boşluğu kapatacağa benzemektedir.

Candicidine: Antibiyotikler alanında yapılan araştırmalar artık viruslara ve mantar hastalıklarına iyi gelecek bir madde bulmağa yönelmiştir. Bu arada viruslara tesir eden Ehrlichine bulunmuştur. Son olarak mantar hastalıklarına yani mokizlara karşı da antibiyotikler aranmış ve bu arada Candiside denenmiştir. Antifunjik, antibiyotik olarak aktinomiçetlerden 24 madde ayrılmıştır. Bunların arasında mirocine , thiolutine, streptothricine, mycomycine, helixine, musarine, actiomycine, endomycine gibi hem mikroplara hem de mantarlara tesir edenler bulunduğu gibi; antimycoine, nystatine, rimocidine, chromine, candicidine, ascasine, antimycine A-fradicine, myceline, cycloheximide, rotaventine, myceline, phaeofacine, actinone, trichomycine, moldine, cacaomycine gibi yalnız antifunjik olanlar da vardır. Bu ilâçlar henüz klinikte kullanılır hale gelememişlerdir. Bunlardan en tesirlisi olan Candicidine ile yapılan lâboratuvar ve hayvan deneyleri devam etmektedir. Kloromisetin ve terramisin gibi bazı antibiyotiklerle yapılan tedaviler sırasında, mikropların antibiyotik tesirinden kurtulan bazı mantarların, virulans kazanarak çeşitli hastalıklara sebep olduğu görülmektedir. Bu gibi hallerde antifunjik olarak bu yeni maddenin kullanılması faydalı olacaktır. Hayvanların mantar hastalıklarında deneysel olarak tesirli görülen Candicidine'in insan patoloji" sinde de aynı derecede işe yarayıp yaramıyacağını zaman gösterecektir.

Soframyciner: Bir streptomiçes'den elde edilmektedir. Bakteriyostatik ve bakterisidir. Tesir alanı çok geniştir. Lokal tedavilerde daha faydalı görünmektedir. Tüberküloz ve osteomiyelit fistüllerinde, soğuk abselerde, başka ant biyotiklerin tesir etmediği eski, süreğen iltihap mihraklarının sağıtmasında faydalı bulunmuştur. Akciğer abse ve gangrenlerinde, cerahatli zatülcenblerde,. tüberkülozdan ileri gelme göğüs boşluğu iltihaplarında (piyotoraks) başarı ile kullanılmaktadır.

Sekizinci siniri bozduğundan, bu ilâçla ancak lokal tedaviler yapılabilmektedir.

Tetracycline veya achromycîne: Birçok bakterilere ve bu arada reketsiya ve viruslara da müessirdir.

Carbomyeine (magnamycine: öbür antibiyotiklere dayanıklı olan" bazı streptikok ve stafilikoklar için faydalı bir ilâçtır. Toksisitesi hiç yoktur. Agiz ve idrar yolu intanlarında muvaffakiyetle kullanılır.

Amphomycine; Gram-pozitif bakterilere müessir bir ilâçtır. Geniş bir tesir alanı vardır. İstikbalde büyük bir önem kazanacağa benzemektedir.

Griseomycitoe: Belsoğukluğu yapan gönokoklara karşı kullanılmaktadır. Streptomisine ve penisiline hassas olmayan bir çok mikroplar bu yeni antibiyotik karşısında dayanamamaktadır lar.

Hygromycine : Gram-pozitif ve gram-negatif bakterilerle bazı viruslar iç n kullanılmaktadır.

Streptogramine: Stafilokok, streptokok, verem basili, brüselloz, salmonella ve boğmacaya iyi gelmektedir.

Acosine: Bakterilere tesiri yoktur. Bazı levürler ve mantar hastalıklarına karşı kullanılmaktadır. Histoplazmoz da faydalıdır. Fazla toksik görünmektedir. Biraz daha tasfiye edilmesi lâzımdır.

Acide aureolique : gram - pozitif bakterilerle bazı protozoerlere ve trikomonas'a tesir etmektedir.

Bunlara ilâveten Albomycine, podomoycine, flavicidine, or entomycine, cremomycine, fucamycine gibi henüz deneyleri yapılmakta olan bir takım antibiyotikler daha vardır.

Bu bolluk içinde, gelecek günlerin hekimi antibiyotik seçmekte pek müşkülâta uğrayacağa benzemektedir.—Dr.E.E.

BASINDAN AKİSLER

Kaliforniyada Samson Street 310 sayılı evde oturan Edwin, Christiansen geçen ocak ayında Parise gelmiştir. Patiste Christiansen'in karşısına bir adam çıkmış ve eğer arzu ederse dolarlarını gayet müsait şartlarla bozacağını söylemiştir. Amerikalı kendişine, 160 dolarlık bir çek vermiş, fakat sonradan ne çeki, ne de seyyar sarrafı bir daha görebilmiştir.

Mart ayında Christiansen, tekrar Parise gelmiştir. Fakat bu defa sakallı olarak. Doğruca, geçen sefer sarrafa rastladığı kahveye giden Amerikalı, garsona dolar bozdurmak istediğini söylemiş ve bu işi kimin yapabileceğini sormuştur.

Sarraf olarak Christiansen'in karşısına, kendisini sakalından dolayı tanıyanıyan eski ahbabı çıkınca, Amerikalı derhal sahtekârın kolunu tutmuş ve polis çağırmıştır.

Polisler gelinceye kadar, sarraf, Amerikalının kim olduğunu anlamıştır ama, iş işten geçmiştir. (New-York Herald Tribune)

*
**

Başkan Truman, vazifesinden ayrılalı beri pek hoş vakit geçirmektedir. Amerikanın eski reisicumhurunun tanınmış bir piyanist olduğu bilinmektedir. Geçenlerde Amerikan Müzisyenleri Federasyonunun toplantısında 2.000 delege ve misafirin önünde Federasyon başkanı James C. Petrülo ile beraber bir piyano - trompet düeti yapmıştır. Truman kısa bir "akord" dan sonra meşhur Hail, Hail, the Gang's All Here" şarkısını çalmıştır. Petrillo kendisine altından bir trompet ile refakat etmekteydi.

Düet alkış toplamış, fotoğrafçılar için bir defa daha tekrarlanmıştır.

Eski reisicumhurun tek marifeti bu değildir. Amerikanın sabık Lüksemburg Elçisi meşhur kadın diplomat Mrs. Pesta'nm hayatım canlandıran "Call Me Madame" adlı komedideki "Truman" rolünü bizzat oynamayı kabul ederek sahneye çıkmaya hazırlanmış, fakat maalesef rahatsızlanarak bu projesinden vaz geçmiştir. (New-York Herald Tribüne)

**

Ohamalı hâkim Laster Palmer, altı ayın içinde ikinci defa olarak tevkif edilmiştir. Sebep: Köpeği ve içki!

Hâdise şöyle cereyan etmiştir: Hâkim Palmer, 43 yaşındaki kadın arkadaşı Mrs. Helen Hines ile Şehir parkında piknik'e gitmiştir. Halbuki, şehir parkında piknik yasaktır. Üstelik, tam yanlarına polis geldiğinde, hâkimin üniformasından hoşlanmayan köpeği polis memuru Mr. Garret'in paçasına saldırıvermiş ve ısırmıştır. Hiddetlenen polis memuru derhal araştırmayı genişletmiş ve civarda bir sürü boş cin şişesi de ele geçirmiştir.

Mahkeme hâkimi 700, Mrs. Helen Hines'ı 10 dolar kefaletle tahliye etmiştir.

Hâkim Palmer altı ay evvel de "trafik nizamlarına uymamak" suçundan dolayı 5 gün hapis yatmıştır.

Şimdi Laster Palmer herkese, talih, siz bir insan olduğunu söylemektedir. Mamafih, hâkimi k vazifesini ciddiyet le ifaya devam etmektedir, (New.York Times)

*
**

Amerikan emniyet teşkilâtının başı derttedir. Beş köşeli bir bina olduğu için "Pentagone — Beşgen" diye

Marlene Dietrich
1902 mi, 1903 mü, 1904 mü?

anılan ve içinde bütün askerî sırlar saklı duran Amerikan Harbiye Nezaretin'n pencereleri, bir müddettenberi mütemadiyen açık bulunmaktadır.

Camları kim açık bırakmaktadır? Temiz hava meraklıları mı, yoksa da. ha başka şey meraklıları mı?

Harbiye Nazırı bir tamim çıkararak, pentagone'un pencerelerinin açık bırakılmasından derhal vazgeçilmesini, aksi hareket edenlerin şiddetle cezalandırılacağım bildiren bir tamim yayınlamıştır.

Federal Büro da, diğer taraftan araştırmalarına devam etmektedir, (up)

**

İçinde bulunduğumuz sürat asrında tayyare yolculuklarının, bazan, şehir ile tayyare meydanı arasındaki otobüs yolculuğundan daha kısa sürdüğü ve asıl zaman kaybının orada olduğu ileri sürülür. İngilterede buna bir çare bulunmuştur. Bundan böyle, Londra hava meydanından yolcular, şehire helikopterlerle nakledilecekler-dir. İlk helikopter seferleri başlamıştır Bunlar yolcuları, Thames nehrini takiben Waterloo istasyonuna getirip bırakmaktadırlar.

Münakalât Nazırlığı Müsteşarı John Porfumo, bu münasebetle Parlâmentoya verdiği izahatta B.E.A. şirketinin Sikorsky 55 tipi iki helikopter satın almasına müsaade olunduğunu bildirmistir. Hükümet, trafik hükümlerini de değiştirmeği kabul etmiştir. Sikorsky 55 tipi helikopterler on yolcu almakta ve saatte 100 mil yapmaktadırlar.

Açış seferini yapmak üzere Southampton'dan Londraya tayyareyle 35 Londra hava meydanından da şehire 8 dakikada gelen Münakalât ve Sivili Havacılık Nazırı Alan Lennox-Boyd seyahatinin çok iyi geçtiğini ifade etmistir. Meydandan şehire, tıkanmayan arka yollardan otobüsle gelmeli 63 dakika sürmektedir.

Fakat helikopterlere şimdilik şehir üzerinde 300, Thames nehri üzerinde 150 metre yükseklikten ve 20 mü çapındaki bir daire içinde uçmak müsaadesi verilebilmektedir.

Hava meydanı üe şehir arasındaki muntazam seferler 1955 martından itibaren başlayacaktır. (Daily Telegraphs)

**

Meşhur sinema artisti Marlene Dietrich, temsiller vermek üzere geldiği Londrada, tayyareden iner, inmez etrafını saran gazetecilerin bir "müna sebetsiz" sualine şu cevabı vermiştir

— Yarım asrı tamamlamama henüz altı ay var!

Gazeteciler kendisinden yaşını sor muşlardı.

Marlene Dietrich, iddiasını pasapor tuyla isbat edebileceğini söylemiştir Bildirdiğine göre doğum tarihi pasaportunda 27 Aralık 1905 olarak yazılı dır.

27 Aralık tarihinde herkes muta bıktır. Yalnız, 1905 münakaşa olun makta, onun yerine 1902, 1903, 1904| seneleri ortaya atılmaktadır.

Elli veya altmış, Marlene Dietriel hâlâ perde ve sahne hayatinin en par lak — ve en cazip — sanatkârlarından biri vasfım muhafaza etmektedir.

Büyük anne — hakikî mânasiyle - olduğu halde... (A.P.)

KADINLAR ARASINDA

Cemiyet hayatı

Türk - Amerikan Kadınları Kültür Derneği

Türkiye ile Birleşik Amerika Devletleri arasında Truman doktrininin ortaya atıldığı gündenberi askerî siyasî ve İktisadî sahalarda gelişmekte olan dostluk, bugün gerek kültürel gerek sosyal alanlarda da feyizli tesirlerini göstermeğe başlamıştır. Bu münasebetlerde, Türk ve Amerikan kadınları arasında teessüs edecek dostlukların, her iki memleketi ilgilendiren müşterek noktaların daha iyi anlaşılması bakımından ne kadar önemli bir rol oynıyacağı aşikâr bir keyfiyettir. Bu çeşit dostluk bağlarının kurulması Türk evleri kapılarının dost misafirlerimize açılması ve onların Türk aile hayatına karışmaları demektir.

Bugün Ankara'da son derece canlı bir faaliyet gösteren ve halen üç yüzü aşkın Türk ve Amerikan üyesi bulunan "Türk - Amerikan Kadınları Kültür Derneği" nin bellibaşlı hedefi, işte bu temas ve dostluk münasebetlerini geliştirmeğe yardim etmektir.

Bu derneğin kuruluşuna müessir olan hâdise, gerçekten zikre değer. Yıl 1949. Yeni yeni yürürlüğe giren Marshall yardım teşkilâtı ile Amerikan askerî yardim heyeti mensuplarının aileleri, akın halinde Ankara'ya yerleşmektedir, öyle ki Başkentte erkek, kadın ve çocuklardan müteşekkil Amerikan kolonisinin yekûnu, üç bini mütecaviz bir topluluğu temsil etmektedir. Çoğu İngilizceden başka bir dil bilmeyen bu Amerikalı kadınlar aralarında toplanıp ahbaplık etmektedir. Türkiye hakkındaki bellibaşlı malûmat kaynakları ise, evlerinde iş görmekte olan Türk aşçı, hizmetçi ve dadılardır. Yarım yamalak öğrenilen birkaç kelimecik Ingilizce veya Türkçe ile teati edilen soruşturmalar, Amerikalı kadınların Türkiye hakkında son. derece eksik, tek taraflı ve yanlış hükümlere varmalarına sebep olmaktadır.

Aydın birçok Türk kadınları, bu hali gittikçe artan bir üzüntü ve endişe ile takip ediyorlardı. Kendi memleketlerinde çok taraflı bir sosyal faaliyete alışmış olan Amerikalı kadınlarla sıkı bir temasa geçmek, onların bilgilerini arttırmak, kendilerine Atatürk'ün yaratmış olduğu kadın inkılâbını gerçek mânası ile aydınlatmak arzusu, Türk hemşirelerimizin gönüllerinde alevlenip tutuşuyordu. Nihayet iki memleket kadınlığım yaklaştıracak olan bir köprünün kurulması fikri, cazip göründü ve,kısa bir zaman zarfında hükmî şahsiyete sahip bir derneğin kurulması ile kuvveden lüle inkılâp etti.

Dernek resmen faaliyete geçmezden önce bu fikrin tahakkuk şansını ölçmek maksadiyle, Ankara Halkevinde kültürel bir toplantı tertip etmisti. Bu toplantıda o zamanki Marshall İdaresinin Türkiye Temsilcisi Mr. Russel Dorr'un eşi ile Kız lisesinin Müdüresi Bayan Adnan Eseniş birer konuşma yapmışlardı. Bu ilk kültürel toplantının gerek Türkler gerekse Amerikalılar nezdinde bir hayli alâka uyandırdığını müşahede eden bir müteşebbis grupu, bu ilgiden cesaret alarak derneğin resmen kurulma teşebbüsüne geçtiler. Böylece 6 Ocak 1950 tarihinde Türk - Amerikan Kadınları Kültürel Derneği" hukukî mevcudiyete kavuştu.

İki memleket arasındaki dostluğun, ancak karşılıklı münasebetlerde mut. lak bir eşitliğe istinat edebileceğine inanan kurucular, derneğin tüzüğünü bu kanaate uygun olarak tanzim etmişlerdi. Derneğin idare heyeti 14 kişiliktir. Bunlardan yedisi Türk, diğer yedisi ise Amerikalı üyeler arasın. dan seçilmektedir, Derneğin başkanı Türk, ikinci başkanı ise Amerikalı olacağı tasrih edilmiştir. Derneğin arkeoloji, sosyal yardım, gezinti, millî

Sosyal hayat ve Amerikan kadını

Nermin Abadan

New-York metropolüne denizden, havadan, karadan ilk girenlerin ilk karşılaştıkları tesirli manzara liman açıklarındaki ufak bir ada üzerinde yükselen muazzam Hürriyet abidesidir. Bilindiği üzere Fransız hükümetinin bir cemilesi olarak Amerikalılara hediye edilmiş olan bu heykel başında defne dalı bulunan muzaffer bir kadını temsil etmektedir. Amerikalıları bu sembol kadar hoşnut edecek daha münasip bir heykel bulunamazdı, çünkü Amerikan idealine göre makbul olan bütün vasıf ve kıymetler kadında, annede, yani cemiyete tahakküm etmeksizin şefkat yolu ile gönülleri teshir eden varlıkta toplanmaktadır.

Amerika'ya alan akın vuku bulan göçleri tahrik eden sebeplerden biri de yeni bir hayata iştiyak duyalnarın Avrupa'nın sert ve sıkıcı patriyarkal aile sistemine karşı duydukları isyan duygusudur. Bu sesebeple çocuk terbiyesine nâzım olan esas düşünce sıkı bir disiplin değil, şefkata dayanan ve çocuğu kendi arzuları ve gelişim imkânları ile başbaşa bırakan bir yetişme tarzıdır. Bu yetişme tarzında çocuk üzerinde devamlı bir murakabenin gerektirdiği ihtimam ancak kadın tarafından gösterilebileceği için, çocuğun terbiyesinde bellibaşlı müessir ve sorumlu daima anne, yani "Mom" dur.

Amerikan kadını bu yetiştirme ve ihtimam vazifesini umumiyetle yirmi ile kırk yaş arasında tamamlayıp, çocuğunu serbest hayata at. maktadır. Esasen Amerikalılar genç yaşta evlenmeği ve cemiyete çocuk yetiştirme mükellefiyetini bir an önce ikmal etmeği âdet edinmişlerdir.

Evlenen çiftlerin yaşlan da umumiyetle birbirine denktir. Bu suretle kırk yaşına ulaşan kadınlardan bir çoğu çocuklarım evlendirerek torun sahibi olduklarından hayatlarının bu mükellefiyet safhasını sona erdirmektedirler.

Ondan sonra kendisini ayni ihtimam ve şefkatle sosyal yardıma vakfetmiş fedakâr ve enerjik büyük anne hayatı başlamaktadır. Denebilir ki haftanın her gününde bir hayır derneğinin idare heyetinden diğerine koşan aksaçları ondüleli, tırnakları cilâlı, şık giyimli büyükanne tipi Amerikan kadınlığının hayatiyet timsalidir.

Devlet otoritesini mümkün olduğu kadar günlük hayattan uzaklaştırmayı sosyal hayatın gayesi sayan bir memleket için gönüllü insanlardan mürekkep büyük derneklerin faaliyeti hemen hemen başka memleketlerde âmme hizmeti gören bir dev let organının çalışmalarına denk bir önem taşımaktadır. Bu kadar mühim ve müessir teşkilâtın bilhassa kadınlar tarafından idare edilmesi, Amerikalı hemşirelerimizin memleketlerinin sosyal hayatında oynadıkları rolün büyüklüğünü gösterir.

Amerikan sistemine göre federal bakanlıklar arasında bir Millî Eğitim Vekâleti mevcut değildir. Egitim sistemi prensip itibariyle 48 eyaletin kendi ihtiyaç ve şartlan gözönünde tutularak alacakları tedbîr ve takdire bırakılmıştır. Bu sebeple her evaletin okul programlan ve eğitim plânı secim neticesinde işbasına gelen mahallî heyetler tarafından hazırlanır. Bu mahallî hevetlerde ise kadınlar çoğunluğu teşkil ve temsil ederler. Bu sebeple Amerikan egitim sisteminin gelişmesinde ve memleketin kültürel kalkınmasında Amerikan kadınının istikamet gösterecek pedagoglar yanında çok büyük tesir ve hizmeti görülmektedir.

Amerikan kadınının sosyal hayatın cereyanında ve kültürel faaliyetlerin idaresinde gösterdiği bu candan alâka, sarfetmekten çekinmediği üstün ve başarılı gayret onun vatandaşlık şuurunu ve memleket mesuliveti duygusunu ne kadar kuvvetle taşıdığına şaşmaz bir delildir.

Türk ve Amerikan kadınları millî, danslarımızı oynuyorlar
Bizimkilerle *onları ayırabilir misiniz?*

danslar, müzik, çocuk psikolojisi yemek, vesaire sahalarında 20-30 kişilik faaliyet grupları vardır. Bu grupların hepsinin biri Türk, diğeri Amerikalı birer başkanı mevcuttur. Gruplar, faaliyet mevzularına göre münavebe ile Türklerle Amerikalıların evinde toplanmaktadır. Sosyal yardım grupu meselâ günün ihtiyaçlarına uygun olarak sel felâketine uğramış zavallılar, öksüzler, fakir mektep çocukları vesaire gibi yardıma muhtaç vatandaşlar için dikiş dikmektedir. Yemek grupunun toplantılarında bir yandan ananevi pilâvımızın sırları faşedilirken diğer yandan, hanımlarımız, hakikî bir Amerikan usulü hindiyi pişirmesini öğreniyorlar. Arkeoloji gurupu, kâh evlerde toplanıp Hititlerin tarihini tetkik etmekte, kâh Gâvur kalenin sırtları ile Konya'nın Mevlâna türbesini gezmektedir. Millî danslar grupunun faaliyeti sayesinde, sayısı kabarık bir hayli Amerikalı hanım, çiftetelli ve harmandallıyı bellemiş olarak memleketine dönmüştür. Gezinti kolu Atatürk'ün Çankaya'daki evi, Büyük Millet Meclisi, Opera binasının sahne arkası, Keçiören Çocuk Yuvası, Kalaba ıslahevi gibi yerleri gezdirmiştir. Çocuk psikolojisi grupunda ise, çocuk terbiyesi mevzuunda son ilmî araştırmalar tatbikatla karşılaştırılmaktadır. Görüldüğü üzere, bu grup faaliyetleri sayesinde her Üye, kendi alâka sahasına göre bir muhit bulup, samimî dost. hıklar edinmek fırsatına kavuşmaktadır.

Dernek ilk zamanlarda ayda bir, bütün üyelere mahsus olmak üzere kültürel toplantılarla konserler tertip ediyordu. Çoğu Millî Kütüphanede aktedilen bu toplantılarda meselâ Prof. Afet İnan, Kristof Kolomb'dan sonra Amerika'nın ilk haritasını çizen Pirî Reisin hayatim anlatmış, Prof. Halide Edib Adıvar bugünün kadınlığına düşen vazifelerden bahsetmiş, Ferhunde Erkin Türk bestekârlarının eserlerini çalmış, Sağlık Bakanlığı Hemşirelik Bürosu Müdiresi Bayan Fatma Bengisu Türkiye'de hemşireliğin durumu hakkında konferanslar vermiştir. Daha sonraları bu aylık kültürel toplantılar terkedilmiş; onun yerine ayda bir bütün üyelere mahsus yemekli toplantılar yapılmağa başlanmıştır. Denilebilir ki ilk başlangıçta daha bariz . bir kültürel karakter taşıyan dernek, yavaş yavaş kısmen gördüğü rağbet sebebiyle . sosyal hayat ve eğlence tarafına temayül etmiştir.

Bununla beraber, sözü geçen derneğin birçok ciddî ve övünmeğe değer hamleleri olmuştur. Dernek Eskişehir sel felâketi sırasında iki gün içinde 82 muazzam sandıkta her nevi giyecek eşyası toplamış, ayrıca 300 battaniye ile yiyecek dağıtmıştır. Kızılayla yapılan işbirliği sayesinde devamlı olarak "Gönüllü Hastabakıcılar Kursları" açılmıştır. Bu kuralara devam eden talebeler altı hafta nazarî bir. öğrenimden sonra, üç hafta müddetle Numune hastanesinde bilfiil çalışarak hemşirelik diploması almışlardır.

Dernek, Atatürk'ün ölümünün yıl. dönümünde İngilizce olarak Ata'ya ait çeşitli hâtıra ve yazılar ihtiva eden ufak bir broşürü bastırıp üyelerine dağıtmıştır. Bundan başka Amerikalı üyelerinin yardımı ile İngilizce dilinde mükemmel bir yemek kitabı hazırlatmıştır. Türk yemeklerini kolay tatbik edilecek bir şekilde tarif eden bu kitap, Amerika'ya gönderilmiş ve orada bile satılmıştır. Ayrıca birçok Amerikan gazeteleri bu kitaba atfen Türk yemek terifeleri bastırmışlardır.

Derneğin kayda değer diğer bir teşebbüsü, 1951 baharında Dil Tarih fakültesinde açmış olduğu Türk elişleri ve kıyefetleri sergisi olmuştur. Halen İstanbul'da Güzel Sanatlar Akademisinin Türk sanatlar branşının direktörlü günü yapan Kenan Özbel'e ait olan bu enfes koleksiyon, o zaman ilk defa halkın huzuruna çıkmıştı. Değerli ressam ve sanat tarihçimiz Kenan Özbel, tam 25 sene müddetle her çeşit Türk kumaşı, Türk elişleri ve kıyafetlerinin örneklerim biriktirmiştir. Onları Amerikalılara tanıtmak suretiyle Anadolumuzun tükenmez zevk örnekleri bir kere daha gözönüne serilmiş oldu.

Derneğin kurucuları şunlardır: Nezihe Türegün, Vasfiye Erdelhün, Nermin Abadan, Adnan Eseniş, Faize Bekata, Leylâ Uşaklıgil, Fazilet Ete, Alageyik Lostar, Bülent Sokullu, Esma Nayman, Leylâ Çambel, Melek Erbilen, Günseli Tilev, Leman Yolaç, Ülkü Gençosman, Nazife Aral, Emine Barlas ve Perizat Banguoğlu ile bir oka dar Amerikalı kadındır. Amerikalı kuruculardan çoğu memleketlerine dönmüşlerdir. Sadece kabiliyeti kadar sevimliliği ile temayüz eden Amerikan Kütüphanesinin Müdiresi Mrs. Dean hâlâ Ankara'dadır.

Derneğin ilk başkanlığına İstanbul Hukuk Fakültesi mezunlarından, İngilizce, Fransızca ve Almanca bilen, gazeteci arkadaşlarımızdan Nermin Abadan seçilmişti. İlk ikinci başkan ise Marshall İdaresinin o zamanki Türkiye Temsilcisi Mr. Russel Dorr'un eşi olmuştu.

KÜLTÜR SAHASINDA

Eğitim

Turgut Uçuk
Sual sorması yasak

Bir çocuk tanıtıyoruz

Küçük çocuk:

— Tabiî tanıyorum, dedi. Muammer Karacayı kim tanımaz?

Küçük çocuk:

— Elbette, dedi, Erdoğan Çaplıyı bilmez miyim?

Sonra, yanındaki sarışın, çıtı - pıtı hanıma döndü:

— Siz Azra Çaplısınız değil mi? Ben sizi operada dinledim, O kadar güzel söylüyordunuz ki...

Küçük çocuk:

— Siz, Şeref Gürsoysunuz, dedi. Sizi de bir piyeste seyrettim.

Şeref Gürsoy sordu:

— Hangi piyeste?

— Söyleyemem, utanırım.

— Haydi, haydi söylee.

— Avanak!

Küçük çocuk:

— Hayır, dedi. Artık Bayındırlık Bakanlığı değil; Nafia Vekâleti..

Küçük çocuk:

— Genel Kurmay Başkanlığının da adı değişti. Erkânı Harbiyei Umumiye Reilsliği oldu, dedi.

Küçük çocuk Cenevrede bir konferansın toplandığını, küçük çocuk Hindiçinde harbedildiğini, küçük çocuk memlekette döviz sıkıntısı olduğunu, küçük çocuk her gün yeni fabrikalar yapıldığım biliyordu.

Küçük çocuğun adı, Turgut Uçuk idi. MuhavereAnkara palasta, bir yemek masasında cereyan ediyordu.

Turgut Uçuk 11 yaşında, kumral saçları alnına düşen, gözleri zekâ dolu sevimli bir çocuktur. Türkiyede 11 yaşında, kumral saçları alnına düşen, gözleri zekâ dolu sevimli çocuklar çoktur. Ama, Turgut Uçuk'un bir hu-

Amerikada Kültür ve Eğitim

Prof. Dr. Yavuz Abadan

Avrupa aydını Çin kültürünün varlık ve eskiliğini kabul eder. Fakat Amerikan kültürü konusunda şüphe ve tereddüt içindedir. Hitler Almanyasının nasyonal . sosyalist filezofları, "Amerikada teknik varsa da kültür yoktur" iddiasına dayanarak üstünlük dâvasına kalkışırlardı.

Bu türlü düşünenlerin Almanyası, tarihe karıştığı halde kültürsüzlerin Amerikası dünya kudreti haline geldi. Üstelik eski dünyanın resme, heykele, güzel sanatlara ait eşsiz kültür hazineleri, akın akın yeni dünyaya göç halindedirler. Büyük zenginlerin kurdukları sayısız hayır cemiyetleri, Ortaçağ kiliselerini satın alıp olduğu gibi Birleşik Devletlere taşımaktan geri durmuyorlar. Bu gidişle elli yıl sonra, Avrupanın bütün değerli kültür haznelerini ancak Amerikada görebilme imkânı hâsıl olacaktır.

Bu durum karşısında Amerikada kültür yokluğundan değil, olsa olsa Amerikan kültürünün kendine has özelliklerinden bahsetmek doğru olur. Bu konuda iki dünya arasındaki son esaslı ayrılık, kültür anlayışı farkından doğuyor.

Avrupalıların kültür anlayışı, felsefî sübjektif bir fona, iç manevi âlemin değerlendirilmesi esasına dayanıyor. Bu mânada kültür, hür fikrin fasılasız cehitlerinden elde edilen bütün verimlerdir. Sübjektif mânasile kültür, ancak hürriyet içerisinde gelişebileceğine göre, bu cehitlerin sosyal muayyeniyetleri aşması tabiidir.

Buna karşılık Amerikan kültür anlayışı sosyolojik, objektif bir temele dayanıyor. Buna göre kültür, kabile, köy, cemiyet veya millet halinde yaşayan herhangi bir insan grupunun bir kül halindeki hareket tarzını ifade eder. Şu halde insanların içtimaî münasebetlerindeki karşılıklı davranış tarzları ile muayyen muhitlerin hayat tarzları da bu anlam içerisinde yer alırlar.

Birinci mânasiyle kültür beşerî, üniversel bir kıymet taşıdığı halde ikinci anlamda millî, daha doğrusu mahallî bir karakter taşır. Sübjektif mânada kültür, insanî müşterek kıymetlerin muhassalasıdır. Buna karşılık objektif mânasiyle kültür, coğrafî, içtimaî şartlara bağlı olarak mütehavvl ve etnosantriktir. Daha başka bir deyimle her muhit, kendi, davranış ve hayat tarzını, başka yerlere üstün, kendi problemlerini görüş tarzını, en isabetli bulur.

Amerikan eğitim sistemine hâkim esasları kavrayabilmek için bu farklı kültür anlayışından hareket etmek gerekir. Amerikan eğitim sisteminde nazarî veya felsefî fikir dağarcığını boyuna doldurmaya çalışmanın büyük kıymeti yoktur. Bunun gibi mücerret, yahut içinde yaşanılan cemiyetle ilgisi olmayan problemlere ait bilgiler süs kabilinden ancak tâli bir önem taşırlar.

Amerikan eğitim sisteminin ilk hedefi muhitin, içinde yaşanılan cemiyetin problemleri üzerinde durup onlara ait çeşitli hal şekillerini, daha doğrusu çözme imkânlarını öğretmektir. Amerikan eğitiminde vakıaların müşahede, tetkik, tahlil ve tenkidine dayanan örnek olay (CASE) metodunun büyük önemi bundan ileri gelmektedir.

Pragmatist felsefenin umumî dünya görüşüne uygun olarak Amerikan eğitim sistemine de hâkim olan esas gaye pratik faydadır. Neticede faydalı olduğu fiilen sabit olmayan herhangi bir bilgi veya araştırmanın doğru, isabetli sayılmasına imkân yoktur.

Bu sebeple bütün Amerikan eğitim sistemine hâkim tek istikametin John Devey'in ütilitarist terbiye nazariyesi olduğuna asla şaşmamak gerekir. Amerikan orta ve yüksek okullarında yetişmekte olan binlerce gencin teknik ve pratik bilgilere nazarî . felsefî ilimlerden çok fazla bir kalabalıkla rağbet etmeleri tesadüfi bir şey değildir.

Buna uygun olarak Amerikada en çok gelişen bilgi sahası, teknik ve teknikle doğrudan doğruya ilgili sanatlardır. Birleşik devletler modern resim, heykel, mimarî, bale sahasında çığır açan sanatkârlar yetiştirmişlerdir ve yetiştirmektedirler.

insanla ilgili bilgilerde ise tıp, sosyoloji ve psikoloji başta gelmektedir. Bu son ikisinden en çok ilerleyen şubeler tecrübî sosyoloji ve psikolojidir.

Amerikan eğitim sistemine hâkim olan bu ütilitarist, materyalist zihniyetin kütle üzerinde yaratacağı kötü tesirleri tek tadil eden kuvvet, Amerikan halkının bilhassa Freud'un tesiri altında ferde inam ile ferdiyetçiliğe güveninin tam oluşu, serbest teşebbüse bağlılığıdır.

susiyeti yardır: Bu sene ilk okulu (hâlâ okul mu deniyor, yoksa mektep mi, küçük Turgut?) öyle bi karneyle bitirmiştir ki içinde bir tek "iyi" yoktur. Ne birinci devrede, ne ikinci devrede, ne de bitirme imtihanlarında...

Her talebeye bir karne verilir, karnesine de dereceleri yazılır. Turgutun başöğetmeni, bununla iftihar etmemiştir. Karnesini çevirip altına, çalışkan talebesinin meziyetlerini resmî mühürle belirtmekten, onun her türlü yardıma lâyık olduğunu ifadeden kendini alamamıştır.

Turgut Uçuk, Ankarada, 1 inci Mimar Kemal okulunu bitiren talebelerden biridir, Eğer "derece usulü" bulunsaydı, hiç şüphe yok, birincisi olacaktı.

Turgut Uçuğun mektep yılları", daima başarılı geçmiştir. Hattâ, mektepten evvelki yılları da... beş yaşındayken mükemmel okuyup yazıyor, gazeteleri bile takip ediyordu. İhtimal ki gazteciliği sevmesi de o başlangıcın neticesidir. Kendisine:

— Ne olmak istiyorsun? denilince,

— Bilmem, diye cevap veriyor.

— Peki en çok hangi mesleği seviyorsun?

— Gazeteciliği!

— O halde gazeteci olacaksın.

— Neden? İnsanlar hep sevdiklerile mi evlenirler?

Turgut Uçuk, çok zaman hocalarına da böyle, insanı susmaya mecbur eden cevaplar veriyor. O yüzden değil midir ki, hocalarından biri, kendisine, sınıfta sual sormasını menetmiştir.

Bir başka hocası ise, matematik imtihanmda en zor suali Turguta sormuş, fakat onun cevabı karşısında dayanamayarak kalkmış, sevgili talebesini kucaklamıştır.

Kime sorarsanız Turgut Uçuk, "Büyük Adam" olacaktır.

DERS GURUPLARI	NOTLAR Birinci Not	İkinci Not	Üçüncü Not	Geçme Notu Ortalaması
Türkçe	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Tarih - Coğrafya Yurtdaşlıkbilg.si	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Tabiat bilgisi	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Aile bilgisi	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Hayat bilgisi				
Aritmetik Geometri	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Resimiş	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Dinbilgisi	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Yazı	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Muzik	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Jimnastik	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Hal ve gidiş	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Temizlik	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
İntizam	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Dişkoruma	Pekiyi	Pekiyi		Pekiyi
Devam etmediği günler		1		
Geç kaldığı günler				
Öğretmenin imzası	[illegible]	[illegible]		[illegible]
Baş öğretmenin imzası	[illegible]	[illegible]		[illegible]
Velisinin İmzası	[illegible]			

Turgut Uçuğun karnesi

"İyi" yi boşuna aramayınız

Fakat nasıl?

Böyle bir çocuğa — kendisinin husunsiyetlerini bir tarafa bırakınız, sadece bütün bir sene, içine bir tane "iyi" nin giremediği karnesiyle — dünyanın pek çok tarafında tahsil imkânları ardına kadar açıktır.

Hükümetlerin gösterecekleri, gösterdikleri müzaheretten, kolaylıklardan bahsetmiyoruz. Fakat zenginlerin koydukları burslar, yaptıkları yardımlar, vakıflar, müesseselerin bütçelerinde fasıllar vardır.

Bizde hiç!

Her şey hükümetten beklenilir ve hükümet bir imtihan açar, muayyen sayıda "leylî meccani" talebe alır, sonra bunları kendi mekteplerine dağıtır. Bu, âdeta bir piyangodur. Kimine iyi yer çıkar, kimine kötü... Prensip ne mektebe göre talebedir, ne talebeye göre mektep. Prensip, tesadüfe göre tesadüftür.

Kabahati hükümete — yahut devlete — bulmak beyhudedir. Kabahat, cemiyetimizin teşekkül tarzındadır. Onun kuruluşundadır, İtiyatlarımızda, âdetlerimizde, ziniyetimizdedir.

Gönül istemez mi ki küçük. Turgut Uçuk, kendisine bir "mesen" bulsun. Birisi onu elinden tutsun, ona mükemmel bir tahsil verdirtsin. Onunla yakından alâkadar olunsun, yetiştirilsin.

Elbette küçük Turgut Uçuk, bu neviden "üstün zekâlı çocuk" ların memleketimizdeki tek numunesi de" ğildir. Onu, sadece, bu sınıf çocukların gözümüze çarpan bir numunesi olduğu için tanıtmakta fayda gördük.

Belki, halledilmesi gerekli dâvaya bir merhem bulunmasına faydası olur, bazı kimseleri bu dâva üzerinde düşünmeye sevkeder dedik..

İnşaallah!

Şarkiyat

İngilizlere gıpta

Londra Basın Servisinin son bültenlerinden birinde gözümüze şu haber ilişti:

"İngiliz âlimlerinin islâm kültürüne karşı gösterdikleri büyük alâka ve dik" katin yeni bir nişanesini de, yakında İngilizce olarak, Hazreti Muhammedin hayatı hakkında en az altı eser yayınlanacağının açıklanması teşkil etmektedir."

KÜLTÜR SAHASINDA

Bültende ilâve edildiğine göre, Hazreti Muhammed'e dair hazırlanmakta olan eserler üzerinde yıllardanberi araştırmalar yapılmaktadır.

Bizim için pek düşündürücü bir mahiyet taşıyan bu haber, İslâm kültürü sahasında araştırma yapmayı küçümseyen münevverlere (!) tam bir cevap teşkil etmektedir.

Evvelâ şunu sorabiliriz: Bizde Hazreti Muhammed'in hayatına dair bir etüd mahsulü sayılabilecek kaç eser vardır? Bunun cevabı gayet basit, fakat o nisbette de açıdır: Bir veya iki...

Hazreti Muhammed, islâm dininin vazııdır. Onun hayatı sadece bir biografi değil, bir ahlâk mevzuu gibi tetkik edilmeğe değer.

Avrupalılar, bilhassa en medenî sayılan İngiltere, Finlandiya, İsviçre, Danimarka gibi memleketler, islâm kültürüne bizden çok daha büyük bir değer atfederler. Çünkü onlar, rönesansı doğuran sebebin islâm kültüründen neşet ettiğini, Endülüs'teki yüksek düşünce tarzının Pirene dağlarını aşarak Fransa'ya yayıldığını daha iyi bilirler. Rönesans öncüleri ve mütefekkirlerinin görüşlerinde, Endülüs'ten alınıp gelen islâmî bir renk bulmak daima mümkündür. Gazali'nin El - Munkiz mined-dalâl (Yanlış yoldan çeviren) adlı eserine bakınız; onun fikirlerinin, Anadolu, Kuzey Afrika ve İspanya yolu ile nasıl Avrupa'ya geçtiğini ve Descartes'ı "Discours de la Methode" ında nasıl yerleştiğini göreceksiniz. Halbuki Gazali ile Descartes arasında beş asırdan fazla bir zaman farkı vardır. Descartes'ın "Discours de la Methode" unun Fransız klâsikleri serisinden Türkçeye çevrilmiş olduğunu, fakat Gazali'den bihaber bulunulduğunu burada yeri gelmişken kaydedebiliriz. Halbuki Avrupalılar Gazali felsefesini didik didik etmişler, onun hakkında yüzlerce eser yayınlamışlardır.

Bizde nedense şark ve islâm kültürü ile uğraşmak pek garip bir anlayışla gerilik sayılır. Arapça veya Farsça öğrenmek kimsenin aklından geçmez. Üniversitelerimizdeki Şarkiyat Enstitülerinde pek az talebe bulunur. Münewer geçinenlerimiz için Farabî'nin ismini bilmemek hiç te ayıp sayılmaz. Fakat Bacon'u tanımıyan bir İngiliz münevveri, Kant'ı bilmeyen bir Alman üniversitesi, Descartes'ı duymamış bir Fransız aydını tasavvur edilebilir mi?

Bunlar bizim için çok acıdır ve uzun zaman ihmal edilmiş bir kültür politikasının neticeleridir. Ziya Gökalp'ın mezar taşındaki ölüm tarihinin yanlış yazıldığının bize, bir Alman Şarkıyatçısı tarafından söylenmesi ne kadar üzücü bir şeydir. Fakat bu, bir hakikattir.

İlerisi için kuvvetli olmamızı temin edecek yolları araştırırken, bunlardan birinin de yetiştirdiğimiz insanları tanımak, mazimizi ali hazırdakinden daha iyi bir şekilde kavramak gerektiği olduğunu hatırdan çıkarmamalıdır.

Neden İngilizler Hazreti Muhammed hakkında eserler neşretsinler de, biz neşretmiyelim? Neden biz islâm kültürü sahasında araştırma yapmıyalım? Bunları söylerken, bu sahayı tamamiyle ihmal ettiğimiz iddiasında değiliz. Lâkin daha kuvvetli olmamız elzemdir.

Amerika

Emekli öğretmenler

Emekli öğretmenlerin durumu, anlaşılan dünyanın her tarafında bir mesele teşkil ediyor. Belki de bu, mesleğin bir hususiyetidir... Hattâ Amerika gibi zengin memleketlerde bile — tabiî bütün ölçüler mahfuz tutulmak üzere — uzun seneler çok, pek çok sayıda talebe yetiştirip tekaüt olmuş hocalar meşakkat yollarının sonunda hak ettikleri rahata kavuşamıyorlar.

Mütekait hoca Andrus

Darısı başımıza

İşte 69 yaşındaki Ethel Percy Andrus'un hikâyesi, bunun güzel bir delilidir.

Her sene ilkbaharında, Amerikadaki kültür cemiyetlerinin azaları bütün memleketi dolaşıp "Senenin Öğretmeni" ni seçerler. Bu yıl Los Angeles'de yapılan seçimde, bu şeref on senedenberi hocalığı bırakmış bir kadıncağıza verildi. Seçimin neticesi o kadar da garip görünmesin; zira Ethel Percy Andrus bu unvanı bilfiil hizmet ettiği herhangi bir senede alabilirdi.

Fakat Ethel Andrus'un asıl şöhreti, tekaüt olduktan sonra başlar. Bu kırmızı saçlı hoca, doktorasını Cenubî California Üniversitesinde vermişti. 1911 de öğretmenliğe başlamış ve 28 sene Los Angeles'de Lincoln Orta Okulunun Müdireliğini yapmıştır. Bu kadar yıl uğraşıp çalışmasına rağmen, 28 senenin sonunda maaşı ayda sadece 70 dolardı. Gerçi kendisinin şahsî geliri vardı ama, memleketteki 140.000 mütekait hoca nasıl geçiniyor diye dertlendi. Kurulmuş bir cemiyet olmadığı için onların sözcülüğünü üzerine aldı. Bütün memleketi dolaşıp temaslarda bulundu. Nihayet 1947 senesinde "Öğretmenler Yardımlaşma Derneğini" kurmağa yeter sayıda âza topladı. Gayesi "cebi meteliksiz mütekait hocaları kalkındırmak" idi.

O zamandanberi Ethel Andrus 43 eyalette şubeler tesis etmiştir. Her İki ayda bir memleketi bir başından diğerine kateder ve 20.000 dolarlık bütçesiyle broşürler, mecmualar çıkarıp, dağıtır.

Ethel Andrus binlerce tekaüt olmuş öğretmeni hususî ders vermeğe, çocuk mahkemelerinde müşavir olarak vazife almağa teşvik etmiştir. Kendisiyle beraber çalışan 20.000 azayı yardımcı hoca sıfatiyle okullara sokmuş, bu işi Michigan, India ve New-York gibi büyük şehirlerde de başarmıştır.

Bu yedi sene zarfında Ethel Andrus diğer vadilerde de başarılar göstermiştir. Derneğin gayeleri sayesinde, Kaliforniada tekaüt öğretmenlerin eline geçen para ayda 60 dolardan 170 dolara yükselmiştir; Alabama'da 28 dolardan 43 e, New-york'ta 90 dan 176 ya...

Ethel Andrus, günde hâlâ 16 saat çalışır. Şimdi gayesi tekaüt aylıklarından kesilen vergilerin azaltılması için Kongreyi ikna etmektir. Aynı zamanda arkadaşlarına ev temini için de uğraşmaktadır. Andrus, artık "tekaüt olma" fikrinin, insana kâbus getirmemesi için gayret serfetmektedir.

"Bütün yaptıkları şey" diyor, «tekaüt olan hocayı altın saatle taltif etmek... Onu alanın yaptığı şey de, ölünceye kadar ona bakıp saatleri saymak! Düşünün ki bizler, gençliğin yapamadığı neleri yapmağa kadiriz. Düşünün ki neler de yaptık... Eminim bir gün gelecek ve mütekait hocalar lâyık oldukları mevkiye ulaşacaklardır."

Görülüyor ki emekli öğretmenlerin durumu, hattâ umumiyetle emeklilerin hali dünyanın hiçbir yerinde tatminkâr değildir.

Gerçi sonu emelilikle biten mesleklerin hemen heyeti umumiyesi mensuplarını refaha, zenginliğe, servete kavuşturmamaktadır. Bunlar - ve bilhassa öğretmenlik mesleği — her şeyden çok feragat ister. Ama buna rağmen, nihayet 25 sene, 30 sene bir işe emek vermiş ve bu yıllar boyunca o uğurda enerjisini tüketmiş kimselerin emekliliklerinde hiç olmazsa sefalet çekmemelerini temin, cemiyetin vazifesidir.

Ancak "cemiyet", dürtüklemeden iş görmüyor olmak. Her emekli sınıfın bir Andrus'u bulunsa, işler daha kolay yürür.

TURİZM ÂLEMİNDE

Zihniyet

Pariste ve bizde

Dünyanın pek az şehri, iklim bakımından, haziranın 15 i ile Ağustosun 15 i arasında Paristen daha berbat olur. Sıcak iliklerinize işler, asfaltları güneş beyinlerle beraber yakar, diliniz damağınıza yapışır, bir uyuşukluk, bir asap bozukluğu ariz olur. Deniz yoktur ki, girip serinleyebilesiniz, Pisinler adam almaz. Üstelik, biraz titizseniz, oralara iltifat da edemezsiniz. Seine nehrinin civarı, o beyaz rıhtımlar yanar durur.

Parisin "Büyük Hafta"sı, haziranın 20 si ile 27 si arasındadır. Tam bir hafta koca şehirde eğlenceden geçilmez. At yarışları, festivaller, sergiler, balolar, kermesler tertiplenir...ve düşününüz, o berbat havada, Parisin o en kötü mevsiminde dünyanın dört bir köşesinden yüzbinlerle turist, bütün işi gücü bırakıp koşa koşa Fransanın dilber başkentine gelir.

Bu sene, 20 haziran ile 27 haziran arasında Pariste neler yapıldığını öğrenmek ister misiniz?

'Büyük Hafta" Auteul'de at yarışı ile açılmıştır, ö gün, en güzel mankenlerin, en şık kadınların ve en zengin erkeklerin huzurunda "Grand Steeple Chase" yapılmıştır. Haftanın kapanışı da gene bir at yarışıyla olmuştur: "Grand Prix de Paris."

Eğlenceler iki kısma ayrılmıştır. Bir kısmı, tâbir caizse, hususî teşebbüsün eseri olmuş, bir başka kısmı ise resmî teşekküller tarafından tertiplenmiştir. Husus! teşebbüsler daha ziyade balolar, kokteyl partiler, konserler, gardenpartiler hazırlamışlar; resmî teşekküller ise umumî eğlenceler, kermesler, geçit resimleri ile meşgul olmuşlar. dır. Meşhur Champs-Elysees'nin üzerinde arabalarla 1 9 0 0 modası canlandırılmış, güzel kadınlar yarı giyinik numaralar yapmışlar, Bulonya ormanında gezintiler olmuştur. Hiç bir şey ve hiç kimse unutulmamıştır. Meselâ Porte Dauphine'de çocuklar için bir gala verilmiştir, spor sarayında "Ordu Geceleri"nde Saumur'un tanınmış süvarileri gösteriler yapmışlardır, Montmartreda "Moulin de la Galette"'n civarında gene 1900 model otomobillerle yarışlar tertiplenmiştir, gece şamdanların ışığmda yemekler yenmiştir, ertesi gün Versayda 18 inci asır parçalarından mürekkep bir konser verilmiştir. Ayın 26 sında Notre-Dame kilsesinin önünde ortaçağ temsilleri yapılmış, 1 2 0 0 artist buna iştirak etmiştir.

Seine nehri üzerinde vapurlarla gezilmiş, ziyafetler çekilmiş, sabahlara kadar eğlenilmiş, dans edilmiş, hayatın tadı çıkarılmıştır.

Şimdi, "Büyük Hafta" kapanmıştır ama, eğlencelerini turistleri çekip Parise getiren eğlencelerin sonu gelmemistir ki... Tuileries bahçesinde bir

Paris
Sokaklarında eğlenilen şehir

"Yıldızlar Kermesi" tertiplenmiş, bu kermese dünyanın en meşhur sinema artistleri davet edilmiş, yıldızlar meraklılara imzalı resimler vermişler ve on binlerce insan üç gün müddetle bah çeyi doldurup, boşaltmıştır. "Yıldızlar Kermesi" her sene haziran ayının sonunda yapılır ve Parisin belli başlı "atraksiyon" larından birini teşkil eder.

Eğlenceler bu kadarla da bitmez. 14 Temmuz, Fransızların millî bayramıdır. O gün ve o gece, akla gelebilecek bütün çılgınlıklar Paris sokaklarında yapılır. Bütün caddeler, ara yollara varıncaya kadar bütün şehir donanır. Gece, her meydana bir orkestra kurulur ve halk oralarda sabaha kadar dans eder. Kahveler, gazinolar adam almaz. Sokaklarda, dans eden çiftlere çarpmadan yürümenin imkânı yoktur. Ne kalabalık vardır, akıl almaz... Gece yarısına doğru Seine nehrinin üzerinde veya İnval'des meydanında havai fişekleri atılır ve bu yarım saat, bir saat sürer. Fişeklerle gökyüzüne ne tablolar çizilir.

Dünyanın pek az şehri, iklim bakımından, haziranın 15 i ile Ağustosun 15 i arasında Paristen daha berbat olur. Sıcak iliklerinize işler, asfaltlan güneş beyinlerle beraber yakar, diliniz, damağınız yapışır, bir uyuşukluk, bir asap bozukluğu ariz olur...

Evet, evet bütün bunlar doğrudur ama, gene de her yıl şehrin o en feci mevsiminde dünyanın her tarafından akın akın turist, yüzbinlerle, insan her işi bırakıp Parise koşar ve Fransız bütçesine yüz milyonlarla dolar — rakamda yanlışlık aramayınız — bırakır. Fransanın bir yıl içinde turizmden kazandığı para, bir milyar Türk lirasının üstündedir.

Ankaranın en büyük otelinin tafrasasında kurum yüzünden bir ahbabınızla oturamazsınız!.. Oda sorduğunuz zaman, yalnız "yok!" demezler, bir de suratınıza ters ters bakar ve sizi paylarlar.. Ama; bu otel Basın . Yayın Umum Müdürlüğü indinde "lüks" sıfatını kazanmıştır.

İstanbulda bir başka otel vardır, sahibi bu otele istediğini alır, istemediğini almaz, lokantası yoktur, duvarları kaplayan kâğıtlar, yelken bezleri gibi açılmış, eşyası eskimiştir. Bu otel de lüks payesindedir.

Amerikalı 70 yaşında iş adamı, memleketimize gelir, yanında bir de taze daktilosu vardır. Öğleden sonra,

kızı makinesiyle odasına çağırır, mektuplar dikte edecektir. Otel idaresi bu na (hayır!) der. Veto!. Veto!.. Veto,.

— Aman ne oluyor?

— Bre namus...

Adamın da gerçekten işi ver... Nihayet odanın kamamı açık bırakırlar, ve hademenin birini o açık kapının önünde otelin namusunu kurtarmak için nöbetçi olarak dikerler.

Kan kocasınız! Ankaraya otomobil İle gelirsiniz. Yolda lâstik patlamış veya mak ne bozulmuştur. Yolda bir otole gideceksiniz?

— Olmaz?

— Neden?

— Hani nikâh cüzdanınız! ,

— Yapma bre oğlum!.. Bak ben filânım,

— Yassak!...

Ve geceyi sokakta geçirirsiniz-...

Basın, Yayın ve Turizm işlerini tedvire memur Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol, Büyük Millet Meclisinde kürsüye çıktı ve:

— Turizm işleri, dedi, millî bir mahiyet almıştır,

Dr. Mükerrem Sarol, bir mebusun ilk sözlü sorusunu cevaplandırıyordu. Sorunun, Devlet Vekiline bir izahat vermek imkânını sağlamak için tevcih edildiği aşikârdır. Fakat iyi oldu ve turizm işlerini tedvire memur bir Devlet Vekilinin ağzından çıkan bu sözIer Meclis zabıtlarına geçti.

Yeni Devlet Vekili, kabineye girdiğ'ndenberi turizm işini bir milli dâva halinde ele almak niyetini açıklamıştır. AKİS'e ve Zafer gazetesine yazdığı iki yazıda bu meselenin üzerinde ısrarla durmuş, tetkiklere başlamış, ilk olarak Bergamaya bir sefer yapmış — refakatine aldığı kimselere bakılırsa, bu daha ziyade iç turizm mahiyetinde olmuştur ama.. —, hiç olmazsa alâkasını ortaya koymuştur. Artık anlaşılıyor ki, Dr. Mükerrem Sarol, hakiki devlet adamlarının bir müsbet iş yapanlar olduğunu, yoksa bir zamanlar şimdi kendisi kadar, hattâ fazla kudrete sahip kimselerin eser bırakmadıkları için isimleriyle beraber ortadan kaybolduklarını görerek mesaisinin hiç olmazsa bir kısmını o tarafa tevcih edecektir.

Bu hayırlı yolda, kendisini elden gelen kudret ve gayretle desteklemek herkesin vazifesidir. Zira, turizm dâvasımh halledilmesi, herkesin işidir. Bu bir kanun meselesidir, bu bir teşkilât meselesidir, bu bir para meselesidir, bu bir kadro meselesidir, bu bir eleman meselesidir... Fakat hepsinden çok, her şeyden evvel bir zihniyet meselesidir.

Böyle bir zihniyete sahip olduğunu, Dr. Mükerrem Sarol göstermiş bulunuyor. Aynı zihniyeti, evvelâ Büyük Millet Meclisine telkin etmek hususunda Allah kendisinin yardımcısı olsun.

Herhalde bu dâvada, AKİS'i daima yanında bulacaktır.

Teşkilat

Temizleme

Çanakkalenin uslu çocuğunun, Basın . Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünde vekil sıfatiyle iş başına gelmesinden beri, teşkilâtta bir takım faaliyet yapıldığım kimse inkâr edemez. Muammer Baykan, makamına oturduğundan bu yana pek çok kimsenin işinden çıkarıldığına, pek çok kimsenin vekâlet emrine alındığına dair yukardan aldığı emirleri büyük bir kudretle tebliğ etmiştir.

Bundan başka radyolarda ıslahat komisyonları, şimdiye kadar defalarca görüldüğü şekilde toplantılara çağırıl mış, bir takım kimselerin — niçin onlar da, meselâ başkaları değil? Zira onların da radyo ihtisasları, başkalarınınkinden ne daha azdır, ama ne de daha çok... —fikirleri alınmış, spikerlik imtihanların standart türkçe" gibi alamerikan tâbirler ortaya atılmış... ve icraat bunlardan ibaret kalmıştır.

Henüz programlarda bir cazibe görülmemektedir, henüz spikerlerin türkçelerinde bir ahenk sezilmemektedir, henüz bir yenilik, hattâ bir yeni zihniyet müşahede edilmemektedir. Henüz hariç memleketlerde turizm dâvamızın ne şekilde yürütüleceği hususunda bir karar yoktur.

Gazeteler, Türk Turizm Kurumuna, memlekete döviz sokacak yerde döviz çıkarmakta olmasından dolayı çatmaktadırlar. Ancak unutulan, mem leketlere seyyah celbeden teşekküllerin yurt içinde değil, yurt dışında esas faaliyetini icra adan teşekküller olduğu hususudur.

Elbette ki henüz, bütün bu işlerin tanzimi için gerekli zaman geçmiş değildir. Elbette ki biç kimse, birkaç ay içinde mucizeler yaratamazdı. Ama ortada, Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünde bir takım zavallılan işten çıkarmaktan başka iş yapılır görünmediği için insanda gayrı ihtiyarî endişeler uyanmaktadır.

Memleketimizde anlaşılmasına lüzum bulunan bir nokta vardır. Basınla alâkalı teşkilâtın başına, basının ne olduğunu bilen kimselerin getirilmesi lâzımdır. Bütün beynelmilel teşekküllere bakınız. Hattâ, bizzat Muammer Baykanın geldiği birleşmiş milletler teşkilâtına.. Daima görülecek olan, o teşekküllerin basın servislerini tanınmış gazetecilerin idare ettikleri ve o zatların, vazifelerinden ayrıldıklarında gene gazeteciliğe döndükleridir. Son günlerde, gazetelere akseden bir tayin daha olmuş, NATO'nun basın işlerini New.York Herald Tribune'un eski Avrupa Müdürü Mr. Parson fiilen tedvire memur edilmiştir.

Gerçi gazeteciliğin bir meslek olduğunu kabul için memleketimizde henüz kuvvetli bir cereyan mevcut değildir. Ama, hiç olmazsa gazetecilikle ilgili işleri, gazetecilerin başkalarından daha iyi yapabilecekleri kabul edilmelidir.

Tıpkı basın gibi radyo da, ancak bu işin, sadece tekniğini değil, idaresini de bilen kimseler tarafından yürütülebilir. Eğer elde eleman yoksa, ihtisas için — ama ciddi ihtisas — Avrupaya veya Amerikaya adam göndermek bir zarurettir.

Ankara Radyosunda ıslahatın ilk neticesi

Adam çıkarmaktan artık 1 davulcuya 3 iskemle düşüyor

SANAT DÜNYASINDA

Musiki

Yaz geldi!.

Evet, yaz geldi ve Devlet Operası - nın kapısına koca bir kilit vuruldu, Philharmonie orkestrası sustu, ses ve saz sanatkârlarımız sanki bütün bir kış mevsiminde insan gücünü aşan Mr takatle çalışmışlar gibi, bütün bir sezön boyunca muvaffakiyetten muvaffakiyete koşmuşlar gibi huzuru kalble tatile girip birer tarafa savuşup gittiler. Şimdi taa ekim ayına kadar uzun bir istirahat, daha doğrusu uzun bir uyku devresi var. Bu müddet zarfında artık ne bor ses, ne bir nefes... Bîr de şu frenklere göz atın. Bu yaz Avrupada tertip edilen festivallerin sayısını acaba bizim Devlet Tiyatrosu Müdürlüğü biliyor mu? Aklıma gelenleri şuraya sıralayıvereyim: Viyana festivali, Salzburg festivali, Münih festivali, Bayreuth festivali, Edinburg festivali, Büyük Hollanda festivali, Bach festivali, İtalyanın, Fransanın muhtelif şehirlerindeki festivaller, Batı Almanyanın - şehirlerinden vaz geçtik bir çok kasabalanndaki festivaller. Bütün kış müddetince durmadan çalışan sanatkârlar bu yaz devresinde de festivallere iştirak ederek faaliyetlerine ara vermeyi akıllarından bile geçirmiyorlar, orkestralar da mütemadiyen seyahatler yaparak konserler takdim ediyorlar.

Buna bir misal olarak Berlin Philharmonie orkestrasını gösterebiliriz. Furtwaengler'in idares'ndeki bu orkestra bütün Batı Almanyayı dolaştıktan solara İtalyaya geçmiş, oradan Fransaya gitmiştir. Ağustos ayında da belki de Hollândaya uğrayacaktır. Peki ama bizim opera sanatkârlanmız niçin buna benzer bir faaliyet göstermezler? Philharmon'e orkestramız niçin şöyle bir "konserli" yaz seyahatleri" tertip etmez? Sonra bütün bu yaz aylarında Devlet Tiyatrosu Müdürlüğü acaba ne ile meşgul olur? Bunlar öyle sualler-dir ki cevabı kolayca verilemez ve işin doğrusu da verilen cevaplar kimseyi ikna edemez. Halbuki fikrimize göre bu yaz aylan yurdumuzda Batı müziğini yaymak bakımından en müsait zamanlardır. Memleket içerisinde yapılacak olan sanat seyahatleri, açık havada temsil edilecek operalar, tertip edilecek konserler, kış aylarında yalnız Ankaraya mahsus olan bir imtiyazı ortadan kaldırmış bulunacağı gibi, garp müziği ile teması daha da arttıracak ve böylelikle ayni zamanda eğitim bakımından da hayırlı bir iş görecektir. Bu, az bir şey midir? Hayatı boyunca opera görmemiş bir vatandaşa, garp müziğini yalnız radyodan dinleyebilen bir kültürlü insana operayı göstermek, garp müziğini kendi orkestrasından dinlemek belki de sevapların en büyüğüdür. Kaldı ki, yaz aylarında kapalı salonlara da lüzum yoktur ve açık havada temsil edilen operalar, verilen konserler, sanatkâr ile dinleyicinin arasındaki o suni hudutları kaldırdığından dolayı inanınız ki süllü opera binasında sahneye konulan eserlerden, tertip edilen konserlerden daha tesirli olur ve daha sanatkârane bir hüviyete girer. Sanatkârlarımız belki bu sıcaklarda Anadolunun konforsuz şehirlerine seyahati göze alamayacaklardır, güzel, haydi onlara hak verelim, fakat İstanbul da ne güne duruyoT? Hem orada koskocaman bir de açık hava ' tiyatrosu varmış. Sonra İstanbul bu yaz mevsiminde *?* bütün vatandaşların akın ettiği bir sayfiye şehri değil midir? Yaz müddetince orada bir müzik, bir tiyatro festivali tertip edilemez mi? ve bu festivale bizim Devlet Tiyatrosu Sanatkârları iştirak edemezler mi? Keza bu festival "Turizm" bakımından da değerlendirilemez mi? İstanbul İstanbul gazete. Derinin ilân sahifelerine bir göz atınız, çalgılı meyhaneler bile yaz mevsimi için ne kadar büyük hazırlıklar yapmışlar, kendi hanende ve sazendelerine kucaklarım nasıl, hararetle açmışlardır.. ?Bizim Devlet Tiyatrosu şu Çakır'ın gazinosu kadar da mı olamaz?

Yine tekrar edelim, yaz geldi operanın, tiyatronun kapılarına kilitler vuruldu, sanat adına da ortada "Show" denilen bir garip nesne kaldı.

OPERA ALBÜMÜ

Bastien ile Bastienne

Bestekâr: *Wolfgang Amadeus Mozart. (27 Ocak 1756 da Salzburğ'da doğdu. 5 Aralık 1791 de Viyanada öldü.) Opera tarihinde üç büyük isimle karşılasırız: Mozart, Wagner ve Verdi. Mozart, bunların arasında kendisine has üslûbu ve parlaklığı ite mümtaz bir mevki elde etmiştir. Mozart'ın müziğinde zengin ve aydınlık ifade daima güzellik ve formla birletir; Mozart sanatında his ve şekli birbirine o kadar tesirli olarak bağlamıştır ki, şimdiye kadar hiçbir müzisyen, onun derecesinde bu iste muvaffak olamamıştır. Mozart'ın muziğindeki derinlik ve ruh zenginliği eşsizdir ve Goethe ile Hofmannstahl'ın dediği gibi o "derinliği müziğinin sathi görünüşünde saklamış - tır. Onun operaları, tıpkı mutlak müzik sahasında yaratmış olduğu e. serler gibi, kendi nevinin muhteşem ve benzersiz örneklerini teşkil eder. Mozart, sekiz tane opera bestelemisti: "Bastien ile Bastienne", "Idomeneo", "Saraydan kız kaçırma", "Figaro'nun dügünü", "Don Giovanni", 'Cosi fan tutte", "Titus". "Sihirli fülüt". Bunları sırası ile izah edeceğiz.*

Eser: ***"Bastien ile Bastienne", Bir perdelik neşeli opera. Metin: Fr. W. Weiskern. İlk defa 1768 yılında Viyanada oynandı.***

Şahıslar: ***Bastien (lirik soprano). Bastienne (Koloratur subret). Colas (Bas - buffo).***

Mahal: ***Bir koy. Zaman 1750 yılı. Koro ve bale yok. Oda müziği orkestrası. Eserin devamı 35 dakika.***

MEVZU

Bastien ile Bastienne bir köyün mesut bîr çiftidir. Fakat saraydaki genç kadın Bastien'e göz koymuş ve onu kendisine çekmeye uğraşmaktadır. Bast en saraya giderek onun verdiği hediyeleri kabul etmektedir. Bu halden çok üzülen Bastienne derdini sihirbaz Clas'a anlatır. Sihirbaz Clas da ona öğüt vererek, Bastien köye döndüğü zaman, sevgilisine karşı soğuk durmasını, ehemmiyet vermez görünmesini, onu kıskandırması. m söyler. Bastienne de sihirbazın dediğini yapar. Bunun üzerine Bastien, artık saraya gitmeyeceğini söyler. Bunun üzerine her ikisi tekrar bahtiyar hayatlarına dönerler ve şarkılarım söylerler. Sihirinin tesirini gören Clas da bu şarkıya katılır.

Tiyatro

Başıboş gezen truplar

Senenin dokuz ayında, sabaha karşı yatarak, gündüzün ilk yarısını uykuda geçiren tiyatro mensuplarının, gene gece yarısı yattıkları, fakat sabahın ilk saatlerinde uyandıkları biricik gün yaz turnesinin başladığı sabahtir.

Sonbahar ve kış mevsimleri boyunca. "gündüz prova, gece oyun" paro-

lasiyle durup dinlenmeden çalışan tiyatro; yaz tatiline girmektedir. O gece son temsil verilir. Herkes birbirine "geçmiş olsun" der ve ertesi sabah saat kaçta, nerede buluşulacağını sorar.

Sezonun son akşamı, tiyatro sanatkârının yeni bir faaliyet devresinin arefesidir. Daha yorucu, daha üzüntülü, daha meşakkatli ve daha çok mahrumiyet isteyen bir devir...

Memleketini muhtelif bölgelerine, birer mücahit azim ve teşekkülü ile dağılan turne tiyatrolarının her biri, bir büyük hizmetin işçisidir. Edebiyat olarak değil, fakat hakikaten bağrı yanık Anadoluya biraz ışık, biraz neşe ve bir uyanıklık götürürler. Kendileri dertli, belki yoksul, belki de hastadırlar, fakat zindelik ve ferahlık aşılamakla mükellef olduklarım bilirler, öyle hareket ederler.

Memleketimizde tiyatroların olduğu gibi tiyatro menuplarının da imtiyazlıları vardır. Devlet babanın ve Istanbul Belediyesinin himayesindeki iki tiyatromuz, imtiyazlı durumu o dere. cede benimsemiş ve o kadar şımarmışlardır ki, esasen sezon içinde canları istemediği zaman sahneye çıkmamakta bir mahzur görmeyen himayeli sanat" kârlar, turneyi lütfen kabul edebilecekleri bir külfet sayarlar. Ya, büyük paralar istemekte ısrar gösterir, turneyi sabote ederler veya uzun hesaplar neticesinde pazarlıkta uyuşarak bin nâzu'niyâz ile "büyük şehirler"e gitmeye razı olurlar.

Bu sene Devlet Tiyatrosunda, pazarlıkta uyuşulamadığı için turneden sarfınazar edilmiş, İstanbul Şehir Tiyatrosunda ise, her şahısla ayrı ayrı pazarlık yapılarak, muayyen bir para mukabilinde Meşrutiyet devrinin büyük sanatkârları turneye çıkarılmıştır.

Halbuki her iki tiyatroda da, maddî sıkıntı içinde bunalmış, en az pazarlığa iştirak edenler kadar sanat kıymeti olan bir çok sanatkâr, hem bu memleket hizmetinden hem de maddî menfaatten mahrum bırakılmıştır.

Kendi kaderlerine terkedilmiş olanlara gelince: Bunların belli başlıları üç tanedir Küçük Sahne, Muammer ve Ses Tiyatroları...

Küçük Sahne, bir bankanın himayesindedir. Turneye çıkmaz; kadrosundaki sanatkârlardan bir kısmına tatil aylarında para verir, bir kısmına vermez. Muammer ve Ses Tiyatroları, kadroların muhafaza edebilmek için turne yapmak zaruretini hissederler. Tabiî bu patron görüşüdür ve haklıdır. Sanatkârlar ise, bu işe memleket dâvası olmaktan çok ekmek meselesi olarak bel bağlamışlardır, onlar da haklıdırlar.

Bir de mevsimlik teşekkül eden tiyatrolarla, yaz, kış memleketi dolaşan 'küçük ve fakir topluluklar vardır.

Asıl yürekler acısı hakikat işte bu himayesiz teşekküllerin mütevekkil bağırlarında gizlidir.

İstiklâl caddesinde, Tophane ve Beyazıtta, muayyen kahvelerde, traşı uzamış, avurtları çökmüş, vaktiyle iyi bir terzi elinden çıktığı anlaşılan eski elbisesi ile, kapıdan her girene ümitle bakan muayyen insanlar vardır.

Tarlabaşmda, Galatada, Fatihte hattâ Yeldeğirmeninde; bakkalın, manavın gölgesinde kaçarak, ev sahiplerinin öksürüğünden korkarak iç ne sığınılan birer göz odalar vardır,

O odalardaki kadınlar, ağlamasın diye çocuklarını kucaklarından ayıramazlar, kapılan çalınınca yürekleri "hop" eder; geleni ya alacaklı veya iş müjdecisi sanırlar. Ot yoktur, ocak yoktur, fakat ümitlerinden bir zerresini kaybetmezler.

Kahvelerdeki o adamlar ve kenar sokakta, tek göz odalardaki o kadınlar tiyatro sanatkârlarımızdır. İçlerinde tiyatrodan başka bir iş tutmak istemeyenler çok olduğu gibi, bazıları da sırf başka iş yapamadıkları için tiyatrocu olmuşlardır.

Gerçek tiyatrocuyu ayırıp himaye etmek ve bu sanatı parazitlerden ayırmak için mutlaka bir teşkilâta bağlanmak zarureti vardır.

Bir Şiir

Gülen Adam

İnsan vardır sabah *güler.*
Bazılar da aksam güler;
Fakat asıl adam olan.
Ağzında tek diş kalmışken.
Sabah akşam demez güler.

(İngilizceden)

Turne tiyatroları, Anadolunun en tenha köşelerine kadar uzanır.

Sergi ve panayırlar, dernek ve düğünler, tütün, pamuk, zeytin, buğday v.s. mahsulün nevine ve satış mevsimine göre bütün bölgeler, gezici tiyatroların haritalarında yazılıdır.

Bu. toplulukların içinde, akla hayale gelmiyen mevzuları ele alıp sahneye intikal ettirenler ve bunların seyirciler üzerindeki tesirlerini dikkate almıyanlar çoktur.

Memleketi dolaşan tiyatorların kalite gibi repertuvar bakımından da tâbi oldukları bir nizam yoktur.

Onlar halk eğitiminde çok müessir ve geniş ölçüde faaliyet gösterirler, fa. kat başıboş oldukları için bazan menfi tesir icra ederler. Bundan da sorumlu değildirler.

Bilerek veya bilmeyerek, büyük bir içtimaî mesuliyet taşıyan gezici tiyatrolarımızm, sosyal eğitimle alâkalı bulunan makamlarımız tarafından bu derece kontrolsuz bırakılmaları bir değil, bir çok cepheden zararlı oluyor.—**TCD.**

Karikatür

Turhan Selçuk'un Albümü

Karikatür, biç şüphe yok ki, genç kıymetlerin elinde bizde en feri götürülmüş sanat şubelerinden biridir. Turhan Selçuk, son beş yıl içinde karikatürleri ile nâdir zevkler veren sanatkârlardan biridir.

Hepimiz biliyoruz, telif haklarını korur görünen bir kanun Var. Buna rağmen gündelik, haftalık gazeteler, mecmualar, durmadan makas hazretlerini işleterek yabancı karikatürleri "idare" ederler. Bu haksız rekabet karşısmda nasıl olur da memlekette bir Turhan Selçuk, bir Ali Ulvi, bir Semih Balcı, bir Süruri — ve daha niceleri — yetişiyor?

Karikatüristlerimizi tebrik etmeli, hattâ onlara minnettar olmalıyız.

Turhan Selçuk, "Yeditepe" yayınları arasında, bir yeni albüm neşretmiş bulunuyor. Renkli bir kapak 33X25 ebadında kırk sayfa içinde yüz elliden fazla karikatür bulunan albüm, Turhan Selçuk'un 1950 den 1954 e kadar olan çizgileri arasından seçilmiştir.

Karikatür kelimesi, lâtince hücum mânasına gelen "kar kare" den alınmıştır. Turhan Selçuk bunu hiç unutmuyor. Fakat onun hücumları "kaba" değildir, her zaman dudaklara bir tebessüm getiriyor. Bununla beraber, hiciv, acılığından, şiddetinden bir şey kaybetmiyor. Daha da tesirli oluyor.

Edebiyat

Sait Faik ve Einstein

Sait Faik'in vefatının kırkıncı günü münasebetiyle ailesi ruhuna mevlût okuttu.

Bir gazetede, havadis, şöyle veril. mişti: "Sait Faik'in kırkıncı ölüm yılı dolayısiyle..."

Einstein'in "relativite"; nazariyesine edebî bir misal.

Kıymetli hikayecinin gözlerini dünyaya açtığı Adapazarı, bir mahallesine onun adım koymağa karar vermiş bulunuyor.

Atina radyosu, Türk - Elen kültür münasebeti saatine başlamış ve ilk neşriyatını Sait Faik'in saatine tahsis etmiştir. .

Bizim radyo?

"Yesün onu nenesi... Yesün onu nenesi!"

Sinema

Film mevzuları

İstanbul Konservatuvarı eski Müdürü Yusuf Ziya, folklor araştırmaları serisi arasında bir yörük efsanesini alıp ondan bir masal meydana getirip "Boş Beşik" isimli bir kitapta neşretmişti.

Bir hayli müddet sonra, İstanbul prodüktörlerinden biri, ayın isimle bir film ortaya çıkardı. Bunun senar-

yosu, Şair Necati Cumahnin kaleminden çıkmıştı.

Yusuf Ziya, eserin sahibi olduğu iddiasiyle, bir dâva açmıştır.

"Boş Beşik" dâvasının halline intizaren, biz, bu hâdiseyi memnuniyetle kaydediyoruz.

İki bakımdan: 1 — Muharrirlerin hak araması, 2 — Filmlerde mevzu olması.

Ötedenberi, yerli tümlerimizin mevzusuzluğundan, olanların da berbatlığmdan şikâyet ederiz. Sahiden de öyledir. En son çevrilen ve ismi etrafında bir bayii neşriyat yapılan, "Nilgün" filminde dahi, film ile mevzu arasındaki alâka hemen hemen isimden ibaret kalmıştı. Nilgün'ün babası Refik Halit Karay, eserinin çevrilmesine senaryoyu görüp kabul etmek şartiyle muvafakat ettiğini bildirmiştir. Amma, senaryo kendisine gösterilmeden film yapılmıştır. Haber aldığımıza göre, bu sebepten de bir ihtilâf doğmak üzeredür.

Her şeyden evvel şahsiyet

İtalyanın sinema başkenti Cinecittadaki platolardan birinde oturmuş, İtalyan filmciliğine bu günkü ileri durumunu kazandırmış olanlardan, Blasetti ve Vittorio de Sica ile konuşuyorduk. Avustralya, Çin, hattâ Filipin filmciliğinden uzun uzun bahseden Blasetti sözü döndürüp dolaştırıp Türk filmciliğine getirdi. Filmciliğimiz hakkında konuşmaya başlar başlamaz da: "Kusura bakmayın amma, filmciliğiniz hakkında en ufak bir fikre sahip almayışımıza tek sebep, filmciliğinizin henüz bir şahsiyet kazanmamış olmasidir" dedi.

Sonra da sözüne şöyle devam etti: "— Malûmunuz olduğu üzere daha düne kadar İtalyan filmciliği hakkında da b r fikre sahip olanlar parmakla gösterilecek kadar. azdı. Filmciliğimiz ancak İkinci Dünya Savaşından sonra bir şahsiyet kazanmış, böylelikle dünyanın dört bir yanında yankı uyandırmak fırsatını bulmuştur.

Japon filmciliğini, hepimizin meçhulü olan Japon filmciliğini garp âlemine tanıtan "Rashomon" olmamış mıdır? Japonlar bu filme şahsiyetlerinin orijinal damgasını pekâlâ vurmasim bilmişlerdir. Böylelikle filmciliklerine sadece dünya pazarlarını açmakla kalmamışlar, dünyayı Japon filmciliğinin bu günkü ileri durumundan da haberdar etmişlerdir.

Bu güne kadar şahsiyetinizin damgası bulunan bir tek film meydana getirebilmiş olsaydınız, filmciliğiniz hakkında yalnız ben değ 1, sinema sanatıyla uğraşan herkes bir fikir sahibi olur ve dünya sinema pazarları filmciliğinize de kapılarını açmış bulunurdu.

"A" sından "Z" sine kadar her şeyi Türk olan filmler yapınız göreceksiniz, bu takdirde filmciliğiniz çok kısa bir zaman içinde memleketiniz hudutlarını aşacak."

Blasetti sözlerini bitirdiği zaman eski Amerika Elçisi Mac Ghee'nin bir sözünü hatırladım. Kendisine bir filmimizi seyrettirdiğimiz zaman ancak on dakika bu ıstıraba tahammül edebilmiş, sonra da ayağa kalkıp, işi latifeye boğarak:

"Böyle de Türk filmi mi olur camm?!... On dakika geçti daha bir tek göbek sahnesi seyretmedik!..."

Evet, şahsiyetsizliğin şahsiyeti...

Filmciliğimize şahsiyet kazandıracak müjdeciyi daha ne kadar bekliyeceğiz? diye sormaktan kendimizi alamıyoruz—M.B.

Melih Başar — Blasetti
Evet! Her şeyden evvel şahsiyet

Dünyadan Haberler

Yarım saat alkış

Zürich — Büyük bir muvaffakiyetle sona erdirdiği.İtalya seyahatinden sonra Zürihe gelen Berlin Filharmonie orkestrası, buradaki konserinde de yeni bir zafer kazanmıştır. Wilhelm Furtwaenglerin idaresinde çalınan Beethovenin beşinci senfonisi, konser salonunu doldurmuş bulunan dinleyicileri o kadar heyecanlandırmıştır ki, alkışlar yarım saatten fazla sürmüştür.

Berlin Filharmonie'sinin Romada vermiş olduğu konser hâlâ günün mevzuu halindedir. Romanın merhametsiz müzik münekkitleri, gerek orkestrayı ve gerekse orkestranın şefi Furtwaengleri hepsi de ağız birliği yapmışlar gibi, tebrik etmişlerdir. Bil. hassa "Accademia santa cecilia" salonunda verilen konserin mükemmelliği her şeyin üstünde olmuş, Beethovenin beşinci senfonisi, Brahms'ın üçüncü senfonisi ve Richard Strauss'un Till Eulensplegel'i dinleyicilerin büyük tezahüratına vesile teşkil etmiştir.

Beethoven filmi

Stuttgrat — Temsiller vermek üzere Almanyaya gelmiş bulunan tanınmış Fransız sahne ve perde sanatkârı Jean Marais, gazetecilere vermiş olduğu bir beyanatta, çevrilecek olan yeni bir Beethoven[1] filminde başrolü oynayacağını söylemiştir. Filmin rejisörlüğünü Jean Cocteau'nun yapması muhtemeldir. Müzik işleri için de Prof. Wilhelm Furtwaengler ile konuşmalar cereyan etmektedir. Anlaşma hâsıl olduğu takdirde, Furtwaengler, Berlin Filharmoni Orkestrası ile birlikte filmin müziğini hazırlayıp, tedvir edecektir. Film, Fransız ve Alman sermayesi ile müştereken hazırlanacak ve bir kaç hafta içinde, ilk sahnelerin Münih'de çekilmeşine başlanacaktır. Beethoven filminin 1955 sonbaharında tamamlanacağı bildirilmektedir.

Bu suretle, Beethoven'in hayatına dair çevrilmiş olan filmlerin bir yenisini daha göreceğiz. Harpten önce Amerikada Warner Bross film şirketi rejisör Wilhelm Dieterle'nin idaresi altinda ve başrolü Paul Muni'nin oynadığı bir Beethoven filmi meydana getirmişti. 1947 yılında da büyük Alman aktörü Ewald Balser "Eröiea" isimli film ile beyaz perdede beethoveni canlandırmıştı. Şimdi Jean Marais de beyaz perdede Beethoveni yaratacaktır. Film, Fransız - Alman kültür işbirliğinin bir eseri olması dolayısile de ayrı bir değer taşıyacaktır.

Pedagoji kongresi

Hamburg — öğrencilerin eğitimini tanzim etmekle vazifeli bulunan Hamburgdaki Pastellozi cemiyetinin tertip ettiği "Pedagoji kongresine, batı Al-

manya, Fransa, İsviçre ve Benelux devletlerinden sekizyüz pedagog, doktor, psikolog iştirak etmiştir,

Bruckner festivali

Münih — Milletlerarası onikinci Bruckner festivali sona ermiştir. Festivalde Bruckner'in dördüncü, yedind, sekizinci ve onunca senfonileri çalınmış ve koro eserleri söylenmiştir.

Amerikalı org üstadı

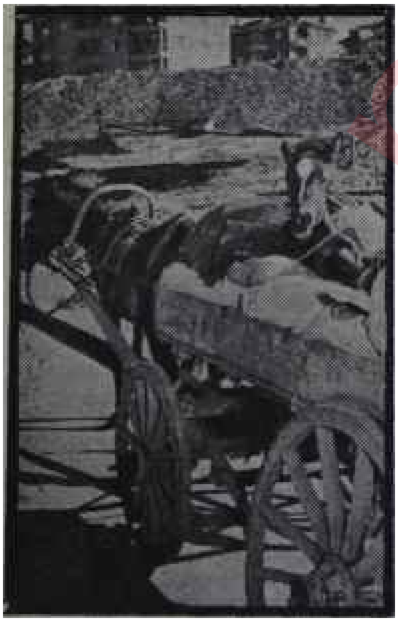
Hamburg — Tanınmış Amerikalı organist ve Bach tefsircisi Power Biggs, geçen pazar günü burada ilk konserini vermiş ve bu konserde büyük bir muvaffakiyet kazanmıştır.. 48 yaşında bulunan Biggs, klâsik ve modern org literatürüne tamamiyle hâkim olduğunu bu konserde bir kere daha göstermiştir. Haendel'in org konserinde, Hindemith'in org sonatında ve diğer modern org kompozisyon larında Biggs fevkalâde alkışlanmıştır.

Yeni bir madalya

Braunschweig — Meşhur matematikçi ve astronom Carl Friedrich Gauss'ın 177 inci doğum yık münasebetiyle, "gauss" vakfı tarafından ihdas edilen "gauss madalyası" bu sene tanınmış Hollândalı ilim adamı Prof, Max Strutt'a verilmiştir. Prof. Strutt Zürih'de yüksek teknik okulunda elektroteknik kürsüsünü işgal etmektedir,

Avrupa kültür enstitüsüne doğru

Münih — Alman . İtalyan kültür enstitüsü, her iki memleketin güzide şahsiyetlerinin iştiraki ile Münih'de açılmıştır. İtalyan Büyükelçisi Francesco Babuscio - Rizzo, açılış töreninde yapmış olduğu konuşmasında bu enstitünün yalnız Alman . İtalyan kültürü değil, birleşmiş bir Avrupanın kültürüne hizmet etmek hedefini güttüğünü ve iki ayrı karaktere sahip olan kültürlerin böylece birbirleriyle kaynaşmasına yol açacağını söylemiştir.

Tayını taşıyan at

Böcek operası

Münih — Bestekâr Cesar Bresgen'in "Nine ile Nina birlikte uçuyorlar" isimli böcek operası, ilk temsilinde büyük bir muvaffakiyet kazanmıştır. Opera, bataklıklarda ve suların üzerinde yaşayan iki su sineğinin hayatını canlandırmaktaydı.

Dvorak'ın el yazısı

Berlin — Sovyet bölgesi ajansının bildirdiğine göre, Sovyet işgal bölgesinde bulunmuş olan bestekâr Dvorak'ın bir el yazısı, doğu Almanya hükümeti tarafından, Çekoslovak hükümetine hediye edilmiştir,

Schiller müzesi

Marbach — Marbach'daki Schiller millî müzesine bu defa, büyük şairin el yazısı ile yazılmış mektupları konulmuştur. Bundan başka ayni müzede, Schellingin, Uhland'ın, Kerner, Midricke ve Lenau'un da el yazıları ve mektupları yer almaktadır.

Clemens Krauss öldü

Viyana — Avusturyalı büyük orkestra şefi Clemens Krauss, geçen haftanın pazar akşamı Mexico.city'de 61 yaşında olduğu halde bir kalb krizinden vefat etmiştir. Krauss burada mil-11 senfoni orkestrasını idare etmekteydi. Zamanımızın tanınmış orkestra şeflerinden olan Clemens Krauss, bilhassa Richard Strauss'un operalarını tefsirde büyük bir kuvvete malikti. Kendisi çocukluğunda "Saengerknabe"olarak Hofburg orkestrasında yer almış, daha sonraları Viyana konservatuvarınıbitirerek, Riga, Nürenberg, Stettin ve Graz operalarında koro şefligi yapmış, müteakiben 1924 den itibaren de Viyana devlet operasının şefliğine getirilmişti. Krauss'un, Furwaengler'den sonra devrimizin en mükemmel bir orkestra şefi olduğu kabul ediliyordu. Kendisi bilhassa Salzburg ve Bayreuth festivallerinde, sanatım bütün dünyaya kabul ettirmişti. Naziler devrinde de Almanyada kaldığı için, bir aralık onlarla işbirliği yaptığı ileri sürülmüş ve harbin sonunda, Nazilikten temizleme mahkemesinin huzuruna çıkarılmıştı. Clemens Krauss bu mahkemeden beraat kararı aldıktan sonra 1949 da Salzburg festivalinde "Rosencavalier" operasını idare ederek, yeni bir devreye başlamış, müteakiben Viyana Filharmonisinin başına geçmişti. Kendisi bu seneki Bayreuth festivaline de iştirak edecekti, Clemens Krauss tanınmış sopranolardan Viorica Ursulae ile evli idi. Clemens Krauss'un naaşı, karısının isteği üzerine Mexico.City'den Viyanaya nakledilecektir.

Gamsız Teyzenin Maceraları

SPOR ÂLEMİNDE

Futbol

Ulvi Yenal
Vur Abalıya!

Hâdiselerin hikâyesi

1954 dünya kupası maçları netice bakımından bizim için şüphe yok ki bir hezimet olmuştur. Fakat der. hal teşekkür etmemiz lâzımdır ki ya. rayı deşme, dertleri ortaya koyma bakımından faydalıdır. Yeter ki bundan bir ders alma yoluna gidebilelim.

Bu dersi nasıl alacağız?

Evvelâ şurasını kaydedelim ki son günlerde matbuata aksetmiş olan şekil, yaraya deva olacak şekil değildir. Şunun bunun şahsî dâvası, menfaati, hırsı bizi ders alma yoluna sevk edemiyeceği gibi daha da kötü durumlara sürükleyebilir.

Sual - cevap

Bugünkü kötü durum, senelerdir bu işin sağlam bir temele yükletilmemis olması neticesi husule gelmiş bulunmaktadır. Diyeceksiniz ki;

— Peki ama, futbolda parlak neticelerimizi niçin unutuyoruz?

Size derhal cevap verebiliriz:

— Parlak neticeleri unutmuyoruz. Ancak parlak neticelerle mağlûbiyetlerimiz arasındaki nisbetsizlik, istikrarsızlık futbolumuzun ne kadar çürük temeller üzerinde tutunmağa uğraştığını açıkça gösterir. İsrail millî takımına 5 golle mağlûp olmamız, Alman millî takımına 7 golle mağlûp olma. mizdan daha mı hafiftir?

Temelin çürüklüğü

Bunu gelin on, onbeş sene öncesine giderek arayalım. Herkesin bildiği bir hakikat vardır:

Takımlarımızın kimi İngiltereden, kimi İtalyadan, kimi Avusturyadan, kimi Macaristandan antrenör getirir ve oyuncularını bunlara teslim ederdi. Tamamiyle ayrı tarzlarda ve ayrı anlayışlarda futbol oynayan bu milletlerin hocalığı altında bünyemize en uygun tarzı seçmeğe imkân var mıydı?

Oyuncularımız bu keşmekeş içinde karma karışık şeyler öğrendiler. Ayni takımı üç - beş sene içinde dört muhtelif millete mensup hocaların çalıştırdığı bir vakıadır Peki bu vaziyette kurulan bir milli takımın sağ tarafı bir makamdan, sol tarafı bir başka makamdan saz çalarsa kabahat kimindir?

Bir ata sözü vardır: Kabahat piçtir, kimse analığını da, babalığını da kabul etmez, derler.

Bugünkü vaziyet de bundan başka bir şey değildir.

Niçin yenildik ?

Eşfak Aykaç

Radyolarımızı, İsviçredeki Almanya mağlûbiyeti üzerine kapadığımız andan beri, ağzımızı açtık ve durmadan söylüyoruz;

— Niçin yenildik?

Kanaatimce, bu sualin cevabı gayet kısadır:

— Çünkü yenemezdik!

Yenemezdik, zira, futbolumuza izafe ettiğimiz ve meselâ, Almanyayı kendine denk gören kudretle, bu futbolun hakiki değeri, biribirinden çok farklıdır. Biz zannediyoruz ki, ecnebiler karşısında bir iki güzel netice almış olmak, kendimizi, dünya ölçüsünde bir "otorite" saymak için kâfi bir sebeptir.

Dev aynasında, hayran hayran kendimizi seyrederken, meselâ geçmiş üç yılın neticelerine bakarak "futbol" denen oyunun mükemmeli "on" itibar edilirse, bizim futbolumuza verilmek gereken "kalite" numarası, üç müdür, yedi midir, iki midir, yoksa sıfır mıdır? anlamak mümkün olmadığının farkında değiliz. O halde, muhakkak "sekiz" numaralık bir oyun oynayacağımıza inanarak "Bir" numarayı akla getirmemek niye?

Halbuki, Almanyanın da, Yugoslavyanın da, İspanyanın da, İtalya ve ilh. de, bu ölçü muvacehesinde, delâlet ettikleri sabit bir seviye var.

Bunlardan biriyle vâki bir müsabakada, tek cevherimiz, ve futbolde galibiyete götüren unsurlardan birini teşkil ettiğinde şüphe bulunmayan, "enerji" mizi, onların, daha ziyade bilgi üzerine itimat ettirdikleri oyunlarıyla boğuşturuyoruz. Bu enerjinin bize temin ettiği seviye, maçın neticesini veriyor.

Binaenaleyh, futbolumuzun bu hususiyetini müdrik ve bizden daha iyi oyun oynayan herhangi bir ecnebi takım karşısında bocalayıveriyoruz.

Onun için tekrar edeyim:

— Almanyayı esasen yenemezdik.

Binnetice, zannediyorum ki, üzerinde durulmak lâzım gelen husus, neden yenildiğimiz değil, bu mağlûbiyetin, hangi sebepler tahtında bir "hezimet" olarak tecelli ettiğidir.

Üzerinde, cidden büyük bir hassasiyetle durulmak lâzım gelen bir mesele!

Hayli zaman evvel, gene bu sütunlarda, federasyon ve beden terbiyesi arasındaki anlaşmamazlıktan mütevellit toptan istifaya işaretle, bunun tahripkâr netayicini belirtmeğe çalışmıştık.

Facianın tohumlarının bu vesileyle atıldığında hiç şüphe yoktur. Eski federasyon reisinin hâdise hakkındaki açıklamasını okuduk. Beden terbiyesinin iddiaları malûmumuz bulunmadığı cihetle, tek taraflı ifadelere müstenit bir hükme varmamak için, haklı kimdir, haksız ta" raf hangisidir, fikir yürütemiyeceğiz. Fakat, hakikî haksızın yüzüne, bütün memleketin yüreğinden kopup gelen bir feryatla, ben bağırıyorum:

— Ayıp, çok ayıp!

Temenni edelim ki, alelade bir mağlûbiyet hudutlarını aşarak, itibarımıza, uzun müddet silemiyeceğimiz bir leke süren bu mağlûbiyetin müsebbipleri meydana çıkarılsın, ehliyetsiz insanlar iş başından uzaklaştırılsın ve hizmetler bilgili olduğu kadar, yüreğindeki vatan sevgisini şahsî ihtiraslarına zebun etmeyecek feragatli memleket evlâtları tarafından görülsün.

Türk - Alman takımları sahaya çıkıyorlar

Fakat kabahat şüphe yok ki bu işin bozuk temelindedir. Bu bozuk temel de Beden Terbiyesi Teşkilâtıdır. Bugünkü temelin üzerine hiçbir şey kurmağa imkân yoktur. Sarfedilen gayretlere de yazıktır. Esasen beş paralık temeli olmayan bu teşkilâtı yıkmak ve yerine iş görebilecek bir organizmayî ikame etmek lâzımdır.

Eski . yeni dâvası

Eğer bu işin hal şeklini eski federasyonla yeni federasyon arasında bir mukayese de ararsak hataların en büyüğünü bir kere daha yapmış oluruz. Bu seferki hezimette yeni federasyon kabahatlidir de eskisi işin içinden tereyağından kıl çeker gibi sıyrılmış mıdır? Bir milli takım on günlük; 20 günlük çalışmalarla ' teşkil edilemez. Eski federasyon, umum müdürle mücadele edemediği için takım, yumurta kapıya geldiği zaman istifa etmekle kendini kurtarmış sayılabilir mi? Eski federasyon başkanının (Zafer) gazetesinde intişar eden bir yazısından, ihtilâfın çok eski zamanlardan beri devam etmekte olduğu anlaşıl. maktadır. O zaman niçin istifa yoluna gidilmemiştir?

Futboldan anlayanlara yutturulmıyacak bir nokta vardır: Millî takım kampları yukarıda da söylediğimiz gibi kısa müddetlere sığdırılamaz. Hele yorucu bir lik maçları devresi geçirdikten, oyuncular sürantrene olduktan sonra bunları derlemek, toparlamak için uzun bir kamp devresine ihtiyaç vardır. Bu devrede eski federasyonun iş başında bulunduğu zamanlara rastlarız.

Sahadan çıkışları daha başka türlü oldu

'Biz bu satırlarımızla bir tarafı tutmak, diğer tarafı kötülemek gayesini gütmüyoruz. Fakat hakikatlerin bütün çıplaklığı ile ortaya serilmesinde büyük fayda mülâhaza ettiğimiz icin hâdisenin derinliklerine nüfuz et. menin lüzumuna inanıyoruz.

Eski federasyon meselâ maç tarihinden iki buçuk ay önce, umum müdürlük nezdinde yaptığı teşebbüsler akim kaldığı için istifa etse idi, bugünkünden daha rahat konuşabilecek bir federasyon olmaz mı idi?

Hemen maçların eşiğinde, hem de topyekûn olmak şartiyle istifa eden bir federasyon umum müdürlüğün vazifesini güçleştirmiş değil midir? Ve bu istifada sırf bu cihetin düşünüldüğünü hissetmiyor musunuz?

Ismarlaması var mı?

Bir federasyon kurmak ne demektir? Çarşıda, pazarda, vitrinlerde ısmarlama federasyonlar mı vardır? Bu kadar kısa zamanda teşkil edilecek bir federasyonun muvaffak olabilmesine imkân görülebilir mi?

Dâva eski - yeni federasyon dâvası değil, fakat düpedüz eski federasyonunun müdürlük davasıdır. Eski federasyon birçok iddialarında haklıdır. Yapmak istediği birçok teknik hare. ketlere mâni olunmuştur. Niçin?... Ne sebeple? Bunu bilmiyoruz. Umum müdürlük niçin susmaktadır? (Bu yazının yazıldığı 29 haziran akşamı umum müdür henüz konuşmuş değildi) bu sükûte ne mâna vermelidir? Umum müdürlük işin tehlikesini niçin evvel" den görememiştir?

— Onu atarım, bunu getiririm!.

nazariyesi işi selâmete götürmek için kâfi midir?

Netice

Yukarıda da söylediğimiz gibi bu işin temeli sakattır. Bu kuruluş ki umum müdüre sonsuz yanlış hareketler yapmak selâhiyetini verir, ve kimse de bunun hesabım sormaz, o kumluştan memlekete nasıl bir fayda mülâhaza edilebilir?

İş bu kadar dallanıp budaklandıktan ve bir çok maskeler düştükten sonra bu temelsiz teşkilâtın üzerinde durulacağı muhakkaktır ve şüphe yok ki milyonlarca gencin yakından alâkadar olduğu bu mevzuu müsbet bir yola koymak bir memleket davasıdır.

Duyulmamış Haberler

Beşiktaş Kulübünün bu seneki Güney Amerika seyahatinin programı tesbit edilmiştir. Brezilya, Arjantin ve Şilide altı maç yapacak olan Beşiktaşlılar yeni transfer edeceği oyuncularla yola çıkacaktır.

Güzel Sanatlar Matbaası - Ankara